

Pênûs

Kovareke rewşenbîrî giştî ye

Rostem I

Socin û Prym

Tîpguhastin: Cankurd

Hunera helbestê

Heyder Omer

Gelê Kurd li Kurdistana Sûriyê

Xeleka sêhem

Dr. Ebdilmecît Şêxo

1915

Pîr Rustem

Bi Erebi-

برج الصمت

جمعة الداود

Efrîn

Pênûs

Hejmar: 18
Havîn: 2005

Kovareke rewşenbîrî giştî ye

Kovareke rewşenbîrî giştî ye
Her sê mehan carekê der dikeve

Sernivîser Dr. Evdilmecît Şêxo
mecidshexo@hotmail.com

Detseya nivîseran Keça kurd: serastkirina zimanê kurdî
H. Gundî
Elî Cafer
Cim'a al-Dawod

berge Reşad Yûsif
Çapxane BABOL Druck
Köln

Navnîşan û Email

www.efrin.net/penus
kovarapenus@hotmail.com

Her nivîskarek di ber berhema xwe de ; di ber nêrîn , dîtîn û helwesta xwe de bepirsyar e. "Pênûs" wî mafî dide xwe ku hemû nivîsarên ku jê re tîn, li gor rêziman û rastnivîsandina mîrê Kurmanciya nûjen Celadet Bedir-Xan, serast bike.

Pênûs

Ji weşanên

Partiya Yekîtiya Demokratîk a Kurd II Sûriyê -
(Yekîtiya) Rêxistina Ewropa

Pênûs

Kovareke rewşenbîrî giştî ye

Hejmar / 18 Havîn / 2005

Naverok

Sergotar _____ 3

Keviran davêjin esmên

F.G.Lorka

Wergera Husên Hebeş-----7

Rostem I

Socin û Prym

Tîpguhastin: Cankurd-----9

Têbîniyên li ser Kurdan û Sûriyê

Dr. Zorab Aloian-----27

Hunera helbestê

Heyder Omer-----31

Bingehên Gotinê

Keca kurd-----42

Gelê Kurd li Kurdistanê Sûriyê

Dîrok, rêxistin, siyaset

Xeleka sêhem

Dr. Ebdilmecît Şêxo-----50

Çêrok

1915

Pîr Rustem-----64

POR GULÎVANKÊ

Nîzamettî Akkurt-----69

NAMEYA PÎROZBAYIYÊ-----84

Lêborîn-----86

Bi Erebi-----

-----

www.arsivakurdi.org

SERGOTAR

“Welatek ava nabe,eger di wî welatî de, yasa tune be,lewra jî,gelên ku di bin nîrê setemkariyê de dijîn,bê welat in .”

San Gust

Berêzan!

Di vê dema borî de,jiyana siyasî li RojhilataNavîn encamên pir kêrhatî hatine holê,têkoşanên gelên azadîxwaz berhemdar bûn,eniya dîroka gelên kurdistana başurê mezin û netewên Îraqê bi rûxandina hovtirîn dîktetur û bi serkewtinên dêmokrat hatiye xemlandin. Giringtirîn bûyer di cîhana ranyarî de, ku têkoşer û siyasetmedarê gewre mam Celal Talbanî bi erêkirina hevpeymanana kurdistanî, di encumena niştimanî ya Îraqê, di 6.04.2005 an de wek serkomarê Îraqa fêderal hate hîlbjartin. Bûyera dîrokî ya duhem, ku herdu hukumetên Hewlêr û Sulêmaniyê bûne yek, berêz Nêçîrvan Berzanî dibe serokê hukumeta Kurdistanê û rêzdar Ednan Muftî jî wek serokê perlemana Kurdistanê hate hîlbjartin .

Di 12.06.2005an de encumena Kurdistanê, pêşmerge herî mezin û navdar,kek Mesud Berzanî wek serokê herêma Kurdistanê hildibjêre. Di rastiyê de, ewan bûyerên jorîn ne tenê li nik Kurdistana bashurê mezin û Îraqê, cihên shehnaziya nin, lê gelê me li her sê beşên din jî, bi van serketinan, xwe serfiraz û serbilind dibîne, bi milyonan kurdistanî hestên xwe yên dilşdiyê derbrîn,û gotin,kek Mesud ne tenê layiq e , ku bibe serokê Kurdistana başûrê mezin, lê ew layiq e, bibe serokê 40

milyon kurdistanî jî.

Eger çiqas hin dewletên dirawsê wek Turkiyê,Îranê û Sûriyê,li gel pir partî,an grêxistinên kevneperst û ne dêmokrat astengan li pêş rêveçûna dêmokratiyê li Îraqa nû û azadiya Kurdistanê durist bikin, an jî, bi hev re pîlanan li dijî Îraqa nû bihûnin,lê rêberên Kurdistanê, bi palpišta gelê xwe û bi berxwedanên resen li Bexdada nû berevaniya fêderaliyê û erdnîgariya Kurdistanê dikin.

Di vê sebarete de,hêjayê gotinê ye,ku em pêşengên bizava azadîxwaz û cemawerên Kurd li hemî perçeyên kurdistanê û di sereta de herdu serokên nasdar, berêzan kek Mesud Berzanî û mam Celal Talbanî pîroz bikin.

Li Turkiyê jî, serokşalyar R.T .Ordegan di 10.08.2005 an de pêşwaziya 151 rewşenbîrên Turkiyê kir,ewanan vekirî bi Ordegan re goti bûn, "pêwîst e pîrsa kurdî li Turkiyê bi awakî dêmokrat û di çarçewa yekbûna welêt û neteweyekê de çareser bibe,.. "piştî vê yekser Ordegan seredanê li Amedê dike,li wir kurdistanî bi gul û govendan, wî pêşwazî dikin, li pêş cemawerê Kurd, ewî weha goti bû , "Dewletên mezin jî kanin şaşyan bikin,em dixwazin dêmokratiyê ji bo kêşa kurdî pirtir bikin û pîrsgirêka Kurdan jî rastiyeke e."

Eger em wek çavdêrên siyasî, van peyv û sozên Ordegan bişopînin,û bi çavên dîrokî li rabordiyên serdarên Turkiyê vegezin, emê bi hesanî gelek xopandinên siyasî ji aliyên Toranan de bibînin.Damezrênerê Turkiya nû, Kemal Ataturk jî di rewşeke siyasî dijwar de, çû bû Kurdistanê, bi serok û oldarên Kurdan re rûnişti bû,û bi wan re weha goti bû,"Eger hun alîkariya me li dijî hêrişên Yonaniyan bikin,emê mafên netewî bidin we .

"Li gor vê sozê, hêz û kesayetiyên Kurd alîkariya Turkiyê kirin,û Tirkiyê bi piştvaniya Kurdan, kanî bû Yonanê serniva ji Tirkiyê derxista.

Berî serdana Ordigan li Amedê,gelek serokwezîrên din jî wek S.Dêmêrêl,T.çêler çûne Kurdistanê,û sozên çareserkirina kêşeya Kurdî dabûn miletê me.

Hercarê ku Kemalîstên şovenîst, li jêr sîbera têkarî û egerên dervayî xwe di tengayê de dibînin,hin sozên bê bingehe û ne pelandî didin Kurdan,û eger ewanan berê çiqas soz dabûn gelê me,lê herdem sozên wan di

çarçewa van xalên jêrîn da bûn;Turkiyê yek dewlet e, di bin yek al da ye,Turkiyê yek netewe, yek ziman e yek çande.

Evan hemî xêzên sor bûn, lê niha Ordegan û di nirîna me de, piştî rêdana Cenêralên Kemalîst, du xêzên sor (ziman û çand) bi gotinan derbaz kirin.

Eger sedemên vê ragiyandinê ji bo endametiya YE be jî, dîsan gelê Kurd bi Ordîgan re dibêje, erê, lê pîrsgirêka me, netaweyetî, rêzanî, mêjoyî,û erdnîgarî ye û ne tenê ziman û çand nin.Eger hukumeta Lubnanê ,yan ya Urdinê ji Kurdên nav xwe re,pîrsên zimanî û çandî çareser bikin, ewan dewletan dibin xawenî biryarên dadmend û rewa, lê eger biryara Ordegan rast be jî,ewa ne MAFÊ ÇARENÛSÎ ye û ewa dibe dadmendiyeke pîr melul û SERXWAR.

Li Îranê, li gor hin belge û ragiyandinan,ku serkomarê nû, destên xwe di gelek bûyerên têrorîstî li Îranê û li dervayê welêt de pîr dirêj bûn, vêca, ji bilî karên hovane li dijî vîna azadiyê,dê dêmokratîxwaz çi hêviyan ji vî oldarê kevneperest û rastrewî bikin?

Piştî îşkencekirina ciwanê Kurd Şivan Qadir û şehîdbûna wî,gelê Kurd di 7.08.2005 an de bi xwepêşandanên aştiyane hukumeta şerxwaz bersivand,lê hukumetê jî, çend bajarên Kurdistanê tijî leşger kirin û hêriş birin ser xwepêşandarên Kurdistanî, di encamê de,20 kurd şehîd bûn, bi sedan ji wan, jin, mêr birîndar bûn,û bi sedan jî kurdperwer hatin zîndan kirin .

Lê hîn berî van karên têrorîstî, serdarên regezperest, derçûna weşanên kurdî li Tehranê wek “Aso”û “Aşiti”qedexe kirin.

û bi serda jî sernivîsera kovara “Resen” Dr.Roya Toloo di 2.08.2005an de li Sine girtin û xistin zîndanê .

Em di vê baweriyê de ne, ku neviyên serkomarê Kurdistanê, nemir Qazî Muhemed û dêmokratîxwazên Faris û netewên din, nema kanin di sedsala 21 ê,û di nav van pêlên azadiyê û serxwebûnên dewletan li chîhanê de, serên xwe ji oldarên kevneperest re bitewînin,lewra em dîsan dibêjin, dermanê nexweşiyên hemu destlatdarên paşverû û şerxwaz,tenê pêşverû,dêmokratî,aştîxwaz,wekheviya gelan in.û serdema me, ji vir pê de, van nexweşiyên kujdar nema gotir dike.

Di sebarete Sûriyê de pîrî caran hatiye gotin, ku serdarên welatên Ereban kanin bi hêsanî welatên xwe bifroşin, lê ewanan, ne amede ne bi hêsanî kursiyên xwe bi cih bihêlin. Hukumeta Esedê duhem jî li ser çend werîsan dilîze, ewa niha hîn ji berê pirtir tengijî ye, cîhana siyasî berxwe dide, ku hawîrdora wî teng bike, şîret û pêşniyarên welatên ewropî, daxawaz û lavayên civata şaristanî li Sûriyê, berxwedan û bangawazên tevgera kurdî, rêxistinên mafên mirovan li hundir û li dervayê welêt, û bi ser da jî gefgurên Emêrika ji hukumeta Sûriyê re, serên serdarên partiya Bees nerm ne kirine.

Yasa li Sûriyê tune ye, aboriya welêt gelek sernizim û şermokî ye, çapemeniyên azad pişt şikestî ne, partiyên tevgera kurdî û yên dêmokratîxwaz bê rêdana dewletê bizavên xwe dikin, li gor biryara kongira Bees a dehan jî, di san partiya Bess di desturê de, partiya pêşeng e, û pêwîst e ew dewletê û civakê bi rêve bibe.

Partiya şovenîst hîn weke berê di karên têroristiyê de, nemaze li dijî Kurdan, berdewam e. kuştina Dr. M. M. El-xiznewî bi awakî dirindane, nimûneyeke geş e. .

Li hember vê siyasetê, çalakiyên aştiyane wek xwepêşandanên cemawerî li hemî şarên kurdî û erbî erkeke siyasî û têkoşînî ye û ewnan yek ji şêweyên pir rewa û dadmend in, lewra jî em serên xwe li pêş hemî şehîdên xwepêşandanê ditewînin, û daxwaza serbestkirina hemî girtiyên welatparêz û dêmokratxazên Sûriyê dikin.

Li dawiyê em dixwazin, nirînên xwe bi dubarekirina peyva Celal Cewahir Lal Nêhro kuta bînin û wê weke biruskekê arastî karbidest û dagîrkerên Kurdistanê bikin, ewî goti bû: "Çawa mirov dikane bawer bike, ku berdewamkirina zordestiya miletekî gengaz e, eger ew millet bi pîdarî daxwaza azadiyê dike, û ji bo pêkanîna wê, ew gel amede ye, buha û nîrxên pêwîst ji bo serbestiya xwe bide..."

Sernivêser

23.08.2005

Keviran davêjin esmên

Pexşana dawiyê (Fragment)

Fedrico Garsiya Lorka (1898 – 1936)

Wergera Husên Hebeş (12.07.2005)
û Ines Hagemeyer (1998)

Pêşgotin ji vê minhoyê re:

Ev minhoya "Keviran davêjin esmên" perçepaxşana dawiyê, ya ku Fêdêrîko Garsiya Lorka nivisiye.

Xizmeke wî di sedsaliya bûyîna Lorka de, li mala wî dîti bû, û ewa di rojnama spanî ABC -ê de belav kiri.

Wêjevan Ines Hagemeyer ew têksta wergerand elmanî. I.Hagemeyer li Berlinê hatiye dinê, li gel malbata xwe çûye Ûrogway, û ew li Motêvêdyo mezin bû ye, li wir û li Elmaniya xwendiyê, wek mamosta zimanê elmanî li Goethe- Institut, û li pir welatên spanîaxêv xebitiye.

Ew ji sala 1981-ê de di rêdeksiyona kovara "Dichtungring" de dixebite, min ew di civîneke rêxistina "Yekîtiya Nivîskarên Elman" de, li Bonnê nas kir û jê xwest, ku rê bide min ez jî vê berhemê wergerînim kurdî. Di nameya xwe ya di 30.06.2005 de ji min re nivîsî bû, şabûna xwe bi wê pêşniyazê numa kir û ewî rêdana wergeran-dina vê fragmentê da min. û ez jî li gel pir spasiyên xwe ji berêz I. Hagemeyer re, wergera wê pêşkêşî rewşên bîr û xwendevanên Kurd dikim.

Husên Hebeş

Gava keviran davêjine esmên,
sirweya êvarkî dilerze!
Weha ji min re cobarê meng şirove
dike, ku çawa ji wan candaran
ditirse.

Ji dûr ve min carekê dît, ku
kalemêrek û xortek dihatin.
Rûyên wan sirî bûn û destên wan
dirêj dirêj bû bûn.

Dema herdu seyran-geran,
helperîna matmayî ya Kevi-ran li
nav kewşenê dîtîn, ewan di cihên
xwe derawestiyân. û yê xort got: “
Zaro deriyê camanî kevir dîkin.” li
ser wê yekê kalemêr bersivand:“
Ew bi meraq li abedîne digerin û di
ber re keseran dikşînin.”

Derbasbûna keviran di ser wî
pêşgirê neçemyayî re bizaveke
pesindar ji binketina kuştinî re
peyda kir.

Bi saya karkirina dilê hêzdar
kereste (madde, Materie)
têvejandin.

Ew kevirên li nîvê rê ketine, tibê

ew li wê mirinê., dudilî ne ,hin jî
serikên xwe ye pêryanî xwar kirin
û bi nermî dahatin.

Hineke din jî weke çavine
vekirî,ku çawa tîreke birûskanî li
wan dabe û kor kiribin, xwave
dihatin.

Piraniya wan bi şayanî tewjma
bayê guhêrbar gotir kirin û her carê
gava li orta dîwarê çavrênekirî
diketin, ew bi sergêjî û xwîlibûyî li
ser erdê tol dibûn.

Kevirên ji aliyên zaroyên por reş,
por sîs û por qehwerengî de dihatin
avêtin.

Her kevirêk xwedî rengêk û têvel
hest bû.Hinek ji wan mîna pozê
tîrekê bûn, hinke jî nola serê ava ji
bîrekê de hildavêt bûn.

Kalemêrê rêwî bi xemgînî li
komika zaroyan nirî û axavt:
„Xwedê çivîk afrandin, dem kevir
avêtine asmên” Û şevê dest bi
gerîna xwe kir.

Rostem I

Socin û Prym

Tîpguhastin: Cankurd

Çêroka Rostem, ji pirtûka herdu rojhilatnasên mezin **Albert Socin û Eugen Prym** ên alman (**Berhevoka çêrokên kurmançî**), ku di sedsala 19ê de bi Kurdî û Almanî nivisandine û li ba Instîtuta Rojhilatnasiyê li **Petersbourgê** li **Rûsiya** belav kirine, bi dest min ket. Min bi lez û bez dest bi guhastina tîpên wê kir, ji ber ku wan –tevî ku bi tîpên latînî nivisandine- ji ber ciyawaziya tîpên kurdî ji ên almanî, bi şeweyekî nivisandine û bi taybetî tîpên dengdêr, ku bi rastî pêdiviya nûkirinê ne, her kesek nikare bi asanî wan metnan bixwêne. Min dît, ku pêwîste ev metnên bêne asankirin, bi Kurdiya nûjen ser ji nû ve bêne nivisandin. Di vê xebatê da min gelek dem derbas kir û ez tê de westiyam, lê ji ber ku ev xebat divê bihata kirin û bi taybetî ji bo paristina kelepûra neteweya Kurd. Niviskarê vê parçeya hêja di serî de gotiye, ku wî pir giranî di nivisandina metnên Rostem de dîtiye, demekê dev jê berdaye û paşê dîsa lê vegeyriyaye, lew re dubarekin di hin deran û hinek çewtî, weku wî bi xwe gotiye, derketine holê.

Cankurd

ROSTEM I

Go carek ji cara, rehmet li dêy babêd gohdara, go Zilxetê (*Zelxê*) li Solmê bû, Hemze li Mekkê û Medîne bû, Keyxisra (*Xişra*) paşa, paşayê Îranê bû, Rostem fêrisê wî bû, pêncî û pênc fêris (*li*) ser textê Îranê rûnişti bûn, bêjim te kî bû, kî ne bû, navê wan bêjim:

Rostem bû kurê Zalê, Zalê kurê Qarê bû, Qar kurê Samê bû, Sam kurê Pîrî bû, Pîr kurê Nelima bû, Nelima kurê Qawiya (*Kawa*) bû, Qawiya kurê Qeyteran bû, Qeyteran kurê Qamêran (*Kamran*) bû [*Di vir da zincîra bavikan wilo jî hatiye: Xantûzî, Xan Qubad, Gêve û Gohderz, Feremes, Feremes Êxnik*]. Qamêran ji neviyê Adem bû (*Kamêran neviyê Adem bû*).

Gurgî kurê Meladî bû, Fêders zavayê Rostemî bû, Bêjan xwarza ê Rostemî bû, Gurnîs birayê Rostemî bû, Kasimê (*Qasimê*) kun (*kût*) xwaher, Feremesê (*Feremezê*) xînc (*meqlûb*) bû, dîwana efresayî kafira (*Tûranê*) bû. Navêd hakimêt wî navêd bajara bûn (*navê hakimê wî bajarê bû*).

Got hat qaqaanê (*xaqaanê*) Çînî, hat pîlabendê (*polabendê*) hindî (*bû*), hat Çikepîsê berberî, hat Çikepîsê kaşanî, hat Selmanê sindî, hat Pîranê vay sermalê xweyî bû, Pîranî Kendekanî, Hemêtat Cemşîş (*Cemşîr*) Cemşar fêrisê di Efresayî bûn [*Eva dîwanê Efresayî bûn*].

Rojek (*rojek*) rabû Rostem, li çil û çar mehtera xorî, li Rexşa Belek [*Navê hespê Rostem e*] vepelijî (*vepelişî*), mexes û gulweşîn kir, zîn avête ser piştê (*zînê Mêrose*), tang û baletangêd wî şidandin, rikêbêd yaldûzî pê ve kirin, şeş gaze çingala ber qelûsa zînî ra kirin, ligavê zêrî da ser, gulîfk û kotik jê berdan, gehîp û dirkerk tê deynan. Rostem rabû ji pê ve, bejn û bala xwe ma fikirî hev zêrî hev kumzêrî ser êk û du wergirtin, tîr û kevan ber piştê xwe ra kirin, îna keşerî (*qeşerî*) bi stûyê xwe (*ve*) dakêşa, hungustîra fetixî (*fethî*) kire tiliya xwe, Elmasê hindî

avête pišta xwe, çekmanûyê zer pê xwe da kêşa, kotiya (*qutiya*) dohnê senedûkî (*seledûkî*), milxamê silêmanî avête delxanê da, pê xwe kire rikêbê, suwar bû. Dez (*dest*) avêde (*avête*) gurzê giran, hezar û êk xûnkarî (*xunkarî*) deyna ser milê xwe, destê çepê avêt ruma heşde gaz(*i*), deyna ser milê xwe, rikêbe li Rexşa Belek da. Ji akarê (*erdê*) Îranê derket, çû, rabû nêçîrê.

Nêçîrê xwe kir heta nîro (*nîvro*), kir ewrekî biharê lê peyda bû, taviyek baranê bi ser da hat. Ji ber baranê şil û şepîrze (*melbûk*) bû, cavê xwe li dinyayê gêra, ji dûr (*ve*) qesrek spî dîd (*dît*), evî rikêbê Rexşê Belek şidandin, çû ber vê qesrê, hindî fetkirî çarexî qesrê ne kulakek lê heye, ne pencerek lê heye, ne dergahek lê heye, çeko (*weku*) hêkekê ev qesra vê deynadî.

Ji wêrê fekirî li ber çiyayekî dîd şikeftêk, rikêbê Rexşê Belek şidandin, kire xar, çû gehîşte ber wê şikeftê.

Ew bi xwe, bi Rexşê xwe va, bi gurzê xwe va, bi suwarî çû di şikeftê va. Li şikeftê peya bû şill e (*şil e*) û şepîrze ye ji ber baranê. Ew peya bû, li dor şikeftê gerha, kiloxê dara înadîn (*înadîn*), destê xwe lêdan, agirek bo xwe helkir, cilkê xwe zoha kirîn, malhaziriyek şîva xwe xwar, fincanê qawê (*qahwê*) vexwar, kalûnek (*qalûnek*) tûtînê kêşa, serê xwe deyna, nivîst heta subehî hişyar ne bû. Subehî rabû, pê xwe kir rikêbê, li Rexşê Belek suwar bû, des (*dest*) avêt gurzê giran, hilîna deyna ser milê xwe.

Wekî ji qesrê (*şikeftê*) derket, serê wî hora bû (*rakirî bû*), serê wî li derê qesrê (*şikeftê*) ket, wekî fetkirît rêzek dudana wê li ser derê qesrê (*şikeftê*), rêzek dudana wê li bin derê qesrê (*şikeftê*), ecêbek serê Rostem girt.

Go: “Eve ne qesr e.

Dorvedora qesrê geriha, fetkirît eve cihê guha, eve cihê çava, eve cihê defîne (*difnê*.” Meeceb mayî Rostem.

Go: “Eve kiloxay e, ez vê çûyîm tê da.” Rostem rabûy, hespê xwe da ber rikêbê, cilawê xwe bi terefê Îranê (*da*) berdan (*badan*), hespê xwe da ber rikêbe, kire xar, gehîşte mal, peya bû. Mehterêd wî ji pêş ve derketin, cilwa wî girt, Rostem pey kir, gaza Rostem pîroz kir, çengek zêra ser serî wî (*ra*) hilavêtin, hespê wî bir, ser afirî girêda, tegarek kuncî(yên.) spî kir, dênan ser afirê hespê wî.

Rostem rabûy riya xwe girt, çû dîwana maqûla, pisyar ji xelkê mezin kir extiyar,

Go: "H'al û hewalê min filan e, şikeftê eve bû."

Go: "Şevê dî ev roke jê derketin (*derketim*), fetkirim rêzek dudana wê li serî wek wê li binî."

Go: "Aya Rostem me ne dîtiye, ne bi dorê me ye, bapîrkê te Qarîgaugo (*Kargango*) ew mezin e, herê pisyar jê bike. Hêdî Rostem vegera hate mal."

Got deyka xwe: "Dayê!."

Go: "Ha day gorî."

Go: "Bapîrkê min Qarîgaugo li kê derê ye?."

Go: "Eyho eyho, dêy gorî, evro hefd (*heft*) roja me bîra wî ne hat, me ji bîr kiriye, wê li pişt heft menzila, wê deynadî kolaçekê."

Rabû dergah vekir, çû pişt hefd (*heft*) menzila, fetkiri bapîrkê wî wê muhera (*bêhêz*) bû. Kerasek qerêj wê li ber, nûzenûzek jê têt. Rostem degî (*dengî*) li xulama kir. Me (*wan*) mencelek avê germ kir(*in*), cilkêd Qarîgaugo ji ber kirin, laşê wî taze û naze şuşt(*in*), qerêja hef (*heft*) salî ji laşê wî bir, serî wî qenc (*qeq*) teraşi, mûjilankê çava qusandin, nînokêt wî ê desta qusandin, nînokêt pêya jê qusandin, wê neqlê rabûyî destek cilkêd paqîş kirne ber wî.

Gotê: "Hey lawê qenc, te ev qenciya di gel min kir, bêna min hat."

Gotê: "Ya babo, ma tu me nas nakî?"

Go: "Tu Kî?"

Go: "Ez neviyê te Rostem im."

Gotê: "Ha kurê min."

Gotê: "Mergê (*ruhê*) min te, careka dî ez seg, me dîd (*dît*) navê Rostemî li mala min derket, vê neqlê bila mirina min heq bid (*bit*)."

Gotê: "Ya babo."

Go: "Ha kurê min."

Gotê: "Ez duhî çûme nêçîrê, baran ser min da hat, ez çûm min (*min*) dîd qesrek, çarexî qesrê gerham, mi ne dîd (*dît*) ne kulakek ne pencerek ne dergahek.."

Go: "Xudanê di wê qesrê di kê derê da [*Li kê derê da*] ne bû."

Gotê: "Kurê min, ew qesra dêwê balafîran e, ew bi sehera jor da, têt êd (*êt*) qesrê da."

Go: “Ez wê derê çûm, mi (*min*) dîd şikefta li ber çiyayî.”

Go: “Ez bi Rexşê xwe ve, bi gurzayê xwe ve, ez mam di şikeftê ve, şevê dî mam tê ve. Bi Subehyê ez suwar bûm, serê min ser devê qesrê ket, fetkirîm rêzek dudana wê li serî, êg (*êk*) wê li binî, wez (*û ez*) zivirîm dor şikeftê, eve cihê guha, eve cihê çava, eve cihê definê, eve çitov kiloxe ye, ez çûme tê va?”

Got: “Eyho kurê min, new me û hinde bû (*ewqas bû*) ji ber aşûta berfê ber leye (*lehye, lêmişt e*), baranê vemehî, sê cara hinde bû, bila ew kiloxeyê bapîrkê te yê Samê Nelim e, dêwê Mazinderanê serê wî bi şîrekî (*şûrekî*) firandiyê.”

Go: “Wey eve çi dibid (*dibit*) li dinyayê, pa me hêf li xelkê hene, xelkê çu hêf li me nînin.”

Go: “Wee’daw bid bi nan û nemakê Hemzey, gora Samê Nelime, pi (*bi*) serê Keyxisra paşa wee’daw bit. Jin û malê min heram bit, ax û avê ((n))Îranê li min heram bit, ez rûnanim, biçim heyfa bapîrêkê xwe Samê Nelima vekim.”

Go: “Kurê min, h’edê te nîne (*ne wek te ye*), Mazindera nîne, ew fikrê te dê te bi awira çava tikuşin (*dikujin*)”.

Got: “Kurê min, tu berê wa nîne, wekî tu bibî qalûnek titûnê, tu binê qalûna wan nagirî, wekî tu bibî fincanek jehrê, te vexun, serê wan pi (*bi*) te germa nabit (*nabit*), tu bibî firekek (*gumek*) avê, te vexun dîhna (*tîhna*) wan pi (*bi*) te naşkêt.”

Got: “Ya babo, tu bo çi van rêya li me tikî (*dikî*)?” Gotê: “kurê min, ma qîmeta te çend e?”

Go: “Qiweta min wextê biçî pi(*bi*) ser ferê di mermerî mêvanka (*çoga*) xwe li ser vedim, li bin dest û pê min de ti(*di*)helin.”

Go: “Pa kurê min, here nav rezê min, kehniyek wê li nîva rezî, des (*dest*) limêjê xwe bigire, ser wan ferşê di mermerî nimêja xwe bike [*Di vir de Rostem musulman tê xuyakirin, tevî ku ew berî Islamê jiya bû, eve jî diyar dike, ku çêrokbêj nezan e an jî ji dev nezaneke girîtiye*], heke çogê te têd biçin xwarê, tu fêrisî, dê vêca tê gerî (*tuyê karibî tiştêkî bikî*). Rostem rabû çû nav rezî, destlimêja xwe girt, ser wan ferşê di mermerî rawesta minimêjê (*nimêjê*), çogê xwe li ser ferşê di mermerî veda sergilol bî (*bû*), kete xwarê. Careke dî li ser rawesta li ser veda, sergilol bî (*bû*), kete xwarê. Cara siyê (*sêyê*) li ser rawesta, Şahname jê dibêjin

şiqûlêd qahîla (*ji qewlêd qaîla*) Rostem bayê fêrisiyê lêda, kirmê serê wî livî, evî sê reng girtin, zer bû, sor (*sohr*) bû, spî bî (*bû*) şibyeta kevya befrê lêhat.

Sê reh li enya wî hebû(n), hersê li ber êk û du stûr bûn, şibêti sê gira bikevin sê nuhala. Rostem çogê di xwe deynan ser ferşê di mermerî, ev ferê di mermerî dibûm (*dibûn*) vehelhan. Rostem rabû vegeha hate nig bapîrkê xwe.

Got: "Ha kurê min."

Go: "Babo çi bo te bêjim?! Axir ferşê di mermerî bim (*bin*) pêd (*pêyêd*) min vehilhan."

Gotê: "Kurê min, ez her neşême te di herdî çî axir dêye kuştin (*ez her neşême te, tu her diçî têye kuştin?!*)."

Go: "De here."

Ew jig (*ji*) hate mal, god (*got*): "Dayê, hilo bo min kesm û kada bipêje, dê çim bi dinyae ve dîv (*dûv*) da'weyek vê ketî pê çim vê nîvda'wayê diçim safikim (*safî bikim*).

Deyka wî rabû, hevranek (*arvanek*) avêt şikevê da. Ji temamî vî hevramî hind şekir, hind gezo, hindê givîn têkil kirin, bo wî kirin hevîr, kirin savîk, kirin kesm û kade, boy (*bo wî*) pextin, ew rabû wê şevê alîk (*bi*) xwe da Rexşê bimbarek.

Subehî rabû seharê, Rexşa Belekê kêşa derê, digel çil û çar mehtera (*xizmetkaran*) xurî, il (*li*) Rexşa Belek vepaliştin, mexese kir, gulweşîn kir, zînê merosa ser piştê rakuta, tang û baletangê wî şidandin, rikêbêt altozî pê ve kirin, şeşgazî çingale ber qelûza (*qelpûza*) zînî ra kirin. Qebûrê tîra ber qelpûza zînî ra kirin, ligavê zêrî da ser, gulîfkê qotek jê berdan, gihip (*gihmî*) û dukar tê deynan. Rostem rabûyî ji pê va başnû (*bejin û*) balayê xwe fekirî, hev (*ev*) zerî he (*ev*) kumzerî ser êk û du vegirtin, başnû beyan (*bavl û beyan = Manto û kum*) avêt serê xwe, qeftek (*xeftek*) tîra ber pišta xwe ra kirin, kemera xîretê avêt pišta xwe, bazbendê (*bezm û xemal*) xêrê avêt milê xwe, hungustîra feth'î kire tiliya xwe, îna keşerî bi stoyê xwe da kêşa, almasê Hindî avêt pišta xwe, metalê pilayî avêt paş pîlê xwe, çemkanan û zêr pê xwe va dakêşa, kotya serê dûkî, melhemê silêmanî avête delganê da, pê xwe bi rikêbê deynat, destê rastê avêt gurzê giran, hezar û êk xunkarî destê çepê avêt ruma heşde gaz, dêna ser milê xwe, rikêbek ê (*li*) Rexşê Belek da, ji akarê

(erdê) Îranê derket, berê xwe da vegerê (xêrê), pişta xwe da mewtana. Çû serê meydanê, birayê Gurnîs, xwarzê wî Bêjan, herduka wê li serê meydanê bo xwe goyanê ti(di)kin, bezîn hefin pêşiyê [ev pevek naye fêhmkirin!!]

Go: "Ya keko, dê kî ve çî?"

Go: "Kek-xulam, diçim dinyayê ve nîvda'wayek wê ketî pêşiya me, dê çîm safikim (safikin)."

Evan gotê: "Keko xalo, em dê di gel te ên (bên)."

Gotê: "Kek-xulam, bira-xulam, ez diçime vî edrî (erdî) ê xelkê bi awira çava dikujin. Ez diçime wê derê, ê xelkê bi dudana ti(di)kujin."

Gurnîz gotê: »Ma ez ne birayê te me? Ma ez ne ji wî babê me ê tu jê bû? Tu mi (di)tirsînî?"

Bêjan gotê: "Xalo, ma ez ne xwarzê te me, tu mi (di)tirsînî? Biraw Allah eman Allah, em dê di gel te ên (bên). Naxwe jê ra pê va (ji vir û pê va) em dê digel te êyîn (tên)."

Go: „De werin, dam (da em) biçîn.“ Gotê: "Hûn ê biçûk in, we dinya ne dîtiye."

Go: "Ma em şte (ji te) çêtir in?."

Ew rabûn aujotin (ajotin) ber wî ketin. Bi rê da çûn heta nîvroj. Avek bi dez (bi dest) ne ket ew vexun, zadek bixun, cî nîne lê peya bibin. Ajotin heta êvarî, deh konaga (qonaxa) bêtir çûn, çûn dîtin rezekî li nîva rê da, avek xweş wê tê da, fêqiyê zehf wê di wî rezî da. Peya bûn li wî rezî, li ser wê kehnîyê.

Rostem gotê: "Hûn berê avê vexun." Wan berê avê vexwar.

Birayê wî, xwarzayê wî go: "Xwe ji ber destê min bidim (bidin) paş."

Ewa xwe da kenarekê. Çengek avê vexwar, çenga duyê kehnî bire binî, çengê siyê kehnî xelas kir. Li wî rezî gerhan, çend fêqî jêkir, înad ser kehnîyê, fêqî xwe xwar, şîva xwe xwar, qehweyek vexwar, qalûnek tûtînê kêşa, xewa fêresiyê dilê Rostemî girt.

Rostem gotê: "Xwarza, bira." Gotê: "Hûn dişên nobê li min bigirin?"

Go: "Herê, em şîyin (dikarin) nobê li te bigirin."

Go: "Ev reza bê xudî nine." Gotê: "Dinyaye ayhaye (Heyhaye). Tengaviyek li we biqewimit, barek vê li we derê." Go: "hûn şên herdu vê hilgirin?"

Gotê: "Xalo, binve, te dil pê nebid (bila di dilê te da nemîne)."

Gotê: “Heke dinya ye tengavî li we biqewimit hûn herdu vî barî hil(ne)girin li sîngê min bidin, ez dê hêşar bim. Heke ez hêşar ne bûm li textê enya mi (*min*) bidin, ez dê hêşar bim.”

Ew nivîst, serê xwe deyna li ber rexekî rezî, pêt (*pêyêd*) wî derketin li binê rezî, ti(*di*) xew çû nivîst. Herduka rûniştin balgî serî, wekî fetkirin binê piya (*pêya*) nabînin, çûne binê piya serê wî nabînin, tegbîra xwe kir(*in*).

Herduka got: “Êk ji me li balgî serî rûnişt, êg (*ek*) ji me binê piya.” Wextê Bêjan çû binê piya, Gurnîs rûnişt balgî serî, noba xwe girt heta subehî. Pa Rostem hêşar ne bû. Bêjan fikirî bi nava rezî tûhûrkek (*darek hûrik a tûyê*) dîd (*dît*) li wê derê, werîsek pê wer nayêt, bela kire, bi reh ve hilkêşa, bi destê xwe lêda, pêjinî kirê, darek çîvek (*çovek*) bi destê xwe ve girt.

Nebêje, ew rezê sê kafiran e, hersê biran e, mala wan wêt li şikeftê li çiyayî. Rojekê du bira çîne (*çûne*) nêçîrê, birayek têt nav rezî avê dibid (*dibit*), fêqî dibid, bo birayêd xwe şivê hazir ti(*di*)kit heta birayêt wî êvarî ji nêçîrê tên. Wê rojê herdu birayêd mezin çûne nêçîrê, birayê piçûk rewia (*reviya*) xwe li gergedanê (*kerka*) xwe kir, hat kesta (*qesta*) rezî kir, dê êd (*êt*) nav rezî fêqî avê bibit, da haziriyê bo birayêt xwe bikit.

Wextê hat riya xwe girt, qesta rezî kir, fetkirît tofanek wê ji wê ve têt.

Gurnîs gote Bêjan, gotê: “Çiye xalo?”

Gotê: “Ef (*ev*) çitov kafir e ji wê ve têt?”

Gotê: “Ya xalo, tu berê xwe bidê, dê çi pi (*bi*) serê wî înim (*bînim*)!” Bêjan sertanê rezî bazda.

Gotê: “Ya kafir, heke te av divêt diçim bo te avê tînim, heke te fêqî divêt diçim fêqî bo te înim. Xalê min vê li nav rezî rûniştî da hêşar bid (*bit*).”

Gotê: “Ya kafir, ya Ereb, xwe ji riya min vede, tu (*du*) xal bo mi (*min*) li dinyaê hene, fêqiyê min bixwî, ava min vexwî, tu bêjî min newê nav rezî da?” Bêjan ne kirî ne merdî, xwe hilavêt ev e’kaze (*çûv*) li destê wî, li serê wî da, ho li xwe zivirî, li patekê quta, ho zivirî, nav milê wî quta. Kafir sews kir (*hiş ji serî bir*), avête xwarê.

Kafir gotê: “Aman li bextê te û li bextê xalê te, min ne kuje, destûr ya min bide de ez biçim ve.”

Gotê: “Hilo kafir.” Pê wî hilgirt, avêt ser gergedanî, suwar kir.

Gote kafir: “Birayê Ella, carek dî bêjî ez diçim nav rezî ez dê rehêt pišta te piçînim (*bişkînim*).”

Gotê: “We’daw bit, çend hûn li hîrê ne, êdî nayim nav rezî heta hûnê ne hêra ne.”

Ew gotê: “Hindî xalê min nav rezî nivistî bit, hûnê bèn, dê rehêt pišta we dê piçînim.”

Kafir riya girt, gehîşte mal. Ewî peya bû, nivîst, lê bû ta, mam (*ma*) bê şîv, mam (*ma*) bê agir, mam (*ma*) bê av. Herdu birayêt wî êvarî ji nêçîrê hatin.

Gotê: „Bira, derdê te çiyê?”

Gotê: „Gelî bira, ez çûme bi rê va, ez çûm nîva rê tayê ez girtim, serê min êşa, janê serê min girt.”

Gotê birayê navî (*orte*): „Çûyî bi rê va Erebeke ku reş vê pix kiriye, ji tirsê da lê bû ta.”

Gotê: „Kuro, te çawa ne, te sor in, te sipî ne, çi tebana te (*germbûna te*)? Ma te ne dîtiye heyho li te ne hatiye.” [*Nivîskar bi xwe dibêje, ku ew pevek naye fêhmkirin*]

Birayê wî (*yê*) navî god (*got*) birayê mezin, got: “Keko, tu sube here nêçîrê, ez diçim nav rezî avê fêqî bo te înim, şîvê çêkim.”

Wê şevê çende nêçîre kirî, evan şîva xwe xwar, nivistin. Subehê rabûn, birayê mezin çû nêçîrê, birayê navî li gergedanê xwe suwar bû, revya xwe înat, hat qesta rezî kir.

Gurnîs gote Bêjan, go: „Kafirê te dîsa hat rezî.”

Gotê: „Xalo, eve ne ew kafir e, êkî dî ye.”

Kafir hate qesda rezî kir. Bêjan ji rezî derket, hat pêşiyê.

Gotê: “Kafir, vê neqlê tu piçî (*bo çî*) hatî? Ma min ew tayê înadî te ji te çû?”

Gotê: “Wey gidî Erebe, ef (*ev*) ta te înadî birayê min?”

Gotê: “Herê kafir, min ta îna birayê te, ta mirîne deynim lêvê te, veger paş da here, Erebo pêşilko, xwe ji riya min vede dê te kime birnût, kime difna xwe.”

Gote kafir: “Biray-Ella, aman Ella, tu ji vêrê pê ve bêy, dê rehêt pišta te kitînim.”

Bêjan çû ji pêş ve, gote kafir: “Dê vegerhe.”

Kafir gotê: “Wey gidî, ez seg bim ser dinyayê, tu li rezê min deynî (*dakevî*), fêqiyê min bixwî, ava min vexwî, rehêt pişta te kitînim.”

Carekê Bêjan gehîştê, ewî xwe hilavêt, ewî ef (*ev*) dare li nav çavê kafirî quta. Kafir zivirî, li parsûya quta, kafir zivirî, li petyê quta, kafir di gergedanê da avête xwarê, xencera xwe kêşa, bezî ser kafirî dê kafirî serjêket.

Gotê: “Kafir, min tu kirî sedeqa serê xalê xwe, belê de here carekê di berê xwe nedî rezî, hindî xalê min nivistiye nav rezî heta em biçin, paşê rezî ve, serê we bixwî.”

Kafir suwar kir, pêşûpaş bî (*bû*) [*berê wî bi paş ve*], çû lig (*li nig*) birayê xwe. Darek hilgirt, hate birayê xwe.

Gotê: “Xweş h’alo, derew te kirî.” Da ber darê.

Gotê: „ Te ne gote min fêrisek vî di rê da ta înadye min?!”

Gotê: “Keko, aman û dexil, xwe bigire, tu ji min vebe, da birayê me ê di jig (*ji*) da vê şerbetê vexut. (*da li wî ji bidin*).

Ew nivistin, herduka bî (*bû*) nalnala wan. Birayê wan ji nêçirê hat.

Gotê: “Ya bira, vê neqlê te çiyê, çi li te hatiye? »

Go : « Ya keko, ez çûme bi rê va da çime (*biçime*) nav rezî, ew tayê hatî birayê min, ew taye hate min. »

Gotê : « Peya bira. « Go : « Pa wekî ta hatiye te, ta hatiye birayê te, pa vê neqlê pa em dirabîn, kî dê avê dêt (*bidêt*) we, kî dê fêqî dêt (*bidêt*) we, mirovê taw (*tayê girtî*) bit divêt avê vexut, divêt fêqî bixut. » Got : « Subehî em dê rabîn têgda diçin li nav rezî, hûnê rûnin nav rezî, ez diçime nêçirê, hûn wê derê nav rezî rûnin, fêqî bixun, avê vexun, axir heta çend rojî heta tayê ji we biçît. »

Gotê : « Qenc e ».

Wekî rabûn subehî suwar bûn hersêka, birayê mezin suwar bû li ber wan ket. Ew bi gar (*tenê*) çû, birayê di herduka hêdî hêdî tên, birayê mezin kire gar bi rikêbê da, qesda rezî kir. Gavekê fekirîn, Gurnîs, Bêjan suwar rê da hate li xarê. Suwarek berê hat, herdukyê di li dû wî hatîn.

Wextê dîd (*dît*) Gurnîs gote Bêjan, go:« Ya Bêjan, pa suwarê te vêt hatin, qesda rezî kir(*in*). »

Gotê : »Gurnîs. » Go : « Evê ha li pêşiyê têt, ew ta ne hatiye, ewê ta herdu ê li dumahîkê.

Ew herdu ne ê min ta înadiye. »

Hatin berê xwe da(n) rezî. Bêjan derked (*derket*) ji rezî, çû pêşiya kafirî.

Gotê: "Hey gidî kafir, vê neqlê tu piçi (*bo çi*) hati?."

Gotê: „Wey gidî, pêşilko, ev ta de (*te*) înad birayêt min?."

Gotê: "Hey posê (*pîsê*) gidî, ya kafir, min ta înadiye birayê te, dê ta mirinê înim lêvê te. Xalê min Rostem vê li nav rezî tu dê hişyar kî."

Go: "Hey mergê (*canê*) te û xalê te ber min bikevî." Gote kafir.

Evî Bêjan xwe hilavêt ev dara li nav çavê kafirî da. Karêt (*milêd*) wî bîn (*bûn*) wekî çûva. Dar firî ji destê wî. Kafir li xwe ne ket şikê, bezî çû darik dî hilkanî (*hilkişand*), ew jig (*jî*) li nav çavê kafirî da, ew jig (*jî*) pê va hûr bû. Kafir rehêt enya xwe nakirîn (*Nûkirin*), kurîşk gazî Gurnîs kir, Gurnîs hat harê wî, herduka kafirî dane ber sîngê hespê xwe. Bêgem kirîn, li wê rezî geran, herdu bezîn, xwe avêtine ser sîngê Rostem.

Rostem hişyar bû.

Gotê: "Wehweh (*waxwax*), ev çiye?"

Gotê: „Ev kafir, zora me hemberî ne bû."

Rostem rabû rûnişt, carekê destê xwe avêt zilayek li serê kafirî da, zirênî jê hat, dengê sufre-toqatê jê hat, serê wî çû du sae'ta dûrî rezî. Kafir kete ti (*di*) rezî da, rê zep kir, (*ên dî*) dîtî revîn.

Rostem rabû, şîrê (*şûrê*) xwe kêşa, bi dû wan kafira ket, gehîştê bi rê va, êk serê wî birrî, ê dî jig (*jî*) berda dûv, gehîştê li ber derê şikeftê. Kafir xwe avête e'drê (*erdê*), aman û dexîl ji Rostemî xwast. Rostemî rabû nalçayek (*nalek*) ji sola hespê wî kêşa, tiliya xwe li gohê wî da, gohê wî sumt kir (*sumt kir = kun kir*). Ev nala bada, kire gohê kafirî, yexsîr (*destegîr*) kir, înade rezî.

Gotê: "Ya kafir, mi divêd (*divêt*) ber mi bikevî, biçîn bajêrê Mazinderanê nîşa min bidî."

Go: "Dê ez xwe binyê (*pêkevê*) te me, ez Mazinderanî me."

Rostem suwar bû, ew û Bêjan, Gurnîs, kafir, bi rê ket berê (*ber*) ve çiyayî kir, dîd bajêrê Mazinderanê, got: "Eve ye bajêrê Mazinderanê."

Pa fetkirit bajêrê Mazinderanê gellek mezin e.

Bêjan gotê: "Xalo, tu dê çawe vî bajêrî distîni?."

Go: "Ez nizanîm."

Bêjan got: "Ez tegbîrê il (*li*) te bikim."

Go: "De bêje Bêjan."

Bêjan gotê: "Xalo." Go: "Çekêt xwe, cilêt xwe û Rexşê xwe bihêle li

hêra, tu here bajêrî bicesisîne, birêne (*binêre*) çawa distfînî.”

Gotê: “Bêjan dê bi xeberê te kim.”

Rostem rabû, çek û cilê xwe hemiye êxistin, hêlan li wê derê. Gurnîs, Bêjan, xulam, Rexşê Belek, hemî hêlan li wê derê, riya xwe girt, qalûna xwe têkir, agir dêna ser, qalûna xwe kêşa, qesda bajêrî kir, çû bajêrî, gehîşte bajêrî, jina dîd (*dît*), biçûka dîd, mezina dîd, li ber çavê wan bi (*bû*) jûje (*jûjî*).

Go: “Hey gidî jûje.” Yarı pê kirin, da(*n*) ber berra (*berrika*), piçûka bi dûv ketin, mezina bi dûv ketin, da(*n*) ber berra, da(*n*) ber tepa sera.

“Wey gidî jûje tu lçî (*li çî*) tigerî (*digerî*)?”

Go: “Ez li mala dêwê Mazinderanê digerhim.”

Yekî gotê: “Kulmal, ha ha ha ew qesraa dêwê Mazinderanê ye.”

Gavek avêt êre, gavek avêt pişt pirê, axir leze li xwe kir, çû gehîşte qesrê, çû nav dergahê qesrê, xulam gotê: “Jûje, dê kî ve çî (*biçî*)?”

Go: “Ez diçim salel (*sale bi erebî*) li dîwanê.”

Xulama gotê: “Vegere.”

Go: “De herê xweş’al û derê Odeyê vekirî.”

Çingilê xulama girt her êkî palek pê rana, riya xwe vekir, çû ber derê dîwanê.

Gotê: “Selam elêk.”

Ho fetkirin eve jûjeyek. Gotê: “Ne elêk, ne selam, ne reh’met û lena (*bo me*) bereket, eve çitov jûje ye ho mêr ser. »

Dêwê Mazinderanê gotê : « Jûje, tu ji kî ve têtî ? . »

Gotê : « Ez jûjeyê Îranê me. «

Got : « Tu jûjeyê Îranêyî ? . «

Got : “Belê.”

Go: “Tu li çî tigerhî (*digerhî*)?”

Go: “Ez benî, ez hatime nik te xulamiya te bikim.”

Gotê: „Jûje, tu dê çi xulamiya mi kî (*bikî*), tu pi (*bi*) kêr çi têtî?.”

Gotê: „Ez benî, min qesda Xwedê (*û*) ya te ve kirî. „

Gotê: „Jûje, tu pi (*bi*) kêr nayî; qalûn û bazkê min helgirî, tu pi (*bi*) kêr nayî; avê bidî des (*dest*) min.”

Gotê: „Ez benî, qetfî (*helbed*) xilmatekê bo te bikim, da nanekê nik te bixum.”

Go: „Hay gidî jûje, heft kafir li vî tayî (*li vî terefî*) vê li dîwana vî

rûniştin, kerbêt vî vebûn, dege (*denge*) li kafişkî kir, go: „De rabe kafir, çingilê vî jûjeyî bigre, li taqê bide, bipeqîne, da çu terez dî nebêjin dê çine xulamîya dêwê Mazinderanê kin (*bikin*).“

Kafir rabû, dez (*dest*) avêt çingilê jûjeyî, hir ve dileqînit wê ve dileqînit neşêd vî jûjeyî ji e’drê (*erdê*) bilivînit. Dêwê Mazinderanê gotê:“ Kafir, te xwe li çi girtiye?.”

Go: „Ez benî eve sindan e, çovê di e’drê ra.”

Jûje rabû (*rabû*) gazî kir, go:“Destûr ya min bidit, dêwê Mazinderanê, ez çingilê vî kafirî bigrim li taqê bidim, pê ve biperçiqînim.”

Gotê: “Jûje, min destûrya ta dayîye. »

Jûje des (*dest*) avêt çingilê kafirî, çingilê kafirî helgirt, bada li taqê qesrê da, pê va perçiqand. Dengê xwe lêke (*li êke*) dî kir, kafişeg(*k*) dî rabû, ew jik (*ji*) dez (*dest*) avêt jûjeyî, kir ne kir jûje nelivand.

Jûje gotê:»Tu destûrya mi lê bidî, eve bikim hevalê ê dî. »

Axir go jûje: »Destê te bo te.“

Jûje rabû, çingilê wî girt. Ew jik (*ji*) avêt li taqê de ew jik (*ji*) peqand.

Axir rabûne her heft kafir, her heft kafir kuştin li dîwanê de, zehmê dêwê Mazinderanê girt.

Gotê:“Jûje were destê min, me tu kirî xulamê xwe. »

Jûje bezî destî. Paj (*paş*) ve hat li ber temena (*supasî*) kir, wextê rabû, çî sufrana nani bo (*wî*) înat, jûje gehîştê, zilayek li serê wî da firrand, her çî dêniya girarê bo înat jûje serê wî firrand, ê çavîşê wî gehîştê serê wî firrand, ê qehweçî qehwe înat jûje gehîştê serê wî firrand.

Xizmetkarê wî jûjeyî birhandin (*birrîn*), hemî kuştin, jûje ma pi (*bi*) tinê ber xizmeta wî. Xizmetê wî hemî pêktînit ji hemî şola, şîvê înat şîva xwe xwar, qehwe gera (*gerand*), qehwe vexwar, qalûna tutunê kêşa. Dîwan verevî (*belav bû*), dê (*dêwê*) Mazinderanê çû salil ket, çû serayê nig jina xwe nivist.

Wê şevê pi (*bi*) xewna xwe dîd (*dît*) Rostem hat bajêrê wî xerab kir ewî kuştî. Subehî rabûyî rûnişd (*rûnişt*) di dîwanê, qeherî, kerbe bû.

Xelkê dîwanê gotê : »Ya paşa tu bo çî ev roke ho kerbe bûyî ? . »

Gotê: « Şevê dî mi pi(*bi*) xewna xwe dîd (*dît*) Rostem had (*hat*) bajêrê min xerab kir, ez wê kuştî. »

Gotê: »Pa me navê Rostem ne bihîstîye. »

Go: »Pisyar jûjeyî bike. »

Gazî jûje kir. Gotê : »Ya jûje. »

Gotê : « Ez benî. »

Gotê : « Rostem Îranê heye ? »

Go: »Belê ez benî. Rostem wê li Îranê hey.»

Go: « Rostem çend e?.

“Gotê:”Rostem ew jik (*ji*) ji tematê min e.“

„Wekî Rostem bête bajêrê me tu tişeyî (*dişêyî*) nobê lê bigrî?.“

Go:“Belê ez benî.“ Go: “Wekî bête bajêrê te çi hedê wî, babê wî ye, ez çingilê wî bigrim pi (*bi*) saxî bo te bînim.“

Go:“Emferî (*eferîn*) jûje.“ Gotê:“Jûje ev şeve biçî nobê li bajêrî bigrî.“

Go: „Ji kî tereftî?.“

Go: “Ji terefa rojavayê.“

Go:”Belê ez benî.”

Wî şevşîva xwe xwar, jûje rabû, nanek helgirt, lepê xwe li girarê da, dêna ser wî nanî, ew nane têg werkir.

Gotê:”Jûje, eve bo çiyê?”

Gotê:” Ez benî wextê biçim nobê nîva şevê luqmayek hose (*ho bo paşevî*) bixum, da xewa min divê rabît.”

Jûje rabî (*rabû*) ev nane kir danga (*dehmana*) e’baya xwe, nivîna xwe bir, çû dergahê rojavahê deynat (*deynand*).

Ew rabû çû lig (*li nig*) piçûka, ev nane û ev girare dênade (*dênande*) ber wan, riya xwe girt, cilê xwe kirîn ber xwe, li hespê xwe suwar bû, gurzayê xwe înat, çû li ba dergahê roelatê (*rojhelatê*), gurzayê deynat, hefd (*heft*) mexal li ser êk xerab kirin, riya xwe girt, çû lik (*li nig*) piçûka, çek û cilê xwe êxistin, hate mal.

Dîtra şevê hefd mexalê dî xerab kirin, çarexê bajêr gerha, her şev hefd mexal xerab kirin, bajêr kambax kir.

Bî (*bû*) hawar. Xelkê Rexşê Rostem dîd (*dît*), li bajêrî bû hawar.

Go:”Rostem vê li ber çiyayî şikeftêk tîra. Şevê tê pê bajêrî xerab kit, bi rojê vê li wêrê.”Çûne hawarê.

Heçî Gurnîs bû Rexşê Rostem suwar bû, Bêjan darek bi destê xwe girt. Dêwê Mazinderanê go: "Jûje hespê min çêke." Hespê wî çêkir, suwar bû, gurzeyê xwe bir çû hawarê.

Jûje derket li dû wî diçît.

Keça dêwê Mazinderanê gazî kire Rostem, gote: "Çiye?"

Go: "Were nik min."

Riya xwe girt çû nik keçikê. Gote Rostem: "Tu biçî (*bo çi*) hatî?.."

Go: "Eve çend roje kes nizanî ez Rostem im."

Go: "Tu biçî (*bo çi*) hatî?"

Go: "Ez hatim babê te bikujim."

Go: „Babê min dê te bi vî şîrî (*şûrî*) kujim (*kujî*).“

Go: „Xulî bi serê te, stoyê babê min ew begûranê mufriqî (*menderûnê pirinc*), heke şîrê (*şûrê*) te birrî, tu dê babê min kujî, naxwe babê min dê te kujî.“

Ewî şîrê xwe helgirt, li wî begûranê mufriqî da, şîrê wî bî (*bû*) du ker.

Ew gotê: „Ya Rostem.“

Go: "Ez şîrê (*şûrê*) babê xwe bidim te, tu babê min pê bikujî, tu dê min bi xwe (*re*) bî (*bibî*)?"

Go: „Herê.“

Go: „De were biçemhe (*xwe xûz bike*) ez bêm ser pişta te, şîrî (*şûrî*) vê hilavistî (*mue'leq e*), bo te bînim xwarê. Rostem cemha, kecûg (*keçik*) rabû piya, xwe deyna li ser pişta Rostem, hefd paresû ji paresûyêd Rostem ewî (*wê*) şikandin, hestî ve sax lê pelixandin.

Go: "Ya Rostem pa wekî piyayekî min çû(*m*) ser pişta te, min tu kuştî, pa tu dê çawa babê min kujî?"

Belê de rabe tu were ser pişta min, şîrî (*şûrî*) bîne xwarê."

Keçik cemha, Rostem pê xwe deyna li ser piştê.

Herdu qewetê xwe li ser berdan, keçik rakir, Rostem şîr (*şûr*) îna xwarê.

Ev şîre (*şûre*) deynat begûranê mufriqî, kire du qat. Rostem şîr (*şûr*) kire bin keşê (*ebayê*) xwe, riya xwe girt, çû hawarê birayê wî Gurnîs,

xwarza ê wî Bêjan, kelex (*laşe*) wê êxistin erdê, xwîn bi cobara çît.

Destê xwe li Gurnîs hejnad, Gurnîs hat, çek û cilê xwe êxistin, Rostem wergirtin. Rostem rabû, li Rexşa (*Rexşê*) Belek vepeleşî, mexes û

gulweşîn kir, tang û baletang lê şidandin, rikêbê deltozî pê va kirin,

ligavê zêrî da ser, gulîf û kutag (*kutan*) jê berdan, gehîp û dukep tê deynan, qebûrê tîra ber piştê ra kirin (*kir*).

Ew rabû ji pê ve, bejn û balayê xwe ma fikirî, hef (*heft*) zerî hef (*heft*) kumzerî li ser êk û du wergirtin, îna qeşerî bi stoyê xwe da kêşa, gustîra fethî kire tiliya xwe, pê xwe kire rikêbê, Rexşê Belek ajot, çû ber kepê dêwê Mazinderanê rawesta.

Gotê: “Hey gidî jûje, eve tuyî Rostem?”

Gotê:” Tu kûrê jar du (*ji herdu*) çava, ma tu nizanî ez Rostem im ?. »

Ewî gotê : « Gidî Rostem, karê xwe bike, da li dûr û heta bigejim (*te*) »
» [*Niviskar di vir da bi xwe dibêje, ku ev hevok naye fêhmkirin.*].

Ewî gotê: “Ya kafir bi ray (*rûy*) Allah, aman Allah, bi nan û nimakê Hemzey, pi (*bi*) serê Keyxisra paşa, bi gora Samê Nelima, ez hatim h’êfa Samê Nelima şte (*ji te*) vekim.”

Gotê: “Gidî jûje, derbê xwe deyne.”

Gotê: “Ya kafir, heçî rêza me malê sahib, qeraniyê rêza me nîne, em berê derbê xwe deynin, tu berê derbê xwe deyne. Heke tu min bikujî da ez bê îmam (*îman*) bim, heke tu min bikujî da ez wecekî (*rûyekî*) bo Zalê pîr Keyxisra paşa ser textê Îranê bigrim.”

Kafir rabû ser rikêbe, gurzayê meresank (*giran*) hilîna ber perêt esmana, zûrezûr (*awîs*) jê hat, şibêtê kûçkê sa rewîn (*rewî*). Talpêt (terpêd) qerêjê jê rabûn, toz û e’cacê girtî serê kêriya, baranek emranî lê barî.

Ader hate hejanê, behir hate liqyanê, hûta lehenga serê(*d*) xwe ji behra deranî, kevra berê pist (*berêd pût*) xwe werandin, milyaketa ji ezmana lingê xwe ji ber hilkêşa, ewî ev gurze deynade.

Rostemî mitalê pilayî ser stoyê xwe dekelînat dênade ser serê xwe, gurzayê kafirî ji ezmana hate xwarê, (*li paş*) piştê Rostemî bi erdê ket, hef (*heft*) kumzerî kirne xelek stoyê Rostem înan xwarê, bayê Nîsanê lêda, dunya zelal bû, ev toz û e’cac betal bû(*n*). Rostem rabû, rikêbekê Rexşê Belek da, ewî nef (*zêt*) di xwe da, go: “Ey ez Rostem im. Rostem kurê Zalê ye, Zal kurê Qarê ye, Qar kurê Samê ye, Sam kurê Pîrî ye, Pîr kurê Nelima, Nelima kurê Gawiyaxî, Gawiyayî kurê Qeyteran, Qeyteran kurê Qamêran, Qamêran ji nevî Adem.

Go: “Hey dost, hey dost, bi bevr (*bevl*) û beyan, bi hukmê şahê Îran, gemertîlo ejgesto (*kembertîlo eşkesto*) ber miyan.

[*Niviskar bi xwe dinivîse, ku ev pevok naye fêhmkirin.*], bi hukmê şahê

Mazinderan, ewî pê xwe bi rikêbê şidand, hat ber kepê dêwê Mazinderanê, li bayê bezî, ev şîre (*şûre*) avêt, li şîlka serê wî da, heta bejinî kire du qat.

Kafir gotê: “ Ya Rostem bo çi derbê xwe deynanî? ”

Go: “ Ya kafir derbê me derbek e, zerbê me zerbek e, dê meydanek bide hespê xwe.”

Wekî kafir dicemha kare kete wê rexê, êk kete vê rexê.

Go: “ Subhan ji Rebbê a’lemê.”

Go: “ Kiloxayê bapîrkê min Samê Nelima şikeftêk bû, eve bû du şikeft, êk bo dewara, êk bo mirova, da karwan û bazirgan têda biêwirin (*bihêwirin*).”

Ewî ji wêrê kire xar, qîrek li eskerê wî kir, da ber gurza, kunfeyekûn kirin, xelas kirin, birhandin.

Gazî kir: „Aman dexîl Rostem. Mêr (*nêr*) xelas bûn, mane jin.“ Rostem serê xwe betal kir, gazî kir Bêjan, Gurnîs. Gurnîs hat, Bêjan hinda bû.

Gote Gurnîs: “ Ka Bêjan? ”

Go: “ Heta nuha li hêre bû. Ew rabû keleg (*Kelex*) vedan.

Gazî kir: “ Bêjan, Bêjan.”

Bêjan ciwaba wî da, go: “ a...”,

Çingilê wî girt ji bin kelexa îna derê.

Go: “ Ya xalo, te ez nuha ne îna (*înama*) derê, ez dimirim bee’cim, ruhê di min nedima.”

Bêjan bir ser avê şuşt. Riya xwe girt, çû bajêrî, mala dêwê Mazinderanê, batmiş kir, bar kir.

Keça dêwê Mazinderanê bo xwe înad, gohêd dêwê Mazinderanê jêkirin, riya xwe girt, suwar bû, vegerha hat, hate şikeftê, xûşka kafira bo Bêjanî înat, keça dêwê Mazinderanê bo xwe înat. Pê da bî (*da bû*) rikêbê ba (*va*), hate mal. Şivanek dîd (*dît*).

Go: “ Here mizgînî bibe bo Zalê pîr, Kêxişra paşa; Rostemî hat, dêwê Mazinderanê kuşt, kiça dêwê Mazinderanê bo xwe înat.”

Mizgînî bire bajêrî, bajêrê Îranê suwar bûn, fêris û palewan hatin, ji pêşê Rostemî va hatin, kire cedîd (*tirad*), kire şehyane, riya xwe girtin, çûne mal. Rostem peya kir, zêr ser serê wî ve hilavêtin, dawed (*dewat*) şehyane bo Rostemî kir, jina wî mar kir bi dawat û şehyane, kire

şeqlobeqlo, da nav aqilo qoz qelfendî, şorbe bi tiloxê, behare li Bosilê (Mûsilê), kerkête hatiye il (li) ber kujulkê asê kirin, hîkaye çû bi deştê, da (dayka) wî û bab çûn bihiştê.

Heçî ne bihîst bijîd (bijît), hat û ji wê ve, rehmet li dêy û babêd gohdara, êd me jig (jî) vê ra.

Têbînî

Ev gotar, weke ku ji me re hatiye, me derbasî kovarê kiriye; bê ku em des bidin rênivîs û rêzimana wê; da ku ew weke jêderek ji vekolînên zimanê me re bimîne..

Komîta PÊNÛSê

Têbîniyên li ser Kurdan û Sûriyê

Dr. Zorab Aloian

Hebûna mirovê kurd ji vê baweriyê tê, ku niştimana wî ber bi azadiyê ve diçe.

Lewma mafê her kurdekî, çi li welêt, çi li xerîbiyê, heye ku ew nêzîkî rewşa Başûr-rojavayê Kurdistanê, mîna her beşekî din, bibe.

Lê belê Kurd li Sûriyê xwedî dîrokeke dûr û dirêj in, û ev dîroka han ne tenê bi Başûr rojavayê ve girêdayî ye.

Lewma ez dixwazim bi cureyekî kurt nêrînên xwe li dor Kurdan di pêvajoya guhartinên Sûriyê de bi rêz bikim. Nêrînên Kurdperweran ne belge ne, ne jî peyvên pêxemberan in: ew li ser koka êş û hêviyê şîn dibin.

Hebûna Sûriyê

Herêma bi navê Sûriyê ji serdema Imperatoriya Romayê de ketiye ferhenga siyasî. Komara Erebî ya Sûriyê a îroyîn dewleteke xwezayî nîne, çûnke ew ne ji dab û nerîta dîrokî tê, ne jî ji ya neteweyî (berwelatê Ereban nagihije sînorên Sûriyê).

Ev dewleta destçêkirî ji çarçoveya bingehê xwe derketiye: Navendên Xaçparêzan yên Dema Navîn – mîna Laziqiya, Heleb û Dîmeşq – ne di destên Xaçparêzan de ne.

Zimanên aramî û kurdî, yên ku bi hezar salan li ser xaka Sûriya îroyîn li kêleka hevdu dijiyan, zimanên fermî nînin.

Li derveyî sînorên kevnare yên Sûriyê herêmên giranbuhaya mane: Dewletên Urdun, Lubnan û Israyîl, nîvdewleta Filestîn û deverên Iskenderûn û Mûsilê.

Herweha herêma Dêr el-Zor a bêbext, di warê zaravî û erdnîgarî de, bêhtir bi ser Iraqê ve ye.

Ev Sûriya, ya ku em dibînin, tenê bi xêra îdeologiya Beesiyana dikare weke dewlet bimîne.

Gelo eger Beesîzm û birêvebirên wan li Sûriyê ji aliyê leşkerî ve jî têk biçin, wê çi pê bê? Sînorên kelevajî, serkeftina zimanekî biyanî (erebî), lawaziya bingehê neteweyî, desthilatdariya hindikahiyeke dînî û guhartina mayeya kêşeya kurd – ev xalên binavkirî hebûna Sûriyê dixin bin pirs û gumanan.

Belkî dewleta Sûriyê ji neqşeya Rojhilata Navîn nayê rakirin.

Lê dîsan jî ne rewşa ye ku şeweyeke nû ji bo Sûriyê neyê xwestin.

Çawa *Henry Kissinger* bi eşkereyî digot: “Av û nift tiştên wisa girîng in, ku nabe ew li bin kontrola Ereban bimînin.”

Federalîzîm wek paşeroja Sûriyê

Herçend bêtirî nivê gelê Sûriyê Ereben Sunî bin jî, navçeyên civakên din riya federaliyê rewşa dikin.

Di vê pêvajoyê de rola Kurdan gelek mezin e.

Berpirsiyariya hêzên siyasî û rewşenbîrî yê Kurdan ew e ku ew basa sê herêmên Başûr-rojavayî bikin û vê babetê têxin rojevê.

Hêdî-hêdî, gav bi gav, divê ev herêm weke yekîneyên federasiyona Sûriyê werin dîtin.

Ev hersê yekîne divê autonom bin, bi du zimanên fermî birêve biçin (ji bo şikestina tirsê Ereben wir) û pêwendiyên xurt di navbera xwe de ava bikin. Bi vî awayî, piştî demeke pêwîst, ev hersê herêm dikarin xwe bikin yek. Bi gotineke din, ev formeya federasiyonê, ya ku Paul Bremer ji Kurdên Başûr re pêşniyaz kiri bû û ya ku hati bû redkirin, ji bona Kurdên Sûriyê wê gelek baş be.

Bêguman, federalîzîm wê yekîneyeke elewî jî bixwaze.

Belê, ne gengaz e ku ev civaka han bi dirêjxayanî li serê jorê bimîne.

Helbet, komên Elewiyan serwaxt bûne, ku ji ber sedemên demografî, bihêzbûna Îslama sunî û avabûna rewşa nû ya navneteweyî, rojekê wê hukûmet ji destê wan bê standin. Li Sûriyê ev yek ne tiştêkî veşartî ye, ku serkêşên Ereben elewî amadekariyên xwe ji bo damezrandina herêmeke taybet dikin.

Ne dûr e ku li Başûrê Sûriyê herêmeke Dirûziyan jî derkeve holê. Herçende di dînê Dirûziyan de armanca pêkanîna dewleteke serbixwe tune be jî, hizreke wisa li ba hin navgînên siyasî têne gengeşekin. Yekîneyeke dirûzî dikare bibe magnêt ji bo hewbawermendên wan li Lubnan û Israyîlê. Dîmeşq bi xwe jî divêt rista dîrokî û çandî bilîze û wek paytexta Sûriyê statûseke zelal – heya statûsa yekîneyeke federal – ji xwe re wergire. Hejmara yekîneyan, sînorên wan, firehiya mafên wan ên qanûnî hê ne xuya ne. Lê civaka Kurdan divêt bibe motora gotûbêjên federalîzmê. Ev konsepta han projeyeke neokonservatîvan tîne bîra mirovan: Çareserîya herî baş ji bo dewletên wisa “pirrengiya demokratîk a hundirîn” e (democratic pluralism within states). Li aliyekî cîhana nûjen regiyonalîzmê gotûbêj dike, li aliyê din jî li navçeya Rojhilata Navîn pergala federaliyê cihê xwe digire (Iraq û Imaratên Yekbûyî).

Berjewendiya zimên û têgîna Kurdistanê

Xuya ye ku yek ji sedemên sistbûna tevgera kurd ew bû, ku di platforma wê de navê Kurdistana Sûriyê winda bû. Encama vê kompromîsê bi şewat bû. Niha dem hatiye, ku bi nermayî navê Kurdistanê vegere rojeva Sûriyê. Daxwaza azadiya edebiyat û çanda kurdî û statûseke fermî ji bo zimanê kurdî (yan li tevaya Sûriyê, yan jî bi kêmanî di yekîneyên Kurdan de) pirseke biryardar e. Li wan parçeyên Kurdistanê, li kû derê ziman ketiye navenda jiyane, derfetên siyasî jî firehtir in. Tevliheviya rewşa Bakur heta qonaxeke mezin ji wê yekê tê, ku Kurdan ziman û çanda tirkî weke taca şaristaniyê pejirandine. Bi rastî, serbestiya zimanê kurdî dermanê Kurdewariyê ye. Xwezî, partiyên Kurdan li Sûriyê zorbeya xebata siyasî û nivîskî bi kurdî bikirana!

Yekîtiya hêzên Kurdan

Mirovê kurd hez dike, geşbîn be, ku ev yekîtiya ava dibe. Hêzên ku nekevîne xebata hevbeş, wê bi pêşveçûnên objektîv ji holê rabin. Hêvî heye ku partiyên me li Başûr-rojava ji serboriya du beşên

Kurdistanê rawêjê hildin û mifayê wergirin:

1. Yekîtî heye, ku ji parçebûnê jî xerabtir e;
2. Dûtîretî heye, ku gelê kurd di çavên xêrxwazan de jî dike sosret.

Dîn û siyaseta

Piştî ku Lîbiyayê jî dev ji Înternasyonalîzma Îslamê berda, çi pêdivî ji bo parastina îslama siyasî ji hêla Kurdan ve ne maye.

Îslam dînê piraniya Kurdan e û cihê wê di mizgeftan de ye.

Xweşiya Îslamê ji bo mirovên bawermend cejin, çivanok, yasayên civakî û pêdiviyên ruhî ne.

Lê dîrok diselimîne: Bi çendî Îslama siyasî bi ser dikeve, hewqas nasîyonalîzma Kurdan lawaztir dibe – û berevajî.

Rista Kurdan di pêvajoya guhartinê de

Bihêzkirina dostaniya gelan, da ku raya giştî ya Ereban dijminatîya doza Kurdan neke (yan bi kêmanî asta vê dijminatîyê nizimtir bibe) û mafên Kurdan wek komployeke berhîngaran temaşê neke;

- a) Çêkirina yekîtiyê hêja di navbera hêzên siyasî yên Kurdan de;
- b) Xistina statûsa zimanê kurdî nav rojeva siyasî;
- ç) Destpêkirina gengeşeyan li ser federalîzmê (pêşî li derveyî welêt);
- c) Tengkirina bandora îslama siyasî;
- d) Pêwendiyên bê tirs û xof bi dewletên Anglo-Saxon re. Rexneya propaganda Ereban di vê xalê de bi hêsanî dikare bê şermezar kirin: Ereban bi xwe bi Înglîzan re kar dikir, heta ew ji Osmaniyan rizgar bûn.

Hunera helbestê

Heyder Omer

Di van çend salên dawî de, gelek nivîsarên, ku bi helbestê têne navandin, derketine holê, û gelek xortên nugîhayî berxwe didin, ku para xwe bixin vê meydanê. Bi ser de jî pir guftugoyên pirsar helbestê dubare dikin, hatine, û tên xwendin û guhdarkirin. Lê mixabin pirên wan nivîsaran, wek xuyane, hîna li ser riya belbestê dikulin, û pirên wan guftugoyan jî pirsar helbestê gelekî biçûk dikin, ta radeya, ku wê tenê di hundirê kêşê û rêzbandê de

dihêlin.

Pêre jî mirov pê hay dibe, ku helbest, li gor boçûnên wan, kêşesazî û nekêşesazî ye.

Eger nivîsarek bi awayê malikan û rêzband jî pê ve be, bête nivisandin, ew helbesteke kilasîk e, lê eger vê sistemê biguhêre û bi awayê hevokên, ku di bin hev re rêz dibin bête nivisandin, ew jî helbesteke nû ye.

Bi baweriya me, kurtkirina pirsar helbestê, wek celebekî wêjeyî û cureyekî hunerî, di hundir vê têgihîştina bê nîrx de eniya helbesta kurdî dide hember

metirsîyeke mezin û sawdar.
Lewre jî xwezî alavên ragihandin
û rewşenbîriya kurdî (rojname,
kovar, komeleyên nivîskaran û
televîzyon) karibûna hin keysan lê
bînin, da ev mijar tev hemû awa û
warên xwe, bête guftugokirin,
belkî hunera helbestê, ku çetintirîn
beşê hunera derbirinî ye, bête
naskirin.

Heya ew keys lê tê, dê berxwe
bidim, nerfneke, ku heyra ji min tê
zanistî be, berdim holê.

Lê ji ber ku xebatên ji vî cureyî, bi
zimanê kurdî, di destan de nînin,
ku ji mirov re alîkar bin, ez dê
berê xwe bidin boçûnên
rexnevanên toreyî ên din, û sûdeyê
ji wan werbigrim, wek Dr Fayiz
Eddaye û pirtûka wî (Ciwaniya
şêwe), Dr. Nayif Belloz û pirtûka
wî (Zanista ciwan), Dr Şukrî
Mihemmed Eyyad û pirtûka wî
(Rêbazên wêjeyî û rexneyî),
Giyorgî Gaçiyêv û pirtûka
wî (Hişyarî û huner), wergera bi
zimanê erebî, û nemaze jî Dr
Îzeddîn Îsmâil û pirtûka wî
(Şîrovekirina wêje li ber ronahiya
pisîkolojiyê), ji ber ku pirrê vê
lêkolînê ji pirtûka wî hatiye
wergirtin.

Têgihîştina xebata wêjeyî
giringtirîn û metirsîtirîn qunaxa

karê rexneyî ye, lê eger xuristiya
wê xebata wêjeyî li pêş rexnevan
ne sayî be, têgihîştin zor û dijwar
dibe, lewre divaye rexnevan berî
pêşî xuristiya berhema, ku mijara
rexneya wî, nas bike.

Helbest jî berhemeke wêjeyî
pirralî ye, lê giringtirîna wan
aliyan, ew e, yê ku xuristiya wê,
wek celebekî wêjeyî şirove dike,
ango naskirina hemî hêmanên
hukardar, ku jê peyda dibe.

Ji ber ku hemî celebên wêje û
huner berhemên aferînê û
taqetkirina (tecrûbê) hestewerî û
hunerî ne.

Hemî helbestvan, çîroknivîs,
gotarnivîs, şanonivîs, û romannivîs
di xalekê de hevbeş in, ku di
tecrûbeyên hunerî re derbas dibin,
û berhemên xwe diafirînin, lê
cudabûna durvê hunerî yê her
celebekî û awayê avakirinê li ser
rêbaz û awayê aferîna her yekî ji
wan xwedî bandûreke mezin e.

Ji ber vê jî divê rexnevan rêgaya,
ku her yek ji wan berhema xwe pê
diafirîne, bipelîne û nas bike. Eger
em jî li gor vê boçûnê mijara xwe
bipelînin, em dê pêşî li ba du
awayên durvkiirina (Teşkil)
helbestê rawestin.

Yek demdarî ye, mijara vê xelekê,
û a din cîgehî ye.

Û eger keys lê bê, dê di dû re jî, bi awayê piratîk, li ba wêneyê hunerî rawestin.

Durvkirina demdarî:

Ji demeke zû de, rexnevanan tiliya xwe dabûne ser xaleke giring, ku hunera peyvê ji cureyên din cuda ye. Hunera peyvê demdar e, lê ên din, mîna wênekêşî û

peykervaniyê, cîgehî ne, alav û metiryalên a pêşî peyv e, lê yên a paşî reng, herî, hevîr û kevir in.

Her yek ji wan bi alava xwe karekî hunerî xwedî bandûra derûnî diafirîne.

Ziman alava helbestê ye, ew jî alaveke demdar e, çiku ji dangan û bergehane peyda dibe; ew jî wek mofirkên zincîrekê, geh tevger in, û geh rawestan in, li pey hevudu rêz dibin.

Ziman, bi vî awayî, durvkirina sînorkirî ye, ji hin bergeh, tevger û rawestanên xwedî wate peyda dibe.

Yan jî ew bi xwe durvkirina demê ye, lê durvkirineke xwedî wate ye, wek çawa wênekêşî (resim) durvkirina cîgeh, ya xwedî wate ye, an jî ew durvkirina cîgeh bi xwe ye, da wateyeke taybet bistîne.

Lê digel hindê, ziman xwedî wateya cîgehî ye jî, ta radeya, ku

mirov dikare bibêje: Durvkirina demdarî a cîgehî jî di xwe de dicivîne.

Ez bawerim, ku peyva (dibistan) dikare mebesta me rave bike. Ev peyv ji sê bergehên (kît) dengdêr (di- bis-tan)peyda bûye, gava mirov wê bilêv dike, pê hay dibe, ku di pey her bergehê re rawestaneke kin, an dirêj heye, û her sê bergeh vêkra peyvekê durv dikin, ango bûne bingehê dengdêra vê peyva, ku bûye zîmbola cîgehê sînorkirî û nas, ango gava mirov vê peyvê bilêv dike, an dibhîse, yekser cîgehê taybet û sînorkirî tê pêş çavan, pêre jî tê xuykirin, ku ziman durvkirina dengdêr a xwedî wateya cîgehî ye.

Bi vî awayî, em dikarin bibêjin, ku gava helbestvan zimên wek alava derbirînê bikar tîne, hîngê ew di yek demê de durvkirina dualî, an durû, pêk tîne.

Ango ew ji demê û cîgeh bingehê xwedî wate çê dike.

Eger cefayê hunermendê muzûkê ew e, ku dangan bi awakî lihevhatî, li dû hevudu di hundir demê de rêz dike, û yê wênekêş jî ew e, ku bergehane, di cîgehê de, li hev tîne, helbestvan her du taybetmendiyan di karê xwe de dicivîne; ew cîgeh di demê de, û

demê di cîgeh de, durv dike. Xuristiya alava derbirinê (ziman) jêdera vê yekê ye. lewre jî karînên derbirîna zimanewanî ji yên derbirîna wênekêşî pirtir û hêzdartir in.

Lê tevî dewlemendiya karînên alava derbirîna zimanewanî, û tevî ku ziman wateya demê û cîgeh di xwe de dicivîne, helbestvan nikare pozbilindiyên li wênekêşan û peykervanan bike, çiku ew alaveke, ku beriya wî pêk hatiye, û tewaw bûye, bikar tîne. Wênekêş xêzan û rengan bikar tîne, û tabloweke xwedî wate pêk tîne, û peykervan hevîr an herf û kevirên bê wate bikar tîne, û peykerekî xwedî wate jê peyda dike.

Lê rewşa helbestvan cuda ye, ji ber ku ew peyvên zimên bikar tîne, ev peyv jî ji beriya wî çê bûne, û wêne û wateyên wan li nav civakê diyar bûne û hatine naskirin.

Ma çî cudabûn di navbera bikaranîna wî û ya kesên din de he ye?!

Gelo em dikarin weha biçin, ku helbestvan bermayên civakê bikar tîne, û ti cefaya wî di durvkirinê de nîn e?! Em dikarin weha biçin, ku helbestvan ti tiştên nû çê nake, wek çawa wênekêş û peykervan tiştên nû çê dikin?!. Eger em weha

biçin, em dê çima serên xwe biêşînin, û aferînê di karê wî de bipelînin?!

Tevî vê jî mirov dikare bêje, ku helbestvan jî hin çaran peyvîne nû, ku berê bikar nehatine, çê dike, wek çawa hin çaran peyveke nû ji yeke din dirêse û dizeyîne. Lê rastiya hunerî ew e, ku helbest karek e, di dû çêkirin û peydabûna peyvîne re dest pê dibe. Ango zayendina peyvên nû ne nîşana helbestvanîyê ye.

Bi baweriya me, zanîna vê xalê yekemîn gav e li ser riya durvkirina helbestî. Helbest wek xebateke hunerî, durvkirina taybet e, ku ji gelek peyvîne peyda dibe; durvkirina taybet e, ji ber ku her hevoka zimanewanî, çî helbestî be, çî na, ji peyvîne peyda dibe, ji peyvîne çê dibe.

Lê taybetiya çêkirinê sedema serekî ye, ku derbirîna helbestî ji hemû cureyên derbirînên din, ên zimanewanî, cuda dike.

Eger em careke din vegehin ba têgehê (durvkirin), em nikarin ji bîra bikin, ku meydana durvkirinê, hunera wênekêşiyê ye. Lê ev têgeh ji wir jî ber bi meydana hunera peyvê tê kişandin, ango durvkirin, wek karekî, di hemû huneran de dibe, lê cudayî ew e, ku hunerên

wênekêşî hissî ne, li ber çavan
û destan in, lê hunera peyvê
paşhissî ye.

Metiryal (reng, herî, hevîr, kevir...
..) li pêş hunermendê wênekêş he
ye, berhemekê jê durv dike, ew
berhem jî yekser dikeve pêş çavan
û ber destan, û di vê riyê re derbasî
rehên mejiyê mirov dibe, û li wî
hukardar dibe, lê berhema
helbestvan, tevî ku li pêş alavên
hiskirina mirov in, (nemaze çav û
guh) û di navbera wan re derbasî
hundirê rehên mejiyên dibin, û lê
hukar dikin, lê ne xwedî hebûna
ber biçav in, ango berhema
helbestvan zîmbola tiştan û wateya
ye, bê ku taybetmendiya wan
tiştan di wan zîmbolan de hebin.

Wek nimûne, çiqas em peyva
(kevir) dubare bilêv bikin, ew
nikare kevirêkîbîne pêş çavên me,
lê dikare xuristî û wênayê kêvir
bîne bîra me, dîsan wek nimûne,
wênekêş dikare di navbera
taybetmendiya xweyîtiyê (rengê
sor) re hukariya yekser li rehên
mejiyên xweneran bike, ji ber ku
wî rengî yekser bikar tîne, û
xweneran rû bi rû dide hember, lê
helbestvan nikare vê hukariya
hissî, ya yekser, li xweneran bike,
çimkê wan rû bi rû nade hember,
belê ew zîmboleke biçûk e, ku

wateya wî rengî hildigre, bikar
tîne, ew zîmbol jî peyvek e, ji yek
bergehê dengdêrê peyda bûye, ti
taybetmendiya rengê sor tê de nîn
in, lê dikare wî di bîriya mirov de
bilivîne, û li pêş çavên wî amade
bibe.

Bi vî awayî, xuya dibe, ku rewşa
wênekêşî û ya helbestvanî ji
hevudu cuda ne.

Li ba wênekêş, pêşî çav rengê sor
werdigre, û di dû re jî bandûra
wî li rehên mejî berhemdar dibin,
lê li ba helbestvanî, pêşî guh
peyvekê dibîse, û çav jî wênayê
bê bandûr, ku ji çend tîpan peyda
bûye, taybetmendiya wî rengî tê
de nîn in, dibîne.

Lê gava ev peyv di navbera çavan
û guhan re derbasî hundirê heşê
mirov dibe, û wênayê hissî, ê ne
diyar, yekser dide pêş hiş, hîngê
ew jî dikare wê lertzîna, ku
berhema wênekêşî di derûnên
xweneran de pêk tîne, pêk bîne.
Bi vî awayî mirov dikare bêje, ku
hunermendê hunera peyvê, di
berhema xwe de, bi karê
durvkirina, ku di ser tiştên hissî re
ye, radibe.

Ev boçûnên jorîn tenê di tenga
metiryalên durvkinê,
ên pêşî re ne, (reng, kevir, herî,
hevîr li ba wênekêş û peykervan, û

peyv li ba helbestvan), lê helbest, wek karekî hunerî çawa tê durvkinin?.

Ev boçûnên jorîn diyar dikin, ku pirsra helbestê ne tenê lihevanîna çend peyv e, wek çawa her hevoka zimanewanî tê ristin.

Li meydana helbestê durvkirina taybet heye, ku axiftinê dike helbest, û ji cureyên axiftinên din cuda dike. Gelo çi rûçikên wê taybetiyê he ne, ku axiftinê dikin helbest?!.

Eger em careke din li xuristiya zimên vegezin, wek çawa ew hem demdarî ye, û hem jî cîgehî ye, em dikarin bibêjin, ku durvkirina zimanewanî her du awayên durvkirina demdarî û cîgehî ye. Lê tevî wê jî, pergala durvkirina cîgehî cuda ye, ji ber ku wênekêşî meydana vî cureyê durvkirinê ye, çimkê metiryalên pêşî, di wê meydana de, xwedî cîgeh û li ber alavên hiskirina mirov in, û dikarin bandûra yekser li rehên mejiyên xwenerên berhema hunerî bikin, lê hunera derbirinî, mîna helbestê, ne bi wî awayî ye, ji ber ku durvkirina cîgeh, di meydana wê hunerê de, cîgeh derbas dike, û jê bilindtir dibe.

Me gotibû her du cureyên durvkirina demdarî û cîgehî, di

meydana durvkirina helbestê de hevbest in, tevlihev dibin, û berhemê diafirînin. Pêre jî mirov dikare bêje, tevî ku helbest, bi rastî jî, demê û cîgeh wêkra derbas dike, lê ew bi xwe bingehê demdarî û cîgehî ye.

Ji ber wê rastiye jî, gava rexnevan helbestê dixwîne û vedikole, divê ew wê hevbestiya her du cureyên durvkirinê ji bîra neke. Tevî wê jî xuristî û mebesta wê lêkolînê, ku dixwaze evan her du têgehên rave bike, dê her yekî ji wan bi tenha vekole.

Çarçewa helbestê ya muzîkî meydana durvkirina demdarî ye. Zanyarê kêşên helbesta erebî Xelîl Bin Ehmed Elferahîdî hizrek hebû, hevvarên wê ta roja îro jî hene. Ew hizr weha diçe, ku her kêşeke helbestê taybetiya derûnî heye, lewre jî her yek ji wan ji bo pergaleke derûnî layiq e, hinek ji wan ji bo şahiyê, û hinek ji bo şînê, hinek ji bo pesnê, û hinek ji bo laqirdiyar(û h w k) layiq in. Helbestvan jî kêşa, ku ji bo pergala xwe a derûnî û hestewerî layiq e, vedibjêre, û helbesta xwe li gor muzîka wê dirêse. Li gor wê boçûnê, mirov dikare bêje, tevî ku kêş bi xwe wêneyekî ne diyar û ne li ber çav e jî, lê wateya hestewerî

di xwe de dicivîne, û şirovekirina wê wateyê ji peyvan re dihêle.

Mirov dikare çarçewa vê nerfina Elferahîdî firehtir bike, û di hundir kêşên helbesta érebî de nehêle, çimkê awazên muzîkê li her deverê, û li ba her çandê ev xuristiya derûnî heye, li her deverê tu dibînî hinek awaz hene, dikarin mirov bikenînin, hinek wî ber bi semayê de dikşînin, û hinek jî wî digirînin. Bi baweriya me, mirovê kurd, ji ber ku helbesta kurdî demeke dûr û dirêj lêvane bû ye, ji kesên din pirtir hestedarê vê taybetmendiyê ye .

Dêmek, kêşa helbestê bandûreke derûnî heye, dikare pergala helbestvan a derûnî wergerîne. Ev yek rastiyeke bêguman e. Lê tevî vê jî ev rastî li ba helbestvanê pêşî, zê ku yekemîn car ew kêş afirandi bû, dimîne, an jî ew kêş ji pergala wî a derûnî bi der keti bû, ji ber ku hîngê ewî helbestvanê pêşî wêneyê surûştê, ku berê tune bû, afirand, ango ewî muzîka, ku ji bo pergala xwe a derûnî layiq bû, afirand.

Bi rastî jî divê avahiya muzîka helbestê ji vê wateyê bi dûr nekefe, divê ev avahî, ji bo pergala derûnî ya helbestvan, neynika sayî be, ango divê helbestvan surûştê di navbera hest û derûnê xwe re

wêne bike, ne li gor çarçeweke, ku berê hatiye çêkirin, li ser wî destlat e, û stûyên hestên wî, li gor pîvan û pêdiviyên xwe, badide.

Ev boçûnên hanê eniya me didin hember pirseke; gelek helbestvanên din, di pey ên pêşîn re hatin, û kêşên, ku ji bermayên aferîna wan bûn, bikar anîn. Gelo ev helbestvanên paşîn li gel xwe, û li gel hestên xwe ne dilsoz bûn?!

Lê wek me berê jî goti bû, gelek awazên muzîkê hene, her hinek ji wan ji bo pergaleke derûnî layiq in, gava helbestvan helbesta xwe durv dike, layiqtrîn awazên muzîkê ji nav ên din vedibjêre, û helbestê lê siwar dike, ango ew her tim kêşa, ku ji bo pergala xwe a derûnî layiq e, ji nav koma kêşan vedibjêre. Ev yek dide xuya kirin, ku helbestvan ne girêdayî kêşeke sînorkirî ye, û tevî ku ew di hundir çarçeweke sînorkirî de dilive, lê ew çarçew fireh e, gelek kêş tê de hene. Ev jî rastiyeke berze.

Tevî ku ev boçûna jorîn gelek rûçikên rastiye di xwe de dicivîne, lê nikare xwe ji rexne biparêze, ji ber ku kêş bi xwe, ango wêneyê wê ê nediyar ti wateya derûnî nîne. Mixabin li ba me Kurdan lêkolînên tecrûbeyî nîn in, ku vê yekê sayî bikin, lê milletên din,

toreyên din, gelek lêkolînên wisa hene, ku deng di mexberên zimanewanî de tomar kirine, û li wan dengan guhdar bûne, li dawiyê hatiye çespendin, ku kêş bi xwe ne rasteqîn muzîka helbestê ye, belê awayê rêzbûna dengan li pey hevudu, digel kin û dirêjîya wan, sert û nermbûna wan, bilindî û nizmiya wan, digel bergehên kin û dirêj, ku di navbera wan dengan de hen in, ev yeka hanê muzîka helbestê ava dike, da karibe pergala derûnî ya helbestvan wergerîne.

Zanyarê derûnî G.B.Gêlford di pirtûka xwe de (meydanên pisikolojiyê), wergera bi zimanê erebî, weha diçe, ku encamên wan lêkolînên tecrûbeyî diyar kirine, ku divaye malika helbestê mîna awayê xêzeke muzîkê bête nivisandin, her xêz li gor hulma hestewerî be, hejmara deng û bergehên, ku di wan xêzan de hene curbecur be, ne hejmareke sînorkirî be, bi ser de jî divê muzîka her xêzê li gor bilêvkirina peyvan û wateya xêzê be, çimkî pêlên hestewerî û derûnî her tim bi awakî namînin.

Ev lêkolînên piratikî diyar dikin, ku curbecuriya dengan û bergehên, çi ji warê jimara wan di xêza

helbestê de, û çi ji warê astên hulma hestewerî, dikare helbestvanan ji hevudu cuda bike, pêre jî kêşên hene li hember xêza helbestî û hulma hestewerî teng dibin, û nikarin wan bikine dîla çarçewa sînorkirî. Ev curbecuriya kêşê, ne kêş bi xwe, ciwaniya muzîka helbestê diyar dike, û ji bo avakirina helbestê dibe hêmanê giring, eger helbestvan, û rexnevan wê ji bîra bikin, dê riya xwe jî şaş bikin.

Da em boçûnên xwe bê mînak û xav nehêlin, em dê bala we ber bi du helbestên O.

Sebrî de bidin. Sernavê her duwan „Newroz“ e, her du jî di dîwana wî (Apo, gotinên xav nepijîn bê tav), ya ku rehme lê Hemreş Reşo berhev kiri bû de ne, (rûpel 4 û 109). Destpêka ya pêşî ev e:

Bi xêr hatî tu newrûz sersala me
Kurdan î.

Ya din jî bi vê malika jêrîn dest pê dike:

Newroz çiqas delalî vedikujînî
derdan.

Ev her du helbest li gor gavên hespê sivik, ê Cegerxwîn, hatine ristîn.

Ev hesp, wek Cegerxwîn dibêje, du gavan davêje, û her gavek ji 7

movikan pêk tê.

(Biner: Hespên xweşxwanên kurdî.Hawar, hejmar 22).

Eger em kêşa evan her du malikan verişenin, dê bibînin ew bi awayê jêrîn hatiye:

Malika yekem:

Gava yekem:

1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 -
7 Bi - xêr - ha - tî - tu -
new - rûz

Gava duwem:

Ser - sa - la - me - kur - da -
nî

Malika duwem:

1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 -
7

Gava yekem:

New - roz - çî - qas - de - la -
lî

Ve - di - ku - jî - nî -
der - dan

Dêmek tê xuyakirin, ku her du helbest li gor pêdiviyên kêşekê hatine ristîn, lê tevî vê jî, gava tu wan dixwînî, cudabûna heyama derûnî, ya herduwan, yekser li pêş te sayî numa dibe, a pêşî hestê şîndar, û a paşî hestê şahiyê werdigerîne. Xuya ye, gava ewî helbesta pêşî dinivisand, rewşeke derûnî şîndar, ku ji ber nebûna dewlet û keysên jîyîna şahiyên neteweyî peyda bûye, ew

dorpêç kiri bû, û li derbirina wî destlat bû, lê gava helbesta paşî dinivisand, xuya ye ewî tabluwa cejnê û şahiyên wê di xeyalê xwe de çêkiri bû, ku hemû kes, jin û mêr, keç û xortên Kurdan li çolê belav bû bûn, kom bi kom, û cih bi cih govendên semayê lidar bû bûn, û stiran û lîlî bilind dibûn. Ev yek teqez dike, ku kêş bi xwe, bê wate ye, lê hêmanên muzîkê ên din, mîna curbecuriya bergeh û dengan, kin û dirêjîya wan, sert û nermiya wan, nizm û bilindiya wan, digel hêrsê helbestvan û astên pêlên hulma hestewerî vêkra kêşê xwedî wate dikin. Lewre gava helbestvan helbestê dixwîne, û tu jî lê guhdarî dike, tu dibînî çawa rûdawên xwedî wate li ser rû, di navbera dengê xwendinê re diyar dibin.

Tevî ku hewildanên gelek helbestvanên îro li ber deriyê nûkirinê dikulin, lê mirov dibîne hinekên wan, bi zanebûn, bi giringiya evî bingehe muzîkî ya helbestê haydar in. Ew pê hay bûne, ku ev cureyê durvkinê dikare rasteqîn û hukardartirîn wêneyê wan wergerîne. Lewre berxwe didin, da ji çarçewa durvkirina kevin bi der kefin, û yeke nû, ku dikare pergala wan

ya derûnî û hestewerî wergerîne, bafirînin, da helbest bibe wêneyê muzîkî e tewaw, awazên curbicur tê de hem tev lihev bibin, û hem jî ji hevudu cuda bibin, da helbest li derûnên xweneran hukardar be. Ev wêneyê muzîkî, digel hemû hêmanên wî ên curbicur ji bo xweneran alîkarê bê hempa ye, da karibin hestên xwe, yên ku belav bûne, li gor sîstema wê muzîkê birêsin.

Bi rastî jî bandûra berhema hunerî, dikare hestan li dû hev raxîne, û wan li gel hevudu, di çarçewa sînorkirî de bibestîne, ev yek sedema serekî ye, ku em ji wê berhemê razî bibin an razî nebin. Eger nerîna me a ciwanî êdyal be, û çêja me jî hissî be, em dê mêldarên rista kevin bin, lê eger em bi felsefa ciwanî, ku nirxê heyîna (rêal, waqîe) derûnî di huner û jiyanê de ji bîra nake, bawer bin, em dê mêldarên rista nû bin. Bi baweriya me, bandûra evê yekê, ta roja îro jî, li ser çêjna civaka kurdî heye, wê ber bi helbesta kevin de dikşîne, û kend û keleman li pêş birêveçûna helbesta kurdî datîne.

Mebesta durvkirina helbesta nû ew e, ku pergala hestewerî bi awayê muzîkê wêne bike, zimanê kurdî jî

ji bo pêkamîna vê erkê amade ye, çimkê zimanekî awazdar e, durv û kêşên peyvan weke hev in, dengên ku bilêv dibin, tînan nivisandin jî, lewre ti diwaryên hunerî li pêş helbestvanên nû ji bo durvkirina helbestê nîn in.

Lê mixabin pirên helbestvanên nû, ku bi vê yekê haydar in, pirsê helbestê gelekî biçûk dikin, ta radeya, ku wê dixin hundirê berdaxa kêma û zêdekirina bergehên xêzên helbestê, ji ber vê jî tu dibînin ew zû dikefin ber dawa dubarekirina sar, û bê hemd dibine dîlên rêzbendên, ku pirê çaran derbirîne, berî pergala hestewerî tewaw bibe, dibirrin, pêre jî nivîsara wan nikare derbasî hundirê awayê helbesta nû bibe, çimkê ew ji bîra dikin, ku awaza helbestê ji lihevkirina tevger û rawestanên, ku di navbera bergehên de hene, û pergala hestewerî ya helbestvan pêk tê. Lê kînga xêza helbestî ya helbesta nû bi dawî dibe?

Bersiva vê pirsê li ba hulma helbestvan, û li gel pêlên muzîkî, ku di pergala wî a hestewerî de hiltên û datên, hevbest e. Serkeftina helbestvanê nû di wî warî de nîşaneke ji nîşanên serkeftina helbestê ye, û pêre jî

destlata rêzbandê li ser wî sivik
dibe, ta radeya, ku dikare jê rizgar
bibe, û bê hemd li pey vebijartina
peyvên, ku bi yek tîpê, an yek
dengî kuta dibin, nebeze.

Hîngê pergala hestewerî û
kişandin û berdana hulmê rola
xwe ji bo kutabûna xêza helbestî
dileyzin.

Çiqas muzîka helbestê li gel
kişandin û berdana hulmê
lihevhatî be, ewqas jî rihetîya
fizyolojî li ba mirov peyda dike.
Ji hêla derûnî de jî, pirê caran gava
mirov dest bi xwendin,
an guhdarkirina hevokê dike,
yekser texmîn dike, ku dê wê di
demeke sînorkirî de bixwîne an
bibhîse. Rastiya texmînê rihetîya
derûnî bi xwe re tîne, lê tersiya wê
mirov bê neçarî cefayên zêde dike,
pirê caran jî cefayên zêde û bê
berhem hewesa xwendinê di
derûnan de sar dike. Ji ber vê yekê
hin caran mirov xwendina helbestê
bi dawî nyne, belê destan jê bera
dide.

Sedema sereke ya vê yekê
kuldandina muzîka helbestê ye.
Helbest avahiya muzîkî e tewaw e,

durvkirina wê jî karekî dijwar û
pir girêk e, çiqas kin an dirêj be,
wê divê yekîtiya hunerî hebe, hemî
hêmanên wê ên curbicur
delametên xwe pêk tînin û wê
yekîtiyê ava dikin û diparêzin, wek
çawa hêmanên gewdeyê mirov
curbicur in, lê hemî vêkra
gewdeyên bi rêk û pêk û lihevhatî
pêk tînin, lewre jî tu dibînî çawa
helbestvan peyvên şayik vedibjêre,
û wan bi zanebûn di cihên layiq, di
hevokê û xêza helbestî de datîne, û
pirê caran jî bi pêş û paş hevudu
dixîne.

Mebesta helbestvanê kevin ew bû,
ku malika helbestê bi awayê
hevbest û hêja birêse, lê xem û
qisaweta helbestvanê nû ew e, ku
ji bo avakirina helbestê avakerê
hêja be, da avahiya muzîkî ya
helbestê, û wêneyê wê ê hissî di
guhan re derbasî rehên mejîyan
bibin, û biherikin hundirê derûnan.
Mebesta wî ew e, ku ewî tiştê
mirov hest dike, gava helbesteke
biyanî, ku di zimanê wê nagihîne,
dixwîne an guhdar dike, di derûnê
xwener de bilivîne.

Bingehên Gotinê

Xelake nihê

Keça kurd

GÊRKIRIN

Gêrkirin: dirêjkirin. Diya min xwe gêr kiriye; dixwaze raze(xewke). Em dibêjin, lingê xwe dirêjke. Lê em nikarin bêjin lingê xwe gêrke. Tenê gêrkirin ji bo xewê û ji bo paldanê ye.

Dudoyan şerê hev kir; yekî ê dî gêr kire ser erdê. Gêrkirin wateya xindirandinê jî dide. Wî şebeşî gêr ke rex min.

GÊRÛŞE

Gêrûşe : Destar.

Ev bêje ji van bêjeyan (gêr+û+şe); bêjeya şe, kevir(kuç) e, bi wateya ku kevirêke û zadî gêre dike; li ser zadî digere û genim, ceh... pê dihêrtin.

Jniha min tîpa(û) ku du bêjeyan biheve girêdide, ne dîtiye.

GIDIK

Bi qasî bejna mêrekî û çengê xwe jî pêre bilind bike(gotin ya hêja

Evdileyê Tajdîn e),ev dirêjahîya ku lê dipîvan; wek werîsekî, şivên ter dihûnan. Paşê jî çend gidik bi heve girê didan û li gurzên daran, ango li kerxan girê didan. Ev kerxa ha jî, ku çend gidik biheve girê didan û dirêj dikirin ta ku sed ta dar di nav de dihatin girêdan. û ji vî gurzê daran re kerx digotin.

Hûnandina gidikî jî, çar ta giya didane ber hev û dihûnan.

GIJ

1)Gij: zivir, neşayîk. Seyandina dîwarê te gjij e. Ji karê aşêva erdan destên min gjij bûne.

2)Rûyê xwe li min gjij kir; şer dixwest; lê heme min şer pêre ne kir.

3)Xwe gjijjandine hev, lê me ne hişt ku li hev bidin.

4)Gijika te; pora te a gjij û neşayîk. Bi gjijika hev girtin; li vir gjijik, por bi xwe ye.

Pora te gjijolî ye: pora te gjij e, li dawiyê gjijik jî bi wateya pora gjij

hatiye.

GIHAN

1)Mêvan gihan, Hun herin, paşê ezê bigehim we.

2)Sêvên me hîn negihan e; kerikên şîn in. Kerik: Ne giha ye, şîn e; nayê xwarin.

3)Keça Gulê gihaye; mezin bûye.

GIL

Gil angu ax, xak. Seydayê Cizîrî li(r132) gotiye:

Her gil û seng dibitin zêr bi tedbîri hekîm

Qabiliyet ku nebit hikmeti ustadi çi kit

GIL: Ax e. GILMITIK(gil+mitik): Giloka heriyê ye.

GINDIRANDIN: Xindirandin. Lingê terembêlê gindirî, çû...Tişt a gurover digindire. Xar jî digindire, şebeş digindire

GIR

Cihekî bilind e. Li ser erdê tingalên axê hene. Lê ku ew tingal mezin bûn, dibine gir.

Gir ji axê çêdibe, ji tingal û ji komê jî mezintire. Lê di meznayîya xwe de ne wek çiya ye; bilindayîyek li ser erda rast e.

Diyar jî dibêjin

GIRR

1-Girr: Girrû. Corek nexweşi ye; dixwere û li cihê xwerê pîrzik çêdibin edab, av û şij jê der dikeve.

Girê devehan heye; nexweşiyêke bi devehan dikeve.

2-Girr: Kîn û dilreşî ye. Ev kur bi girr e, ku xeyidî kes nikare wî aş bike.

GIRAN

1)Hesin giran e. Lê pembû sivik e.

2)Me pembûyê xwe giran firot.

Lê me bacanên xwe arzan firotin.

Vê salê baran nehat; ji lewra nîrekî giranî bi ser xelkê welat de hat; her tişt giran e.

GIREW

Ji girtin hatiye; binyata lêkera girtin û paşpirtika(ew); lê ez nîzanim ev paşpirtik ji ku hatiye!?

Girew ew tişt e, ya ku di ber tiştêkî de digrin. Keç di girewa kuştinê de digirtin, di şer de mêrek hate kuştin, vêce ji bo aşî bikeve nav herdu malên ku dijminayî di nav wan de heye, keçek ji ya wan di girewa xwînê de dibirin, û dibû bûka malê.

Xelo perê Rizgo ne danê, vêce Rizgo çêleka Xelo di girewa perên

xwe de bir.

GIREWNAME

Kaxeza li ser girewê hatiye nivîsîn. Ji bo mînak: Mirovên pare bi ker(deyn) didin, ji bo dilniya bin ku, perên wan neyin xwarin; hin zêr di girewa perên xwe de digirin. Lê ew herdu alî girewnameyekê dinivîsin.

GIRÊBAN

Girêban: girfan: kûrik: Berîk. Di bawerîya min de, ev navdêr ji van du bêjeyan(girê+ bend) pêk hatiye; li demekê; ji berî ku kûrik bidozin, hûremûrên xwe di nav Paçekî de û bi benekî girê didan û di paşla xwe de dihilandin. An jî kîsîkekî dirûtî û bi benekî di ber pişta xwe re dikirin û baş girê didan. Di peyre kûrik(berîk), ya ku bi rengêkî pêşketîtir bû çêkirin.

Melayê Cizîrî(r.93)
ji Eliqdelcewherî) dibêje:

Bişkiwên benda girêbanê ji rengê kewkeban

Berq û tîrojên ji xorşîdê vedayî rast û çep

GIRIK

Girika hevîr, bi wateya guloka hevîr. Girik ji bo hevîr bi kar tînin.

Girik jî girovek e; lepa xwe ji hevêr teji û bi regekî girover dîkin.

GIRGIR

Girgir, navê deng e. Girgira vê keçê ye; diçê û tê(dengê piyên wê). Herweha dibêjin, çi girgira te ye, angu çi qîjqîja dengê te ye. Girgira terembêlê tê; dengê wê tê.

GIRTIN

1)Girtin; pêçewanê bêjeya berdan e. Makdera lêkerî ye. Min girt, te girt. Min sêvek bi destê xwe girt.

2)Leşkerê dewletê girte ser gund. Di şeva nivê şevê de girtine ser gundî. Gotina bav û bapîran:”go te girt, ber nede, go te berda, pey ne keve”

3) cilekê bigire ser birayê xwe, wî bi nixumîne.

4) Deriyê malê bigire; vekirî ne hêle.

5) Çavên xwe bigire; mijgûlan bi ser hev de deyne; çavên xwe miç ke.

GIVRIK

Givrik: Pilitik; hinekî mezin bûye. Xwarina ku ew dixwe, lê na givire(guvire); ji lew ra tim lawaz dimîne.

GIYABENÎŞT

Giyayekî bi pinik e, û bi sipîve ye; meriv dicuwe; li paş demekê ji cûtin û tif kirinê, ew giya dibe wekî benîşt.

GIYANAS

Mirovê ku bi giyayî dizane, giyayê baş û nebaş ji hev nas dike.

GIYAXWIN

Giyayekî gelek xurt e; eger mirovekî xwest weku hemî giyayên dî, hinek ji giyaxwînî biçine; bêguman destê wî xwîn dibe û nikare bi qurêfe, ji ber vê yekê ye, ku giyaxwîn nav lê kirine.

GILOT

Glôt, Pizotê agir e; Agirê daran ku baş pêdikeve û dû namîne, paş ku gurîya agirî jî divemire, her yek ji wan parçên daran dibe gulotek ji agirê sor.

Navdêra glôt di zimanê elmanî de jî heye û bi vî rengî têtê nivîsîn glut û bi vî rengî(glût) têtê xwendin.

GO: Gok; tiştêkî gurover e dagirtî ye.

1)Goka bi pê dileyîzin.

2)Goka holê ya ku li ber kaşo pê dileyîzin.

3)Gokên zîvînî jî hebûn û îro jî ên

zêrînî hene, ku ji bo xemla jinê ne.

Melayê Cizîrî gotiye:

Mislê goyê bê ser û pa bûme li ber derb û şekan Rûpelê 458

GOL(l) bi qelewî têtê xwendin.

1)Gola avê. gol heye û golik jî heye, ew jî biçûkkirin e.

gola Wanê li bakurê Kurdistanê heye. Gola Ormiyê li Kurdistana rojhilat e .

2) Ku gok derbasî torê bû, dibêjin golek anî.

GOMIK, gumik, gûmik: nermik

Gomika teliyê, serê teliyê, ango nermika teliyê. Celadetî ji vê navdêrê re “gûmik” dibêje. Lê di baweriya min de a rast gomik e, an jî gumik û ne gûmik e; ji ber ku navdêra “go” û ya “gu” di gelek gotinan de peyda dibe, wek: gok, gopal, gop, gurover, gulok,..Ev navdêr bi wateya nişîvtin û guroverî tên.

GOPALan jî kopal

Kopal di bingeh de, ji du gotinan pêk hatiye(gop)an jî(go) û (pal) ango ew darê ku ji rexekî ve gop e; ji mirovî re dibe weke berpâl. Mirovekî ku di nav salan de çû be, bêhêz dibe ji lewra gopal(kopal) jî

xwe re dike beralp û bi destê xwe digre.

GOR

Gor û gorin jî dibêjin ; çala mirî tê de diveşêrin; bin ax dikin.

Ev gotin di zimanê elmanî de jî Grab jê re dibêjin.

Gor, bi wateya weke; ango çalek e, li gora laşê mirovî ye; gora zarokê piçûk e û ya mezinekî, mezin e.

GORE

Gorewî, gora pê jî, li gora mirî diçe, ji ber wê jî ev nav lê kirine, ew gora mirî ye, ev jî gora pê ye, lê ji bo ku cêbûnek di nav herduwan de hebe, tîpek dido ku lê zêdekirine; gor bû gore an jî gorewî.

GORNEBAŞ

Ev teba di paşgora mirî de dijî û goştê mirî dixwe. Çala gorê hinekî kûr e, lê di dîwarê wê kortê de paşgorê jî dikolin û mirî di paşgorê de diveşêrin; bergor(rexgor) jî ji jêre dibêjin(. Vêce ez dibêjim ku gotina paş bûye baş. bi wateya ku ji wî ajelî re gornepaş gotine û paşê bûye gornebaş.

GOŞE

Goşe: Enîşk; gihandina du

dîwaran, ji rexê mal de kunçik e(kujbin), ji rexê der ve jî goşe ye, çik, an jî enîşk e. Herweha bi wateya rex jî têt.

Melayê Cizîrî li(r198) dibêje:

Dama belayê der kemîn her goşe dormadari çerx

Di helbesteke dî de jî dibêje :

Tîrek ji keman xedebê da cigerê rîş

Mil dane ber û ser ji du goşan veweşandin

Rûpelê 477

GOV

Xaniyê ku şevê pez têde mexel dikeve.

1)GOVA, ev bêje di ferhenga mamosta Hejarî de bi wateya şahid hatiye.

GOVA, GOVAH, GOVAN, guwah, guvah; bi van çend rangan tê gotin û bi wateya (şahid) hatine, ya ku ji zimanê erebî tev li zimanê kurdmancî bûye.

Govan ango gotinvan; ew kesê ku gotinan dibêje.

GOVANî;karê govan e; Şehdebün e.

GOVANNAME: karê

nivîsandî ye.

2)GUWAH, guvah: Weke dîtiye dibêje: Şahid.

Mamosta Celadetî bêjeya guvahî di Hawarê de bi kar tîne, dema dibêje:(Ji milê din bi guvahiya gelek nivîskaran tête zanîn ku Kurd di tûjzîrekiya tebîî, zûbîrbîrî û di...ne kê in.

H.r384. Lê mamostayî di ferhenga Hawarê de“guwah“ nivîsiye.

3)Herweha mamosta Elî Sîdo Goranî jî navdêra“guwah“ di ferhenga xwe de brengê xwarê nivîsiye:

Guwahbîn; yê ku dibîne û dibêje.

Guwahî, gotina ku guwah dibêje.

Guwahname: Gotina guwah ku di nameyekê de tête nivîsîn.

Guwahge, guwahgeh: Cihê ku guwahî tê de tê gotin.

GOVAR

Ev bêje ji van du gotinan(gov+ar)pêk hatiye; pirtûka ku nivîsîn û agehdarî di nav de tête nivîsîn.

Ji van gotinên jor mirov digihe rastiyeke, ku govar ji kovarê rastir e.

GOVEND

Di bara vê bêjeyê de ez bîr li du wateyan dikim:

1)Ev bêje ji van du bêjeyan(go+vend) drust bûye; di zimanê me de, tîpên(v,b,w) cihê hev digirin.Bi wateya ku bi rengê rêzabendekê gurover destên hev digirin û dîlan dikin.

2)Ev bêje, ji van du bêjeyan(gove+bend);tîpa(b) li nav çûbe.Bi wateya gotin û bendên stranan.

Li bêjeyên govan û govanî û yên dî jî binire!

GUHAN

Guhanên çêlekê...Guhan jî ji guh hatiye,wek guhikan bi qêla ajelan ve çêbûne. Serçir(serçira şîr) jî ji wan re dibêjin.

GOVDE

Govde: Gewde, laş

GUHIK

Guh+ik. Paşpirtika(ik), li vir ji bo piçûkkirina guh e, guhikên têrê, guhikên merşê; çar enîşkên wê, dibine guhik. guhikên nivînê, guhikên balgeh...kujî jî ji guhikan re dibêjin.

GUHAR

Guhar, ev bêje ji navdêra guh û paşpirtika(ar)pêk hatiye.

Guhar, ew parçe zêr an jî kanek dî

ku ji bo xemla jinan di guh de ye.

GUHDAR

Guh û dar; bêjeya (dar), weke paşgirekê diçe ser hin bêjeyan, bêjeyeke nû, bi wateyeke nû dide.

Hesenê melê Çirokbêjekî bi kêrhatî bû. Wî çîrok digotin û civatê guhdarîya wî dikir. Guhdar, ew e ku guhê xwe dide gotina yekî ku diaxivê. Ezê bipeyivim û tu guh bide min.

Guhdarê birayê xwe be, ew di xew de ye. Bi wateya ku çavên te lê birayê te bin; guhê te li ser dengê wî bê.

GUHER

Guherê pez, cihek li vederî gund e; mexel jî jê re dibêjin. Şirûvekirina min bi vî rengî ye:

1) Dibe ku li destpêkê ev guher, bêdestnîşankirî be, îro li vir lê siba li cihekî dî ye, bi wateya guhertin ev nav lê kirine.

2) Dibe ku ji van du bêjeyan (guh+ar); angu guhekî erdê (rexek). Dibêjin, em li guhekî firazê rûniştin.

GUHER, şêwl, mesîl; erdeke rast e. Bi wateyeke dî, dema ku mesîleke bê av û bi rengê berferê û rast hebe, jêre guher dibêjin û herdemê dibe cihê

guherê pez. Dibe ku ev navdêr jî her jî guherê pez nav lê bûbe; ji ber ku tim di wan mesîl û bestikan de pez dane mexel.

Ev jî jime re dide xuya kirin ku civaka me pezekî zehf xwedîdikir û her malek gerekê guherekî bûye. Û ew guher jî binavkirî bîne.

GULAN

Gulan; Mehek ji duwazde mehên salê ye, ya ku têde gul dibişkin; meheke têrgul e.

GULBEROJ

Navê gulekê ye; ji ber ku berê wê tim li rojê ye, gulberoj lê kirine. Gula berberoj jî jê re dibêjin.

GULÎ

1) Gulî; li hin deveran bi wateya kezî, ango pora hûnayî hatiye. Guliyê keça min zêrîn in. Lê li hin deverên dî jî bi wateya biskine girêdayî têt; dema pora zarokê, nemaze ya keçikê hîn hûre, bi benekî sipehî girê didin. Û ez dibêjim ku ev rast e, ji ber ku guliya darê jî ew çiqilên hûr ên şîn e himbiz re dibêjin.

2) gulî; guliya darê; ji wan çiqilên hûr ên heşîn û himbiz re dibêjin guliya darê; angu pora wê. Di vê stranê de hatiye:

Were, were were, wa gulbiharê te
sêva sor e li guliya darê
Celîla, r149

GULPIK

Gulpikên darê. Dema ku dar ter
dibe û ji berî ku pelik bide,
belbûnin di çiqilan de xuya dibin û
ji wan girêkan re gulpik dibêjin.
Ev bêje ji du bêjeyan pêk hatiye;
gul+pik; angu
ew girêk li diwarojê dibin gul û
çiqil.

Cemîla,r98

GUMAN

1)Guman, bîr û bawerî; di gumana
wî de ku riya wî rast e. Gumana
min naçe ser wî ku ew mirovekî
nebaş e.

2)Guman; bîrkirina nerast e.

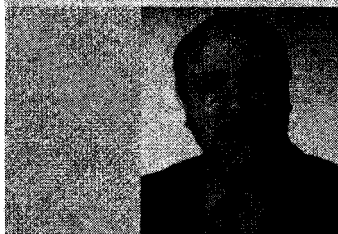
Bêguman; rast û bê tozik e.
Melayê çizîrî dibêje:

Bêguman xaka riya wê tûtiya û
dane ye Ger di çehvên kor ve ênin
xweş dibin pê dîde yeRûpelê499

Gelê Kurd li Kurdistan Sûriyê

Dîrok, rêxistin, siyasat

Xeleka sêhem

Dr. Abdilmecit Şexo

Rewşa rêzanî di bin siya destlât-dariya

Dr. B. El-esed de

2000-2005

Em dîsan vegerin ser siyasat û helwesta hukumeta Sûriyê, lê vê carê di bin siya destlâtadarya kurê Hafîz El-esed, Dr. B. El-esed de, belkî zor hêja ye, ku em vê mijarê bi gotina feylesofê alman ê navdar, Hîgêl, û ya bi naveroka xwe pir watedar dest pê bikin .
“NE CEMAWER Ê NE JÎ HUKUMET JÎ DÎROKÊ TIŞTEKÎ HÎN NE BÛN; AN LI BER RONÎYÊN DÎROKÊ, KARÊN XWE BI RÊVE DIBIN....”^o Serok komarê Sûriyê Hafîz El-esed di 10 Pûşpera 2000 î de koc kir, ewî pir nexwaşiyên giran li şûn xwe hêstin .B. El-esed bi çûveke suhrebazî ya partiya Bees ji pileya serbazê biçûk dibe cênêralê herî bilind li Sûriyê, û biryara temenê çel saliyê ji bo serok dewletê zor bi hêsanî, bê rêzgirtin li destur û yasayên dadweriyê, bê vîna gelên Sûriyê tê guhartin, yekî 34 salî, li şûna 40 salî ji bo xatirê B. El-esed, rewa tê dîtin û bi darê zorê tê pejrandin .

Hukumeta Sûriyê, bi riyên hemî dezgeyên parastinê, û berdevkên xwe, ên xwefiroş milletên xwe neçar kir, ku ewanan B . El-esed ji xwer e wek serok komar helbjêrin.

Bi texmîna min, di vê fîrka ramyarî de şanoyeke siyasî dîtir li Sûriyê dest pê kir, lê vê carê, qehremanê wê B . El-esed e .Ewî rola xwe, bi peyva xwe a siyasî ji gelên Sûriyê û cîhanê re bi hilmeke rêzanî û dêmokratî dest pê kir, soza hatina buhareke nû ji Şamê daye gelên

Sûriyê û bi serda jî li pêş perlemana Sûriye sund xwar, ku rêzê li nirînên cuda bike.

Birastî jî, dewleta Sûriyê, di destpêkê de 600 girtî ji zîndanê serbest kirin û wek hin çavkanî dinivîsînin, ku deriyê girtîgeha Mezê bi yekcarî hate girtin.

Guhên hêzên dêmokrat û mirovperweran li Sûriyê û li cîhanê li axiftin û daxûyanîyên serokê nû bûn, li ber ronîya sozên serokkomarî, siyasatmedar û rewşenbîrên Sûriyê, di çarçewa saziyên civaka bajarvanî de, dest bi xebatên xwe kirin, komel, glupên hevdtin û hevpeyvînan li pênavî pêşketina Sûriyê û avakirina civaka bajarvanîyê hatin damezrandin, wek nimûne,

1-Glupa diyaloga niştimanî.

2-Glupa Cemal El-etasî ji bo hevpeyvîna dêmokrat.

3-Glupa çep(Şam).

4-Glupa El-kewakibî(Heleb).

5-Glupa El-hesekeji bo hevpeyvînen ronakbîrî.

6-Glupa Bedirxan(Qamişlî).

7-Komela mafên mirov li Sûriyê

8-Vejandina komîtên berevaniya mafên mirov li Sûriyê

.(Ewan komîtan, hîn di sala 1989 an de hati bûn damezrandin , lê piştî buhara nû!!!! Ewanan xwe vejandin, dîsan karên xwe berdewam kirin.9-Komîtên vejîna civaka bajarvanîyê.

10-Glupa Himsê ji bo diyalogê. U. w. d.

çima ev dezgeyên bajarvanî pêwîst in?

Wek tê zanîn, ku dezgeyên civaka bajarvanîyê ji her civakekê re egereke objêktîv e, ji ber ku, karmayeke wan erênî di civakê de heye, û rola wan di pêşveçûna civakê û her heyamekê de jîndar e.

Ev dezgeh kanin civakê berve bajarvanîyê û pêşxistinên erênî bibin, û bi xwezayên xwe ên şarastanî û pêşverû, bi alavên dêmokrat dikanin hemî şop û bermayên şundamayîna civakî, siyasî ji holê rakin, civakê ji hemû rûdawên şunketinê û kevneperestiyê rizgar bikin.

Di civaka Sûriyê de saziyên bajarvanîyê pir kêmhêjmar bûn, ewanan di bin destaltdariya dezgehên ewlekariyê de dinalîn, çalakîyên azad ji wan re ne gengaz bûn. Lewra jî, rolên wan di pêşketina civakê de pûç

bûn, û ewan nikanîn kêrhatiyên gelên Sûriyê biparastana., Lewra jî, ewanan hêdî, hêdî bûn beşek ji partiyên Bees, pirên wan jî bûne noker û berdevkên saziyên parastina sudên dewletê, ji bervan sedaman jî, civaka me li Sûriyê bi demê re, ji gelek aliyan ve nexwaş bû.

Lê piştî _buhara nû_sazî û komelên, ku me li jor bi navkirine, dest bi çalakiyên xwe kirin, komcivîn girêdan, nirîn û rexnên xwe bi awakî şarastanî anîn zimên, destên xwe danîne ser pir nexweşiyên civaka Sûriyê, û ewanan di roja rojê de nasnamên xwe ên siyasî, bajarvanî zor bi zelalî ji hukûmetê re da bûne xûyanîkirin, û goti bûn; em ne berdêla hukûmeta Sûriyê ne, em naxwazin dewsa wê bigrin .

Di rastiyê de jî, hemî sazî û komele bi riyên rêformên siyasî daxwaza çareserkirina asteng û alozên hûndirî kirin .

Lê mixabin hukûmeta Bees dîsan ji çalakî û xebatên wan pir çavteng bû, ji ber vê jî, B. El -esed di 8 şibata 2002 an, di hevpeyvînekê, bi rojnama “Rojhilatanavîn”de goti bû; “ pêwîst e pêşxistina saziyên bajarvanî li Sûriyê ne niha be, ango, bila ewanan paşê xebatên xwe rêve bibin, û hebûna wan ne ji erkên me ên pêşîn in ....” Di vir de baş diyar dibe, destlata Sûriyê pir ji xwe tirsîya lewre jî, ewê zû,zû dest bi girtinên çalakvanên van saziyên civaka bajarvanîyê di 1.09.2001 ê de kir, deriyên baregehên van saziyan bi mûmên sor girtin.

Em bashtir dibînin,ku em navên chend nasdarên van saziyan li vir bibelgînin,Dr.Kemal El bunnî (pijîşk),endamê encumena komîtên berevaniya mafên mirovan li Sûriyê.

2_Riyad El turk serokê giştî yê partiya komunîsta El surî (baskê polît bîro),ew jî ji sala1980-1998 an de di zîndanê de bû, û ew dîsan di1.09.2001ê de hat girtin, û di pişt re dîsan û vê carê zû hat berdana..

3-Dr.Arêf Delîle,pisporê zanistîya aborî, damezrênerê komîta Vejîna civaka bajarvanîyê,ew jî ta niha ji girtiyên -buhara nû -ye.

4-Bervedêr Hebîb Îsa peyvdarê fermî, ya glupa Cemal El-etasî ji bo hevpeyvînen dêmokrat,û ew di di 11.09.2001ê de hate zîndan kirin.

5-Riyad Seyf, endamê encumena gel û yek ji berpirsiyarên “glupa hevpeyvîna niştimanî ye, ew jî di 6.06.2001ê de hate girtin.

6-Fewzî Têlo, çalakvan di glupa hevpeyvîna niştimanî de ye, û ew jî hate zîndan kirin.

Li sebarete gelê Kurd jî, tevgera me jî berxwedaye, ku sudê ji _buhara nû - bigre, ew jî bi hin çalakiyan rabûye, wek mînak, di 10.12.2002 an de, bi bûneya roja navnetewî ya mafên mirovan bi sedan Kurd bi aştîyane li pêş avahiya perlemanê Sûriyê civiyan û daxwaza pênasîna mafên netewî û nehiştina zordestiyê li ser gelê Kurd kirin, lê, piştî kurtedemekê du endamên polîtîbîroya partiya yekîtîl-Hesen Salih (niha sekretêrê partiyê ye) û Merwan Osman ji aliyê dezgehên parastinê de hatin zindan kirin, piştî maweyekê herdu têkoşer serbest bûn. Di meha 6ê, sala 2003 an de bi alîkariya çend partiyên bizava Kurdî, zarokên Kurd gurzên gulên dibirin ji bîroya rêxistina cîhanî YONISEF li Şamê, bi ser da jî, ewanan dixwastin bîrnameyekê bidin vê rêxistina navnetewî, di nama wan de, wisa hat bû nivîsîn”....Em zarokên Kurd jî dixwazin bi zimanê dayikê bixûnin, bextewar û serbest bijîn.....” Lê weke her carê, leşger û mirovên dezgehên ewlekariyê nehêştin ku zarokên Kurd bighînin baregeha YONISEFê û bi zor û tirsê ji hev belav kirin, li dawiyê jî 7 bav û merovên minalan yekser û di cîh de girtin.

Bê guman, bi vê şewaza ne rewa, hukumeta Sûriyê ne tenê li dijî Kurd û zimanê Kurdî radiweste, lê ewa hîn li dijî yasayê navnetewî û dîkloretsiyona, sala 1924 an de disekine û xwe rûreş derdixîne. Di vir de, hêjayî bîranînê ye, ku em helwestên hin bervedêrên welatparêz di derbara vê bûyerê de destnîşan bikin, di 1.07.2003 an de bervedêrên Kurd nameyek ji bo piştvanîya girtiyên Kurd ji şalyarê hundir re şandin û di wir de daxwaza azadiya wan ji şalyar kirin, her weha jî, ewanan gelek bi wêrekî baweriyên xwe li ser daxwazên xwepêşandanan bi erênî derbirin, ewanan di nameyê xwe de weha nivîsî bûn, ”Daxwazên van hemwelatîyan ji rêxistina YONISEF, mafên dadmend in, û xwestekên wan mîna berevaniyekê, ji dozeke rewa re ye, çimkî, ew doza, berê ji aliyê hevpeyman û belgeyên navnetewî hatiye mor kirin.....”

Wek tê zanîn, ji ber hoyên siyasî, aborî, setemkariyên hukumeta Sûriyê li dijî gelê Kurd jî, bi deh hezaran Kurd ji Rojavayê Kurdistanê hîn, di destpêka salên 40î, sedsala 20 ê de, panaberî dervayê welêt bûn, û bi piranî li welatên ewropî cîwar bûne, wek,

Almaniya, Holenda, Firensa, Nems, Êngilistan, Siwêdê, û. h. d.

Di destpêkê de niştimanperwerên Rojavayê Kurdistanê, xebatên xwe, yên rêzanî bi piranî di nav komelên xwendekarî li Ewropa dikirin, pişt re, hêdî, hêdî liq û şaxên partiyên bizava kurdî li Ewropa jî ava bûn, û têkoşînên serbixwe domandin.

Rêxistinên tevgera Kurd li dervayî welêt bi alîkariya hemî welatparêzên Kurd, bi riyên civînên navxweyî sêminarên vekirî, daxûyanî û weşanên xwe, xebatên rêzanî dikirin, çiqas bizava wan li vir serkewtî bû an lawaz bû? Em bi kurtî dibêjin, gavavêtinên wê zor kurt û şermok bûn. Di van deh salên dawî de, em kanin bêjin, rêxistinên tevgera Kurd û gelparêzên Kurd ji ber hin sedemên berçavkirî gavên xwe, li gor yên berê, dirêjtir davêjin, ewanan dengên xwe di nav civakên ewropî de bilind dikin, jan û derdên gelê xwe bi riyên xwepêşandan û meşan, bi gel û hukmetên ewropî didin nasîn û zordestiyên nijadperestên Sûriyê li pêş balyozxanên dewleta Sûriyê, protêst dikin Wek nimûne, rêxistinên tevgera me, bi bûneya bîranîna roja destpêka hejmara awerte di 5.10.1962 an de, her sal xwepêşandanan li pêş balyozxanên dewleta Sûriyê û nemaze li Almaniya rêdixin.

çalakiyên tevgera me ne tenê li pêş balyozxanên Sûriyê çê dibin, lê bizava Kurd hin caran li pêş balyozxanên dewletên ewropî jî, ji bo pêkanîna mafên Kurdan, dengê xwe li dijî kevneperestên Sûriyê radike. Dîsan tenê wek nimûne, di 8.08.2003 ê de,

1-Hevbendîya dêmokrata Kurd, di wê demê de 5 partî bûn, û niha 4 in 2_Partiya yekîtî li Sûriyê.

3_Partiya hevgerîna gel li Sûriyê, (di wê demê de), bi piştvanîya “ Hevkarî “(rêxistin û partiyên 4

beşên Kurdistanê li Almaniya di vir de henin), komîta berevaniya mafên mirovan li Sûriyê, û bîroya başura Rojavayê Kurdistanê di kongira gel de ,, xwe pêşandanek li pêş balyozxana îtalî li Berlînê pêk anîn, lê chima li vir? Ji ber ku, di wê demê de, Îtaliya serokatîy yekîtîya dewletên ewropî(YDE) dikir.

Pishtî xwepêşandanê, hin nûnerên vê hevkerîya tevayî bîrnameke berferêh bi riyê sekretêrê balyozxanê ji (YDE) re şandin.

Ewanan di bîrnamê de wisa dinivîsînin”..Em dixwazin balên we ber

rewsha gelê Kurd ya bêzar li Sûriyê bikşînin, ku chawa gelê Kurd di bin zor û bindestiyeke şoven de dinale, û chawa rêcîma Sûriyê projêktên awerte li dijî gelê me bi kar anîne,.herwisa jî destlata Sûriyê guhên xwe ji hevpeymanên navnetewî,yên ku, di derbarê mafên mirovan, gelan, û kêmtewan de hatine terxandin, girtine.

Ewan ji wan re hîn dibêjin, em lavayê ji we dikin, ku win xwe xerîkî vê pirsê bikin û çareseriyek desturî jê re bibînin.....û em ji we dixwazin ku win têkariyên xwe li ser rêcîma “Bees” bikin, ta ku ewa jî,ershîfa Kurdan vekin, ...û wê li nik dezgeyên ewlekariyê nehêlin, û bila hemî girtiyên siyasî serbest berdin..”

Lê mixabin, wek ji me hemuyan re diyar e, ku (YDE) hîn naxwaze serê xwe bi kêşa Kurd re li Sûriyê bêşîne, yanê ewa jî dixwaze sud û kelkên xwe li Rojhilata navîn biparêze, lewra jî ewa hîn bi tirs û shermî berve pirsê gelê Kurd diçe.

Di encamên van çalakî û pîrên din de, bizava me li dervayî welêt hîn bandorên pelandî li raya giştî nekiriye, û ne jî rêcîma Sûriyê amedeye li ser asteng û aloziyên civaka Sûriyê bi giştî û yên gelê Kurd nemaze raweste.

Partiya Bees piştî rûxandina rêcîma Sedamê dîktetur Di 9 nîsanê 2000 î de Bexda ji bin nîrê Sedamê dîktetur bi alîkariya Emêrika û hêzên hevpeyman rizgar bû, Sedam û nokerên xwe ve reviyên û hin ji wan li Îraqê, û hin din li welatên dirawsê wek Sûriyê, Urdonê û hin din xwe veşartin.

Bê guman bi tîkçûna destlata Bees li Bexdê, tirseke mezin di dilên serdarên dîktetur û dewletên ne dêmokrat li Rojhilatanavîn de bi giştî û li van welatan,Turkiyê, Îranê, Sûriyê bi taybetî hate çandin, loma jî rêvebirên van welatan bi leztirîn dem tîkelî li gel hev chê kirin û bi hev re pîlanên gemarî li dijî Îraqa nû, bi gelemperî û nemaze li dijî pêşketina asoyên pêşeroj ya azadiya kurdistanê hûnan..,wek mînak, serokê Sûriyê B. El-esed bi mebesta hevpeymanên shoven, di 6.01.2004 an de seredana Turkiyê kir.Îranê jî, bi pêwendiyên xwe olî (Shêî) destdirêjiyan dike, û li ser chend benan û werîsan yariya siyasî dike, lê ewa nikane armancên xwebi sanahî bipeçîne.

Lê, li vê dawiyê, ewê hinekî xwe ji destlata Îraqa nû re sist kiriye, diyar

e, ku ewa niha naxwaze dijwariyên mezin li pêhs hukumeta duhnem, ya Îbrahîm El-ceferî re (şêf) biafirîne, sersedemên vê jî, belkî ev bin:

1- Rewşa hindir li Îranê, ne pir li heve û alîkar e.

2- Faktorên dervayî. Em texmîn dikin, wê di pêşeroj de, pirsgerêkên niha veşartî û bin cil, dê werin zelal kirin, û destlata Îranê, dê helwestên xwe bi taybetî li dijî herêma Kurdistanê Îraqê hişktir bike. Turkiyê jî, gefgurên leşgerî arastî pêşengên Kurdistanê dikir û digote wan; chê nabe win dewleteke serbixwe ava bikin, û divê win destên xwe dirêjî Kerkukê nekin, ew bajarê, ku nemir M. M. Berzanî jê ra digot: "dilê Kurdistanê Serokşaliyarê Turkiyê Receb Ordegan di meha yêkê ji sala 2004an de, di rojnama "Bûyerên erebî" de ya li Bêrutê derdikeve, weha goti bû: "Eger li Arjantînê jî dewleteke Kurdan bête damezrandin, emê li dijî wê sher bikin.."

Di vir de, peyv û nirîna serokê pakrewan . M. M. Berzanî hêcayî bîranînê ye, ewî hîn di sala 1948 an de, li Bako (paytexta Ezêrbêcanê) goti bû: "Dijminên ku Kurdistan bindestkirine, dijmantiya xwe ji hev re ji bîr dikin, û li ser Kurdan dighênin hev".

Di rastiye de Sûriyê dijmantiyên xwe bi rêcîma Îraqê re ji bîr kir, û ewê bi qaserî⁵⁵ kesian ji serdarên rêcîma xûnvexwar li Îraqê û di nav wan de jî, birayê serokê bazdayî, Îbrahîm El-sebawî, hembêz kirin, û bi ser vê de jî, hin çavkaniyên fermî û ne fermî dibêjin, ku Sûriyê çekên atomî yê Îraqê li nik xwe veshartine, ta ku herdu rêcîmên beesî, Emêrika û hin gelek rêxtinên dêmokrat li Îraqê li rûyê cîhanê û raya giştî derewchîn derxînin, û bêjin, va ye Îraq bê çekên atomî ye.

Baweriya mirov bi van helwest û listikan pirtir dibe; eger ew ji hin çavkaniyan dibhîse; ku B. El-esed, di 2003 an de tawanbarê gewre Elî Hesên El-mecîd, lehengê tevkujiyên enfala bêzar û tiragîdiya Helebce li Şamê pêşwazî kiriye.

Destlata Sûriyê ne tenê van cersiyên dike, lê wek hin ragiyandinên rojane, makdarên fermî li Îraqê diçespînin, ku bi hezaran têrorîst ji pir welatên cuda dikevin Sûriyê û li wir di bin serpereshtiya karbidestên Sûriyê de fêrî karên têrorê û serjêkirinên mirovan dibin, û di pisht re, ewanan bi alîkariya dewleta Sûriyê derbazî bajarên Îraqê dibin, li wir karên hovane li dijî bê gunehkaran û destlata Îraqê dikin, û gulan bi ser

têkoşerên azadiyê de dibarînin..

Em dîsan vegerin ser helwesta Sûriyê li hundir Sûriyê çawa didome? Wek em zanin, hukumeta katî li Îraqê bi serokatiya Dr. Îyad El-elawî, û serok komar, Şêx Xazî Al-yawer hate dest nîşan kirin, destura Îraqa nû jî hatin terxandin û di vê destura nû de, biryara pêkanîna fêdraliyê li Îraqê hate çespandin.

Ev biryara rewa dermafê gelê Kurd de, çavên karbidestên Sûriyê her pirtir sor û sermest kirin, lewre jî, hikûmeta Sûriyê bê şermî, helwesta xwe a neyênî û regezperestî derbarê fêdraliyê derbiri û eşkere gote Kurdan û cîhanê, "Fêderali ji me re xêza sor e".

Bi ser vê de jî, bi fermana destlatdara Sûriyê, dezgeyên ewlekariyê dest bi hurhitandinên netewayetî kirin, û bi riyên nijadperestên Ereb, di 12 avdara 2004 an de, hêrişek dirinde û ne mirovane li dijî lîstikvan û temaşevanên topê (Topa lingan) li gorepana yarî li Qamuşlo, pêk anîn. Di encamê de bi dehan birîndar bûn û gelek hatin şehîd kirin.

Lê gelê Kurd li hemî navçeyên Kurd, Efrînê, Kobaniyê û bajarên Sûriyê wek, Şamê, Heleb li hember hêrişên şovînîstan bêdeng ne man, bi hezaran kurd li van hêmî deveran, piştvanîyên xwe bi aştîyane ji gelê xwe re xûya kirin, lê mixabin, peyayên karbidestên Sûriyê li van bajaran jî bi gule û qurşînan li hember Kurdan rawestiyên.

Li dawiya van berxwedanên rewa, li gor çavkaniyên partiyên tevgera kurdî li Sûriyê 28 kurd pakrewan bûn, di nav wan de, 7 kurd bi êşkencê şehîd bûn, û nizîkî du hezar Kurd hatin zîndan kirin. Lê piştî maweyekê hemî girtî ji bilî 200 î, hatin serbest kirin.

Lê partiya Bees dixwaze xwe ji van bûyer û destêwerdanên cehirkirî bê guneh derxîne, hemî berpirsiyêrên ewlekariyê, yên destên xwe, raste rast di van pîlanên şovên de hebûn, ji aliyê dewletê de, nehatin tawan kirin.

Tevgera gelê Kurd ji astengên weha re ne amede bû, lew re jî, ewê nikanî, wek ji wê dihat xwestin, bersiva dewletê bida.

Em kanin bêjin, bizava kurdî ta radeyekê ne hêşt ango rê neda, ku raperîna gelê kurd berdewam be.

Nûnerên dewletê bi gelek berpirsiyarên tevgera kurdî re civîn çê kirin, û ji wan yekser xwastin, ku ewanan lehiya serhildanê rawestînin, lew re jî,

wê pir berdewam ne kir.

li vir pir pirsên giring û balkêş xwe derdixin holê, çima pir pêşengên bizava kurdî bi nûnerên dewletê re rûniştin ?Kê di van rûniştinan de, an di van bazarên siyasî de ,pirtir sud ji xwe re wergiert?

Tevgera Kurd di vê bazara siyasî de çi qezenc kir?

Di nirîna me de, tevgera kurd xwe di van helwestan de

şaş kir, ewê bejn û kanînên xwe, yên jar û lawaz ji

gelê xwe û ji dewleta kevnepereşt re pir bi zelaî da xûya kirin.

Piştî van hemî hevdiştinan, dewletê baş giraniya tevgera kurdî

têgihîşt,lew re jî, ewê bang li Kurdan kir, û gote wan; me ta niha çavên

xwe li we digirtin, lê divê hun xebatên xwe ên partîfî

rawestînin...

Dengvedana vê fermana ne dêmokrat li Rojavayê Kurdistanê bi neyiniyeke bilind hate nirxandin, gelê Kurd niha xwe gelek bextewar

dibîne, ku tevgera Kurd ev daxwaza hukumetê pêk ne anî!!!!!!!.

Wek mînak, serokê partiya yekitiya dêmokrata Kurd li Sûriyê, birêz

Îsmail Omer bersiva dewleta Esedê duhem weha daye”...Me ji rêcîmê

destur nestandiye, ku em bi biryara wê jî, xebatên xwe rawestînin....divê

hêzên ewlekariyê destên xwe ji hemî movikên jiyana hemwelatîyên

Sûriyê vekşînin” Partî, çapemenî, serbixweyên niştimanperwer li

hundir û li dervayê welêt bi kêmasî, tawanên rêcîma Bees li dijî Kurd û

dêmokratên Sûriyê şermezar kirin.

.....

Serokê dewleta Sûriyê ji ber hin sersedemên siyasî, tektîkî ên giring,di 1.

Gulana 2004 an de, di kanala El-cezîrê de, hebûna gelê kurd li Sûriyê da

nas kir û ragiyand;” Netewa Kurd beşek ji civaka Sûriyê a bingehîn e..”

Dîsan tevgera Kurd, hemî welatparêzên Kurd bi vê daxûyana serok

komarî dilshad bûn, bi çavên bilind û nirxbuha li helwesta El-esedê

duhem temaşe kirin, pir partî û kesayetîyan bawer kirin, ku serokê

Sûriyê dixwaze hêdî, hêdî, hebûna miletê Kurd wek neteweke serbixwe

bipejrîne.. Ji ber vê jî, me dît hemû partiyên Kurd, gotinên serokê

Sûriyê di rojnamên xwe de dubare kirin û dilxweşiyên xwe ji nirîna

El-esed re diyar kirin .

Lê, wek Ereb bi xwe dibêjin:“Benê(werîsê) derewînan kurt e“,roj derbas

nebûn, pir siyasetmedarên Kurd û Ereb baş dîtîn, ku çawa serokê Sûriyê peyvên xwe erzan berdaye holê, an sozên wî, bêbinax û damar in, çimkî ewî di alîyekî de, li pêş raya giştî, sozên xweguhartinên siyasî li hundir Sûriyê dide cîhanê û gelên Sûriyê, û li aliyê din jî, siyasetmedar, gelparêzên Kurd û Ereb digre û dixê zîndanên. Bi kurtebirî, ev dijberiyên zor ronak, nîşanên ne pêbaweriyê peyv û sozên El-ersed in .Wek me berê jî nivîsî bû, hukmeta Sûriyê ji destkewtên Îraqê û Kurdistanê pir bêzar bû ye, ewa bi hemu awayan, helwestên xwe, ên şoven li dijî gelê Kurd bigiştî derbirî.

Tê zanîn, hukmeta Îraqa nû, ya kafî biryara hîlbijartinê deranî, û ewê hevpeyman bi “komîta netewên yekbûyî re “û bi hemu dewletên, ku di nav wan de, hemwelatîyên Îraqê dijîn, çê kirin.

Li gor van hevpeymanan, pêwîst bû, ku evan dewletan birêveçûna hîlbijartinê, di hundir welatên xwe de hêsantir bikin û ti dijwariyan li pêş wan hemwelatîyên Îraqî durust nekin. Lê van hemî dewletan ji bilî Sûriyê, hevpeyman bi cih anîn û wek hin çavkaniyên Îraqê rageyandin, ku nîzîkî 250 hezar hemwelatîyên Îraqê li Sûriyê dijîn, û piraniyên wan jî Kurd in.

Karbîdestên Sûriyê rê nedan kurdên Îraqê, ku ewanan zimanê kurdî di hîlbijartinê de, bi kar bînin, bi ser da jî biryara xwe, a ne rewşa li ser rêxistina penaberên navnetewî ferz kirin û di encamê de, kurdên Îraqê nikanî bûn fitik û belavokên xwe bi zimanê kurdî binivîsînin û wan belav bikin.

Di bawerîya me de, hukmeta Sûriyê ji ber du sedemên sereke nehişt, ku Kurd zimanê xwe bi kar hînin.

1- Ewê dixwast hebûna zimanê kurdî wek zimanekî serbixwe bi gelê Ereb li Sûriyê nede nasîn, ta ku, derewên wê di tunekirina zimanê kurdî de, wek zimanekî serbixwe li pêş Erebên Sûriyê eşkere nebin.

2- Ta ku Kurdên Îraqê di warê derûnî de birîn bibin, wireyên wan nizim bibin, paşê, ewanan nikanîbin Kurdan hîlbijêrin û dengên xwe bidin “Hevpeymanîya dêmokrata Kurdistanê“, ji ber ku, tirsê wan ew bû jî, ku hejmara perlemêntarên Kurd di encumena Îraqê de pir bin, û di avakirina Îraqa fêderal de rolên bala bilîzin.

Dêmek em dibînin çawa partiya Bees li Sûriyê û di bin sîbera B.El-esed jî şovînîstiya xwe berdewam dike, û ew ne tenê şerê bizava me li Sûriyê dike, lê belê hîn bi serda jî, li dijî tevgera kurdî a azadîxwaz li beşên din dike, û ewa neyartiya xwe li dijî tevgera dêmokratiyê pir bi zelalî sercil dike. Li hember van helwestên Sûriyê, Emêrika, yekitiya ewropî, hêzên dêmokrat û azadîxwaz, û rêxistinên mafên mirovan bê deng namînin, tevî ku dengên hemûyan ne bi qaserî hev bilind dibin, lê yê herî bilind, dengê Emêrika ye, ewa vekirî gefgurên xwe arastî Sûriyê dike, û bi hin hêzên opozîtîyon re li Emêrika û li Ewropa dicive û ewanan dixwazin bi hev re hukumeta Bees birûxînin .

Li aliyê din, dezgehên civaka bajarvaniyê û hêzên tevgera kurdî, kesayetiyên dêmokratên Erebb, bi riyên ragiyandinên xwe, bi riyên xwepêşandinên xwe, li Şamê kêman zêde têdikoşin.

Li hêla sêhem, endamên yekitiya welatên ewropî jî bi dengên pir nizim bala hukumeta Sûriyê dikşînin ser rewşa hundir û pirsra dêmokratiyê li Sûriyê, û ji ber ku, helwesta Sûriyê li beramberî dêmokratiyê neyinî ye, ew naxwazin bi Sûriyê re pir bazarganiya aborî bikin.

Piştî xwendina me bi hurgilî ji rewşa Sûriyê a hindir û siyaseta wê a dervayî re, em digînin vê baweriyê, ku destlata Sûriyê hesabê hêzên dêmokrat û gelê Kurd pir nake. Bizava dêmokrat û azadîxwaz heye, lê ew berxwedaneke jar û pir bi tirs dike. Tirsra destlata Sûriyê a herî mezin ji Emêrika ye wek nimûne, Emêrika ji hukumeta Sûriyê xwest, ku ew leşgerên xwe ji Lubnanê bi zutirîn kat vekşîne, ewê bi rastî bê dilê xwe, piştî ku derdora 25 an di hundirê Libnanê de cihwar bû bûn, leşgerên xwe ji Lubnanê di meha gulana, 2005 an de vekşandin.

Li aliyekî din jî, hukumeta Sûriyê sozek daye gelê Kurd, ku ew dê nasnamên Sûriyê li hemwelatîyaên Kurd, ên bênasname vegefrîne lê ta niha jî, ti agadarî li ser pêkanîna vê sozê jî, tunenin..

Di rastiyê de, lingên serdarên partiya Bees pir li ber hev ketine, ew nizanin dê çi bikin! Lewra jî, siyaseta wan niha pir tewşankî ye, wan ji cîhanê re, li dahol û zurnê xistin û gotin; emê kongira xwe a dehan girêdin, û emê di wir de pir guhertinan çêkin û biryarên nû derxînin..

Di dema ku, gelên Sûriyê çawerîya gavavêtinên erênî ji partiya Bees bi serokatiya Dr. Beşar El-esed dikrin, hukumetê şeweyekî nû bo

dijmanhiya gelê kurd afrand, ewê dest bi revandina kesayetiyên welatparêz û nasdar kir.

Di 10ê gulanê, 2005 an de, hukümetê bi alîkariyadestên hin tawanbar û têrorîst Dr. Şêx Muhemed Meşoq Elxiznewî revand, ew bi lêdan û îşkence kuştin, û di 1.6.2005an de destflata El-esed kuştina wî ragiyan.

Gelê Kurd pir bi xemgînî termê Şêxê dêmokrat, oldarê pêşverû, û welatparêz pêşwazî kir, nîzîkî sed Hezar Kurd bi termê pakrewanê peyva dadmendiye re rêketin, û helwesta xwe li dijî vî karê têrorî derbirin û daxwaza çareserkirina kêşa milletê Kurd li Sûriyê kirin.

Di 4.hizêranê, sala 2005 an de, partiya Bees kongira xwe a dehan li Şamê bi serdariya B. Elesed dest pê kir, bi vê bûneyê, partiya azadiya Kurd bi seroketiya Xêr-eldîn Murad û partiya yekitiya Kurd li Sûriyê bi serokatiya Hesên Salih di roja 5.6.2005 an de, xwepêşandaneke mezin li Qamuşliye rêxistin, dîsan bi deh hezaran Kurd tevli vê xwepêşandanê jî bûn, ewan karên têrorîstiyê li dijî Kurdan û dêmokratîxwazan tawan bar kirin, û daxwaza bi cihanîna mafên netewî yê gelê kurd ji kongira Bees kirin. Serokê partiya azadiya kurd li Sûriyê Xêr eldîn Murad, derbarê sedema vê xwepêşandnê de nivîsiye: "Armanca me ji vê xwepêşandinê ev e, ku em nameyekê ji kongira partiya Bees re bişînin, ta ku ew jî rewşa gelê Kurd li Sûriyê serrast bikin, êş û azerên gelê kurd bi dawî bînin. Lê, mixabin dewleta Sûriyê hîn rojekê berî xwepêşandanê, angû di 4.06.2005 an de bi sedan Ereba û serok êlên Ereban di bin navê "kongira hevpeyvînên niştimanî" de civandin û xwe li dijî xwepêşandana Kurdan amede kirin.

Di rastiyê de, di roja xwepêşandanê de dezgehên ewlekariyê ji aliyekî ve 60 xwendevan û hemwelatiyên Kurd girtin û pir kes ji xwepêşandanan birîndarkirin.

Li aliyekî din jî, bi rêdana hukümetê, Ereban "kongira hevpeymanên niştimanî" dîkanên Kurdan li bazarê talan kirin, bi melyonan pere ji wir dizîn û ziyar gihandin runiştvanên Kurdan li Qamuşloyê.

Lê pêwîst e em vê rastiyê jî ji bîr nekin û helwesta beşê mezin ji tevgera Kurd "Hevbenda dêmokrata Kurd", û "Eniya dêmokrata Kurd" ji vê berxwedana Kurd bidin diyar kirin, ewan piştvaniya xwepêşandana 5 ê hizêranê li Qamuşliye ne kirin, wan sedemên helwestên xwe bi vî

rengî di daxûyanîyekê de ronî kirin, û nivîsîn: "...Xwepêşandanê parolên ne berpirsiyarane hilda bûn, ew şaş bûn û zîyanê digînin berjewendiyên gelê Kurd û yekitiya niştîmanî..." Lê partiya yekitiya dêmkrata Kurd di rapora xwe a siyasî de weha nivîsiye: "Xwepêşandanê nîrx ne daye rewşa vê demê, ewê ji hukumetê re sedem çê kirin, ku ew bi xeraptirîn û hovtirîn şêwe hêrişî Kurdan bike....û pir mixabin piştî vê xwepêşandanê hin rêxistinên opozîtîsiyon û komîtên mafên mirovan jî helwestên xwe derbarê gelê Kurd bi neyinî derbirin.

Ev tê vê wateyê, ku tevgera me hîn li ser xwepêşandanê jî nabin yek, û ewanan nikanin bi hev re dengên xwe li dijî şovînistên Sûriyê bilind bikin..

Lê bi ya me be, evê xwepêşandanê di nav gel û azadîxwazan de, baş deng veda, bi hezaran Kurd li hundir welêt û li dervayê welêt rezamendiyên xwe ji vê berxwedanê re dan xûya kirin û gelek ji wan bi dengên bilind dipirsin, ma kînga "Hevbendî" û "Eniya dêmokrat" dixwazin xwepêşandanê li bajarên Kurdan bikin ?

Û kînga li gor pîvanên wan, rewş li Sûriyê lêhatî û alîkar dibe ?

Lê em jî, di vê baweriyê de ne, ku niha rewş ji berê alîkartir e, pêwîste hemî hêzên Kurd û Ereb jî, vê rewşê biçespînin, û bi aştîyane têbikoşin. Erê hemê dêmokratîxwaz û azadîxwaz zanin, ku berdêla azadiyê, dêmokrtiyê qurban û pakrewan in jî, ewanan tevgera xwe dixemilînin, û riya azadiyê kintir dikin û rûpelên dîrokê ji van nimûnên kêrhatî tijî û dagirtî ne .

Kongira Bees herdu guhên xwe li bang û nama gelê Kurd girtin, çimkî ewê, wek me li jor anî zimên, pêşda bersivên xwe, bi riya dezgehên ewlekariyê li navçeyê amede kirî ye ..

Kongira Bees ya dehan di 9.06.2005 an de bi hîlbijartina komîteke navbendî e nû, kuta bû, ewê hin berpirsiyêrên bilind ji destlatê bi formal, bi dîrxistin, lê kongirê nikanî bû pirsên bîngêhîn û grîng di bernamê de biguhartana, wek nimûne, kongira "Bees" li ser xala 8 an di desturê de ranewestiya ye û ew weke berê di cihê xwe de ma, partiya Bees hîn dibêje ;Partiya Bees pêşenga dewletê û civakê ye .

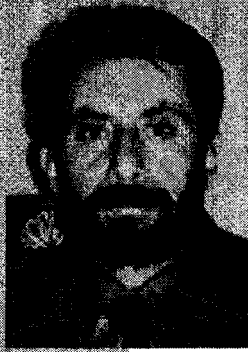
Herweha jî, kongirê nexwast yasaya awerte ji desturê rake

3-kongirê li ser rêdana xebatên partiyên Sûriyê rawestiya, lê dîsan

biryara wan ,partiyên kurdî an partiyên olî naçerciwîne.
4-kongirê hebûna gelê Kurd,wek neteweke serbixwe li Sûriyê nepejrand
.Bi kurtî, kongirê tishtekî nû ne aniye zimên,guhartinên kesayetiyên
berpirsiyar ne giring û nirxbuha ne, ya ji van pir giringtir û balkêştir,
guhartinên siyasî,aborî, doza dêmokratiyê û azadiyê ne.
Em dixwazin axiftinên xwe li ser kongotina serokê rêxistinên Ereban,
yên mafên mirovan Dr. Heysem Menah dawî bînin, ewî di kenala
Dubay de goti bû”DI DEMA BALAFIRAN DE KONGIRA BEES LI
KERÊSÎWAR DIBE..”Em jî li vir mafê didin xwe, ku vepirsînên vekirî
arastî bizava dêmokratîxwaza Sûriyê û tevgera azadîxwaza Kurd bikin,
KANÎ EW DI DEMA BALAFIRAN DE LI ÇI SIWAR BÛNE???

Dumahîk heyê

23.06.2005

1915

Pir RUSTEM
pirustem@scs-net.org

1915-Du caran yek. Her carekê bi navê Yezdanê dilovan.

Sê caran susê, carekê bi hersê pirtûkan, cara din bi hersê pêximberan û cara paşin bi navê hersê miletan. Lê di dawiyê de pênc in. Qalûç e di destê xwedê de, li ber zeviyê zer sekinî ye, bi her avêtinekê re pêncî serî difirin û careke din xak di xwînê de tê gevizandin.

1915 – Dîrokeke reş e, mîna riwê Xweda. Sala şermiyê ye di eniya babilîska bîstan de, ji sala 1988-an re xwîşka mezin e.

Li evê derê em du caran, di navbera heft û nehan de, di bin sîka hersê sêyan û yekî din de, hatine şewtandin.

Di roja ku bi nav gund ket, di ro- nîvro de, seg nêwîn. “Ev yeka ji nişanên roja heşer-meşerê ne”, kalemêran holê gotin. Piştî ku çend malên pêşî birî bûn, di gedûka mala me de ket. Şeş roj û heft şevan ji xewa giran şiyar ne bû. Di sê rojên pêşî de kes ji gundiyên me ne ma bû,

ku tiliya xwe di meselê ve nekiri bû, lê bê sûd e. Ew ji xew-xewa tirs û kuştinê şiyar ne dibû. Di dawiyê de, pîrka gund fermana jêgera wî da û got: “Eger ev heft çilpikên xwînê yên di sipîka çavên wî de ziwa nebin, ewê ji xewa mirinê şiyar nebe.”

Heft – heft pirtûk, heft qatên ezmên, heft pirtûkên quranê, tev şeşen şewitandî. Osmên fermana kuştina wan da bû. Heft rojên heftiyê, û heftiya mirinê. “Bi heftê û heft xweda û bi pisîka bi heft cana eger ev heft çilpikên xwînê ziwa nebin, ewê şiyar nebe”. Ev e gotina pîrka gund, û tev dizanin ku gotinên wê ji yên Xwedê ne; cihê pîroziyê ne.

Piştî “şeş rojan û heft şevan” ew şiyar dibe. Xwe di nav komeke jin û mêr de dibîne. “Rih bûye bost lê dijminê nebe dost”. Li derdora xwe dizivire. Heft çilpikên xwînê di nivê odê de ji çavan diweşin, û heft termên zarokên serjêkirî şin dibin.

Di wê şevê de civakeke fereh li odê digere, heya dengê mele û dîkan jî nikarin ewê civakê ji hev bêxin. Rê û rêçik pir bûn, dîroka herêmê tev hate hilweşandin û tevdan. Lê mêvanê me bê deng dima. Kesên rûniştî çend caran xwestin wî ber xwe ve bikşînin, lê destvala vedigerîn. Gava wan bawer kir ku rûniştina wan bê kêr borî bû, ref bi ref belav bûn. Min jî xwe di kunceke odê de lûs kiri bû; ez bi çavên mêvanê me diramîm ku çawa yek kare çavên xwe kesk bike, cara din şin û carina jî reş, û di navbera her çendekê de kevokekê jê bifirîne.

Dema nivro ji xew şiyar bûm, min mêvanê xewar li mal ne dît. Çend caran ji diya xwe pirsîm, lê wê bi kurtî li min vedigerand: “Mêvanek bû û çû gundê xwe”. Evê bersivê ez têr ne dikirim. Mêvanek şeş rojan raze, û di roja heftan de winda bibe!

Bîst û yek sal di ser hatin û çûyîna mêvanê me ê xewar re diçin; ew ji bîr dibe, lê carina mîna çîroka Erebbê tirkirî gundiyan ew mêvan û xewa wî dianîn zimên, nemaze di demên ku yek daketa kaniya jêrî gund û xeleka wan heft darên ku bi destê wî hati bûn çandin bidîta. “Sed rihme li tirba Agob be, ev bû çend bav û bav li vî gundî çûn û hatin, lê kesî ji me bîr ne dibir ku rojekê şiqinekî(???) bîne û li vir biçîne. Em miletekî ziwa ne”, gundiyan lome ji hev dikirin, xasma di demên ku li ser kaniyê, di nav sîka heft darên Çinarê de, yên ku kesî nizanî bû Agob ji ku anîn û

li vir çandin, rûdiniştin.

Di dû van salên dûdirêj de, ezê pir tiştan ji zarokiya xwe winda bikim. Yek jê çîroka Agob, lê di rojeke sar de, ku heft şurik bûne yek, emê li hev rast bên. Hingê min xwendina rojnemevaniyê kuta kiri bû û li Cinêvê bi cih bû bûm. Di sibeyeke Zivistanê de, berî ku ji mal derkevim, zengilê telefonê lê da. Gava min xist ber guhê xwe, li aliyê din dengê hevala min a rojnamê hat. Bi kurtî û bi dengêkî tijî hêsir got ku hevalekî me yê rojnamê bi destê Mîtê Tirkan hate kuştin.

Bi destekî sar û dilekî kizirî min telêfon girt û bêyî ku qehwa sibê vexwim, min cixareyek xitse nav lêvan û derketim goristana ku ji min re bi nav kiri bû. Bi rê ve pir wêne û bîranîn di ber çavên min re borîn, nemaze karên ku wî di ber Kurdan de dikir, û tazîkirina wî ji hovîtiya ceneralên Tirkan re. Piştî ku ez gihîştim ber deriyê goristanê, min bîr bir ku min soza veşartin û amedeya ser gorê ne birî û rê nema bû ku careke din telefonê jê re vekim û zani bim ewê ji kîjan kenîştê bi derkevin, ji lewre divya bû li benda wan bimînîm.

Di kêliya ku min xwest ez herim di teksiyê de rûnim, çavên min bi wî ketin – kalemêrekî heftê salî li ber her gorekê disekine û gulên wê av dide. Tîpê mirovê rojhilat xûya ye. Dema wî li min nihirî du çemên xwîne herikîn, hêst ku destê xwe jê re hilînim, ew berkenî bû, ber bi min ve hat û deriyê goristanê li ber min vekir.

– “Mirin tehl e, lê divê yek wê nas bike, da ku zani be jiyan çiqasî jehr e”, Ji kûraniyeke bêbinî gotinên wî der diketin. “Tu karî qurnefilekê ji wê derê jêkî”, gava dît ku ez dest vala hatime tiliya xwe ber bi hevzoyê qurnefilan ve dirêj kir û gote min.

– “Te sipas dikim, derketina bi lez û ev nûçeya ji nişkêve hêst ku ez xwe ji bîr bikim”, min xwest ez hatina xwe a bê gurzê gulan ji xwe û wî re bincil bikim.

– Şîna dawî be, lawê min

– Ne bawer im.

– “Ka em herin hundir”. Kuştina mirovekî di bajarekî Ewropa de hêşti bû yek bibehite.

– “Tu bi tena xwe dijî”. Ev tiştêkî pir normal bû, lê min xwest ku ez ji nuh ve deziyê axaftinê bikşînim. Pirsra min refek hecîleklekan ji çavên wî firandin, nemaze piştî ku nas kir hatina min a vê derê ji bo çî ye.

– “Ev bû bîst û yek sal û heft meh kê m sê roj ku ez bi tena xwe dijîm.” Vê dîroka hûr bi min da nas kirin ku çîrokeke dûdirêj li pey wî heye.

– Xûya ye ku tu ne Siwêsrî yî.

– Tu jî wekî min î. Nayê veşartin, em çiqas jî kurkên wan li xwe bipêçin, nirîneke hûr li çavên yekî ji me, tu yê nas bikî ka tîna rojhilat di dilê wî de dikele lê na. Berî ew rûne ber bi kuncêke odê ve çû, du piyalên meyvexwarinê anîn. “Di rojêke mîna îro de du tişt bi kêrî mirov tîn: pîrek û enbî”, bi gotinê re wî piyalek danî ber min.

– “Hejmartina rojan jiyaneke tehl e”. Qurta enbîte gewriya min kizirand.

“Eger mirov lawê miletekî be, ku melyon û nîvekî di navbera roj û şevê de winda bike, ewê li benda rojê be û teneyên tizbiya dîrokê bijmêre. Lê mixabin xûya ye temenekî bi tenê ne besî yekî ye, ku bigihe wê rojê”. Piyala enbîte ji ser lêvan vala vedigere. “Mirovê Ermen ji bo tişteki tenê dijî: ji bo ku bîraniya wî neyê ziwa kirin”. Piştî demekê ji bêdengiyê û çend piyalên enbîte, wî dest avête hundirê sandoqekê û soleke zarokan danî ber min. “Salên wê di salên koçkirina miletekî de ye. Tu dizanî ku êşa miletekî nîşan dide? Ev teka sola zarê min ê herî biçûk e, ew mîrasê min ê bi tenê ye, ku li şûna malbata min ma ye. Ji berî ku meleyên wan bang bikin ew keti bûn gund û xwestin ji berî ku ronahî belav dibe em ji gund der kevin. Kesî ne dizanî ewê berê me bidine ku derê. Heft zarên min hebûn, lê îro solek! Me gote wan ku sultan bavê me ye û stûyê me jê re koprî ye, lê gotina me bê kêr bû. Bi rê ve çend siwar rastî me hatin û pîreka min birin; ez û heft zarokan sêwî hêştin, lê piştî çend gavan û giriye pîrekê vegehrin û zarê ku sola xwe ji min re hêştîye birin. Wilo çêtir bû, wan ne xwest ku ez barê xwîn û kuştina wan jî hilgirim; hinekî xaçê min sivik kirin. Bi rê ve zikê şeş zarên min ên ma bûn qelaştin, lê zêr di zikên wan de ne didîtin. Her ku min digote wan zêr di zikê min de hene, ew dikeniyan û digotin hûn Ermen pêlewan in, tu wilo nakî. Eger zêr hebin wê di zikê van zaroyan de bin, û kêrên xwe dişandin nav rovîkên wan. Min heya bi demekê fê m ne kir çima ez ne kuştim, lê gava ez bi xwe re birim (Van)-ê û destên min xistin xelekên zincîrê, ya ku heya bi (Bon)-ê diçe, min nuh fê m kir ku em

êzingên dojecha wan in. Bîst û yek sal û heft zaro kê mîlet kî dizane ew çî ye? “Belê... dîroka solekê ye”. Gotina wî bi girî û lertzîna laş diçe serî.

Minê bihêšta ku ew devê kanî û şikeftan, yên ku bi çemento girtine, hilweşîne û mar-dûpişkan ji sîngê xwe birevîne. Lê dîtina wan çilpikan, yên ku yeko-yeko ji sola di nav tiliyan de dadirivîn ser sînga wî, hêşt ku ez ber bi wî ve herim... û herim, bêyî ku kari bim gava di nav me de bibirim û bigihêm wî.

Ez ji odê derketim. Sibeyeke sar e.

Di welatekî bê xem û solên birîndar de ka mirovekî kuştî, mirovekî tazî û xewnwindakirî dê çî bike, ji bilî ku li benda rojekê bimîne. Bîst û yek sal, ji berî vê dîrokê ez hîne zarok bûm; di şeveke sar de, mîna îro, ez di kuncêke puxarê de rûniştî bûm û min li çavên mêvanê me dinihirî. Belkî ev bû!

POR GULÎVANKÊ

Nizamettin Akkur

Dilê te bideman bû, hatibûyî ku ji pismamê dilê xwe xatir bixwazî.

Tu nû pê hesiyabûyî ku dê mêvan here. Lewma te agirê çemberê pêxisti bû û bi bayê bazdanê derketibûyî ji bo pêşwazîkirina wî, li sehaya futbolê, bi navê dîtina dawî, di navbera niv demjimêrî de-hê porên te şil bûn, di bin ronahiya hîvê de çavên te diçirisiyan-tu bi xwe jî tê nedigihîştî ka çima ewqas dilşa û rûgeş bûyî (çûyîn hebû û dilê te biçoş, rûyê te biken bû)

Ev dîtina ku di bin tavehîvê de bi we her du kesan, li wê qada tenîsta xwaringehê, piştî wê rûdana bajarê jor ê nav gelî bi çar demjimêran û li bendemayîna ber darsobeya kêlek avahiya nivco pêk dihat, ji bo te him duriyan û him jî çatarîya jiyane bû: Ew lerza ku hestiyên te ber bi qefilandinê ve dibir, ji ber vê egerê bû.

Dengê te bilerz bû, çokên te bilerz bûn, gavên ku di nav perşmendîya bêrave de diavêtin jî, bilerz bûn. Lewma te kulmên xwe dişidandin, diranên xwe bi ser hev de dikepisandin û gotinên xwe li kurtebiriyê dixistin.

Hate bîra te, beriya çend xulekan bi çavên te ketibû, agirê ku te pêxistibû jî wisa bilerz bû. Ji kû derê rû dabû te jî nedizani-tenê li xwe heyf dianî-heçku çokên te nelerze, dê ew agir jî nelerize. Ew pêwendî ji kû derê bi te rê çêbi bû, te bi xwe jî nizani bû.

Tenê tişteke bi te dihate zanîn, ew jî hesta tewanbariyê bû; ji serê lingan heya serê mûyên porên xwe bi vê hestê dierçiqiyayî.

Di hundir de, di hundirê mala ji te bi sed gavan dût de, pêtên agir dileriziyân: Te di livandin, tevgerîn û libatên xwe de bergiriyên xwe digirtin!

Ew diaxivîya û çî di tûrikê wî de hebû, bi hewldana valakirinê berpêşê te dikir, li ber çavên te ên kûr û çalekortî. Wek çavên te her derên te dileriziyân ji sermayê. (ji sermayê?)

“Ma li te pir sar e?”

Bi şermînî bersîva te ji nav wan lêvên te ên zîvalî derketi bûn:

“Sar e, lê nabe pirsgirêk!”

Te li xwe mukir nedianî, ema hesta vê sarbûnê te ji berê de dizani bû, ji wan salên zarokiyê, ew raboriya dût, ya ku bi giraniya xwe namilan ditewînin, patikan kûrmî dikin, ya ku di her bîranînê de hemû laşê te bi ser hev û dî ve dierçiqand, diperçiqand û diguvaşt.

Te dizanî, sarbûn tenêti bû, tenêtiya di nav hezaran kesan de bû, ya nayê rakirin û hilgirtin, ya ku birîndarker bû.

Û her ku tu bi tenê dimayî, bi erçiqandin û perçiqandina bêpênase ve li kêlek hev dimayîn, tu ewqas birîndar û parçe dibûyî. Laşê te qul û qul, kun û kun dibû; weke moxil û bêjîngan.

Bi tenê mayîn parçebûn bû, tu her roj bi tenê dimayî.

Êdî tu hati bûyî rewşeke wisa ku te di rojaneya xwe de, ji bo tenêtiya xwe dinivîsand û digot, “Yekane ye, hevala min, ya ku li min xiyanetê nake” Ewqas ku tu dilsozê tenêtiya xwe bûyî. Te jê hez dikir. Ya jî te wisa hizir dikir ku tu jê hez dikî. Hebûn û nebûna te ew bû. kesî tişteke nedabû te, lê di dawiyê de te ji xwe re hevalek peyda kiri bû.

Dayika te ji te dût di nav mij û morana cîhaneke din de, di hundirê westandîneka ku bi te çî wate pê nedihate dayîn de, bi dirûveke çilmisî, bi derbirîneke wek her dem û bi çavên zenûn di hundirê kêrsimandina hiş de peyda dibû û wisa bi te dihat ku hetanî çiyayê Qaf ji te dût e. Te jî dizanî hezkirineke karibe bide te pê re tune bû. Ger hebaya jî mecal û

derfetên wê yên dayînê tune bûn. Ji te re tenê û tenê ew para veqetandî, ya hatî terxandin a çarenûsa diyar dima. Beş û pişka te ev bû: Jê nehatî hezkirin!

(Wê demê haya te jê tunebû, lê pişt re dê tu pê bihesiyayî ku bûye hesta te ya mayînde)

Bi vê jî nediqediya, di ser de jî gava ku ew dîmen û xwiyangên li ber çavên te cardin cardin xwe vedijinandin, hemû raçavkên laş û bedena te ya nazenîn bi ser hev de dihate kişandin û bi te qasên dogehî didane jiyandin, li ser navê bêteleqedariyê û jixwe kesekî/e bi te nîşan bide tune bû, ji bilî xwîşka te a mezin, ya ku di hewla ezmûneyên curbecur hetikandinê de baş niqokar bû.

Di her carê de te lê dinêrî û bi wan çavên te ên kortikî dihate dîtin ku çiyek vala, kê m û noksan dimîne û bi tu cureyî şûna pêşîr û paşîla dayikê nagire.

Jiyana te ya pêmenê gelek tiştan dihişt ku tu zûtîrîn bi rastînen sext û tund yên jiyane û yên xwe re nasdar bibî û bi tûjbûn û dijiwariya wan re rû bi rû bimînî.

(Ew agirê ku te pêxisti bû, car carna weke beledan di ber çavên te de zindî dibû û hebûnê bi te dida hesandin, ema ev yek çend xulek derbas nedikir.)

Û her ku tu bi wan rastiyan nasdar dibûyî, te didît û pê derdixist ku di hundir de bi wê zarokiya xwe ya ku bêderfet maye parçe parçe dibûyî, di cî de dihatî rewşa moxil û bêjingê, li derve jî ew kesaniya ku ji jiyê te mezintir bû, bedena te a lewaz, qels û nazenîn a ne zêde bejinkurtik, di bin giraniya xwe de bi erdê ve ditepişand û êş û jana nayê hedarkirin pê dida kişandin.

Rengê serbazekî ku ji sê şeran bi binketin derketiye li te diket.

Lewma te jiyana tim wekî berberê ku divê şer li hember bê vedan didît. (berberiya ku tim tu bi bin dixistî) Civak jî jixwe tim û tim asteng datanîne pêş te. Heta astengkarê pêşketina te bû û-bi gora hizra te-nedihişt ku tu nefes bistînî û bidî.

Baş e kê asteng datanîne pêş te? (te bi xwe jî nizani bû) Lê bi ya te her kes astengkar bû ji bo te. Lewma te fikir û nedikir li ba te hezkirina mirovan pêk nedihat. Ji ber vê yekê dijmin û neyarên te bûn, ji ber vê yekê berber û rikeberên te bûn, raqîb û dijberên te bûn.

Ew şerên ku di nav bêdengiya kûr de te li dar dixistin li hember wan kesên dexesdarên te, di jiyên te ên piçûk de rû dabûn û her ku te jiyek diavêt ser wê rêza temenê xwe, ew şer jî ast û radeya xwe a di jwariyê girtirîn dikirin.

Toq li serê hevalên te nemabûn, tev bi destên te-bidizîka-hati bûn şikênandin. Hinekan bi ser xwe de ji nişka ve ava kelandî peyda dikirin, hinekan jî kezî û guliyên xwe ên hatine birîn didîtin li ber çokên xwe û di nava qajewajan de beref diya xwe direviyan. Di her neqlê de li ciyê ku te xwe veşarti bû ew çavên te ên çalekortî bi xiniziyêke bêpênase û rave hawîrdorên xwe dişopandin.

Tu tenê û bi tena xwe bûyî. Li hember te cîhanek hebû; hemû cîhanê berberiya te dikir.

Loma tu, bi gora xwe mezin bûyî (kesekî ku te ji xwe re model bigirta tunebû û peyda nedibû li ser rûyê erdê) lê bigorxweyiya te ji sînor û çembera ramanên heyî weke ku dernediket, ji ber ku li pêşberî xwe û di asoyê xwe de tu model nedidît, nikari bû hêza xwe berhev bike û xwe bike modeleke nû. Da ku tu bijî, diviyabû ku tu şer vedî. Şer vedan jî belavkirina hêzê bû. Komkirin û berhevkirina hêzên agirbes bû. Tu, qasî ku bi berberiyên xwe re karibî agirbesekî li dar bixî ne xwedî şiyanê bûyî. Ji ber wê yekê di temenê te de rawestgehên agirbesê tunebûn. Te li kû dera xwe dinêrî, ya kozikên parastinê bûn, ya jî sengerên êrîşê bûn. Bi te ne paşsinor ne jî piştçeper peyda bûn.

Di bingeh de jiyana te raz û nepeniyek bû. Te bi xwe jî raboriya xwe nizanibû ango weke taktikekî şerê te ê bêdeng ji hêla te ve hati bû jibîrkirin. Tiştên ku mabûn jî bibûn ber û kevirên tirsê te:

Di her qasa bibîrxistinê de tu direvandin û ji hêza dahûrî, têkilî û pêwendiyên malbata ku tu jê hatibûyî dûr dixistin.

Raboriya te ne genciya te a veşarî, bibû tirsê te ya fişarî. Te, yek; ji însanan hez nedikir û dido; ji raboriya xwe!

Mamosteyên te bi te re hetikî bûn, hevalên te ên dibistanê jî, ji pey wergirtina êrîşên te ên hûrik xeriqîbûn. Piştî her êrîşa xwe bi heman derbirîna wan çavan dema tu derdiketî pêşberî maliyên xwe, te, çav li wan dixistin peqpeqonk.

Tu tenê bûyî, bi tena serê xwe bûyî. Ji bo parvekirina tenêtiya te hebû û tunebû tenêtiya te bû. Weke di nav çoltariyê de dareke bi serê xwe, fiq

û tenê bûyî. Her şev û roj di paşila tenêtiyê de her ku tu dihatî parçekirin, tu bi xwe dihesiyayî ku di nav yê hatibû civanê te û bi te re diçû wî serê sehayê û dihat vî serê sehayê, qala hinek tiştan dikir. Lê guhên te ne lê bûn. Ema weke guhdarekê xwe raberkirinê de di ser te de kes tunebû.

Di nav meşê de, di bin elenda tavahîvê de her aliyê wî mêvanî hati bû venêrankirin ji layê te ve. Aliyên wî ên herî tarî û zelamat, bi te weke deverên xweşnas dihatin dîtî. Mirov digot qey çavên kêvroşkan li ser te ne. Her ku te venêran dikir, di voltayê de hisek bi te re dihate çêkirin ku di şûnewar de nêzîk dibî: Ev li xweşiya te çûbû. Yek jî dîtina wî, bi te re volta avêtina wî... Ax kêfa herî xweş bû...

Dem û qasên herî zewqdar bûn, ku tu di nav ewqas mirovan de bi wî re, di rewşa voltayê de bûyî. Devê te ji kêf û eşqê digihîşt ber guhên te.

Te tim bêriya wan rojan kiri bû. Xwesteka te a herî mezin ew bû; niha pêk hatibû. (Ma pêk hatibû?) Tiştêkî kêmbû, pirsên te kujoker û birîndarker bûn:

Ew kî bû ku ewqas sêkûçan li ser rûdêna te diqewimand?

Demjimêr ber bi derengiyê ve dawa xwe hildida. Axavtinên wî di guhên te de mîna rêzmoriyan bûn, te mest kiri bûn, nerm kiri bûn û ji halê berê derxisti bûn. Niha her tişt wekî awêneyekê bû; te lê dinêrî û her tiştên hundirê xwe bêkêmasî û xûmamî didît. Bi vî halê xwe ê niha Heyirî û şaşwaz mabûyî, ku di berê de mîna rûviya bêhna nêçîrê kirî, bûyî, ji dûr ve bêhn disitand, pê dihesiya û ji nişka ve xwe bi ser betlê nêçîra xwe ve ditepişand. Lê niha fena kêvroşka bêguneh melîsankî, di bin perê xwediyê axaftinan de mabûyî. Te qet nedixwest ku ev qas biqede, ewqas ku bi te xweş dihat. Bi wê radeyê ku di ser te de kes peyda nedibû di karê lihevanîna axaftinê de, lê, dîsa jî nexwesteka herî dawî ya bi ser dilê te ve diniqutiya ew bi xwe bû.

Dem, weke ku naqede bi te dihat. Lê belê te weke navê xwe dizanî ku wê demeke kurt şunde ev fersenda mînanî genciniyekê bi te xuya dikir, di rengê çivîkekî de ji nav destên te derkeve û bifire here. Ma jixwe tim û tim wisa nedibû?

Di vê cîhana ku em jiyana xwe jê re parçe dikin, lê ew pê nahese de tu kes tunebû ku qasî te zêde nêzîkê fersandan bibe û ewqas jî zêde fersandan ji dest birevîne. (Te berdida yan nedigihîştin ber destên te?) Temenê te yekûna fersandên jidestrevî bû.

Dema mirovan li te dinihêrtin, hema di cî de tê digihîştin ku çi fersend hene li ser rûyêerdê ku xwe bi xwînê xwedî dike, tev ji nav kefa destên te filitîne, çûne. Çarenûsa te çarenûsa jina wenda bû: Her fersendên ku te wenda dikir, dibû vebalê hemûyan bi xwe.

Ev taybetmendiya ku te xelat girtibû ji rojên raboriyê, tenê û tenê bi te dida nasîn ka çi çiqas êş û azar bi canê te daye û dide kişandin. Qasî deyza şewitandina Brahmî bilind û qasî heft barên hestirên kihêl giran bûn.

-li ser navê destpêkê wê roja giran û sext dihate bîra te-

çend car bi rik û kerb çuyîn û hatina te pêk hati bû, di ber wê mala biyanî ya ku rengê deriyê wê yê hewşê xwe arasteyî serweriya wan qabileyên babistîn ên çola dûr û bi tenê û xwe şewitandinê dikir? Di her neqlê de ew lawikê netepitî û xêza jênaçe avêti bû jînameya te û her dixwest xwîna li serê zindî bihêle, li ber derî, te digot qey lêviya te bû, bi çavên xemnexwer û guhnedêrê hêza te çuyîn û hatin dişopand.

Di her neqlê de, ku te hewl dida bi bayê bazdanê bêeliqandin ji wê xala dojhê birevî û derbas bibî. Lê belê di her carê de wêrekî û lezginiya wê zarokê dihat û li ser navê şimaqeke şidiyayî dipekiya û di hinarokên rûyê te de dişiriqiya. Her derbasbûna te bi germahî û tevza wê şimaqê ezab û êşa dojhê bi te dida kişandin. Lê bêyî tiştek ji wan destên te ên lewaz û qels were kor poşman, di nav bêfirûşiya heyf û mixabinê de û sertewandî vedigeriyayî malê. Vê neqlê jî demjimêrên ku li malê bi ser te de diboriyan wî laşê te, yê ku ji ber tiştek ji dest nayê radihejiya vedigerandin hewşenga birîndarkirinê.

Te li xwe mukir nedianî, lê ev qasên malê yên di bin bandora wan demjimêran de diboriyan mînanî vehesandina serûmê li te dihatin. Ji serî heya binî wek şekirê qulqulî li te diqewimiya: Hem qulqulî dibûyî, hem jî diheliyayî.

Maliyan serên xwe diteqandin, lê nikari bûn wateyekê bidin vê rewşa te. Di nav heyîrîn û şaşwaziyê de-hinek jî bêçare-li te dinihêrtin û li ber xwe diketin. Di ser de jî tênedigihîştin ka çima her ku diçe tu lewaz û qels dikevi. Şev û rojên te bi dêrana birîndarkirinê derbas dibûn.

(Mêvan di rewşa pêgermokê de digote te; tu wêrek î, zîrek î, hêza te heye da ku dawî li vê rewşê bînî-qurpênî bi dilê te diket, lê ew pê nedihesiya)

Rojên xopan û dêrana birîndarkirinê li ser navê bez û goşt tiştek bi laşê te ve nehiştî bûn. Kê dikir ku li te binihêre, digot qey li ser wê silûetê çend hestiyên hişk û req mane,. Ema nizanibûn ku ji bêçaretîyê helandina te pêk hati bû. Li ba wan tiştekî din jî hebû, lê belê ka te ditirsîne yan jî dilê te digeşînê ne diyar bû.

çawa ku mirov çiqas bi tenê dimîne ewqas parçe, wesle û birîndar dibe; tu hem tenê dimayî û hem jî parçe, wesle û birîndar dibûyî. Ev ne ji wê azînê bû ku te bi dilê xwe bijarti bû: Hati bû û li ser daxa eniya te-ya ku berîdana wê di destê mirov bi xwe de ye-xwe dabû rûniştandin, bi alîkariya çend aliyên te yên nebes. Rewşa ku dihate jiyandin te anî bû xaleke wisa ku te li xwe mukir nedianî, ema her êvar bi xwestekeke mezin te xwe diavêt nav vê gola parçebûnê. Hêzek ji hundirîn her roj bi destê te digirt û ber bi wê kolanê ve dibir. Gava ku tu beref wê kolanê ve diçûyî, te tu caran li paş mêze nedikir. Hestên te, yên ku bi te dihatine jiyandin, di wê qasê de ewqas tevlihev û li gor xwesteka dilê te bûn ku, ev taybetmendî li ber çavên te ên kortikî nediket.

Lawikê netepitî bi bendêmayîneke çarçavî çav li riya te bû. Ling û rûdêna te pikolî dikirin, lê ew hêz-ku te bi xwe jî çi wate nedidayê û danasîna wî bi te peyda nedibû-te dida kişandin û li ber teviz û germahiya wê şimaqa ji pizotê agir dida sekinandin.

Dengê girîn û qîrînê bi ser bazdana te ya ber bi malê ve diket, incax di hundir de jî ew hêza ku danasîna wê li ba te peyda nedibû qîr û dirûşmeyên dilgeşiyê bi ser hilma xwêdana te ve dikirin.

Tu bi xwe-di nava şaşwaziyê de-diheziyayî ku hin tişt bi te rû didin. Êdî tu dihatî rewşeke wisa ku roja piyên te li wir neketibaya û germahiya wê şimaqê di hinaroka rûyê te ê piçûcîk de hilnegirtbaya, pişt re jî di nav qîr û dirûşmeyan de xwe negihandibaya odeya xwe a tenêtiyê sebr û hedana te nedihat.

Hema ji ber xwe ve ew pîlan û senaryoyên ku mebest li xwe anî bûn, bi alîkariya hinekan di nava biryarmendiyê de herin û rûdêna wî lawikê netepitî bidin guhertin, ji hişkî te derketi bû û çû bû.

Tu bi xwe diheziyayî û baş tê digihîştî ku hebûna te li ser parçebûna xwe çêdibû. Ev azîna xweçêkirina te-ku xwedayên mezin nekin nesîbê çî xwedîvîyanê-bû. Lewma çend ezmûneyên li ser hev ku tu tê de peyda dibûyî, li ser te qasî wê azînê bandordar nebibûn. Ji te re nebibûn têkberê

nîşandana çi hebûniyê. Ji ber vê yekê te xwe bi paşil û pêsîr û hembêz bi wê azînê ve aland; da ku ji destên te neçe û nefilite, her dem û qas dên û bala te li ser bû.

Hemû berevanî û bergiriya te hetanî wê rojê, ew roja ku stêrka gerok dikete dûpişkê û sêkûçeka neyinî bi stêrka neptûnê re çêdikir.

Dengê te bilerz bû, çokên te bilerz bûn, gavên ku di nav peroşmendiya bêrave de diavêtin bilerz bûn. Hêdî û bidizîka te xwe digihande wê kolanê, zamboq vala bû, te hewl dida ku tu herî ber deriyê wê malê, kes tunebû, her der vala û ker bû, lawik ne li ciyê xwe bû, mala xwe bar kiri bûn û çû bûne paş çiya û deştên nayên gihandin. Giyan di çokên te de nema û cîhan tev de li ber çavên te reş bû.

Tu vipîvala mabûyî, îcîaftazî bûyî, bi tena serê xwe (jixwe tu bi tenê bûyî) û bêkes mabûyî.

Direcîfîyayî, dilerîzîyayî, her aliyên te dihate hîlanîn; her tişt li te sar û qeşayî dihatin. Bi tenê û bêkes mayîn wek qeşa û qufilandinê bû. Te xwe weke di nava hendefa bêbinî de hîs dikir; hesta ketinê laşê te di hundirê haritiyeke mezin de dierçiqand. Wisa li te dihat ku tu ji rakêşana erdê qut bûyî û mînanî berkareke ku hatiye avêtin nav valatiya gerdûnê bûyî.

Salên ciwanî û keçikaniya te di nav vê hesta valatiyê de derbas bûn û çûn. Hesta valatiyê û hesta qutbûna ji şûnewar weke aşûtên fetisok û xeniqok bi ser te de hatibûn û wê bedena te ya ku dişibiya darikê niftikê girti bûn nav dijawariya xwê û qasî 7 sal û 84 mehan di nav şidandina lepên xwe de bi xedarî givaştibûn. Dema ku tu bi ser hişê xwe ve hatî, te dît ku gihîştîyî 21 saliya xwe. Weke ku te sedsalekî derbas kiribe bi te dihat û tu tê digihîştî ka çima dîroka jinê nehatiye nivîsandin. Qutbûna ji şûnewar ya te sedsalek bû, ya wan çend hezar sal: We heman çarenûs di eniya xwe de hildigirt. Hestên we mînanî hev bûn; bêpênas û nehatî nivîsandin. (ya jî qasî neyê nivîsandin bêrave)

Çarenûsa we weke hev bû, wê gavê dê heman rê ji hêla we ve hatibana şopandin.

Lê bi te mecal û hêz nemabûn ku karibî careke din bûyerek fena wê bûyera valatî û qutbûna 7 saliyê bijî. Lewma te nedixwest careke din jin û jîyanê li xwe biherimînî û xwe serserîkî biavêjî nav bûyerên paşnediyar. Te gavên xwe bi hendazetiye diavêtin. Beriya ku tu bigihêjî biryarekê te

hemû vebijark venêran kir. Di dawiya dawî de tu gihîştî wê encamê ku herî û dûr bikevî ji welatê ku her roj tenêtiya te gurtir dikir.

Axaftinên wî bi ser hev de dihatin, bi dengekî nerm û dilovan ev rêzik li ser hev dikirin:

“Ew tolwegirtinên te ên zewqdar lê piçûcîk, ji ber di xwe de nepeydakirina nişandana hêza mezin in...”

Û te jî di nav hêrsa xwe ya di nav diranan (nediyar) de bi rengê sermayê wiha lê vedigerand:

“Tê bîra min, di zarokiya min de, mezinan li min dixistin. Ez tim bêçare û bêhêz dimam!”

Di wê xopan û wêrana zarokiyê de her ku lêdan li te diket, tolwegirtinên te jî zêderî digirtin ser xwe û yeko yeko toqên poran, berçavkên pîr û kalan, pêûsên maliyan û solên mêvanan şikêrandin di xwe de peyda dikirin.

Lê belê ev tenê nedigirt egerê xwe ji bêçaretî û bêhêziyê, ew hezkirina ku kêmasî tê de di hate raberkirin, bi şikêrandina tiştên piçûcîk û hûrik li wan vedigeriya li ser navê heyf hilanînê. Û di aliyê din de jî wê parçebûna te jî li gor teşeyê lêkirinê kamil dikir.

Çawa ku parçebûn û birîndarbûn li xweşê te dihatin, parçekirin û birîndarkirin jî ewqas li xweşê te diçûn. Lewma dema ku te dilê mirovan dişikêrand (ya jî dihişt) ji te re nedibû derd, de ka tu dilê hinekan dişikênî. Tenê xema te ew bû ku xelxela berjewendiyên te-ev teşeyê xweçêkirina te bû-dê bişikê; çokên te dileriziyên û hişê te tevlîhev dibû. Hingê hezarûyek rêk û azîn dihatin ber çavên te, da ku wê şerîta xweçêkirinê bibî serî. Lê tiştên dibûn ne li gor xwesteka te bûn. Te digot qey di ciyekî de kêmasî hebû. Her çende ku bi parçebûn û birîndarkirinê xweçêkirina te-ji bo çend xulekan çêdibû jî-ji bo têrbûyînê qîm nedikir. Ew hesta tenêtiyê dev ji te bernedida û axîn û vaxîn ji te dianî.

Tu diçûyî kû derê weke siya te bi te re bû. Jixwe hevalê te, yê ku qet li te xiyanet nake ew bû. Te terîqet li ser terîqetan guhert, bajar li ser bajaran, welat li ser welatan, lê dîsa jî tişteke ji tenêtiya te kêma nedibû.

Zewac? Gengaz nîn bû ku tu wêrekî bi xwe re bibînî da ku wî sînorê nenas derbas bikî. Li ser vî rûyê erdê cîhanê çiqas kar û barên girseyî peyda bûn, bi serlêdana te ve rû bi rû mabûn, ema yek ji wan jî nebibûn xwedîşiyana kêmkirina tenêtiya te.

Çima ewqas êşa tenêtiyê?

Ger ev pirs ji te hatibaya kirin, bersîveke ku te kariba bidaya tune bû. carna tu bi xwe jî li xwe heyirî û şaş dimayî.

Wê rojê hetanî ser devê xwe bi xembariyê ve dagirtî û tijî bûyî. Li ser bankê rûniştî bûyî. Lêviya trêne bûyî. Hızir û ramana te di wê kêliyê de erjeng hilû û şayîk bibûn, wek zayîna kêvroşkan li dor hev bilav dibûn. Zêde na, qaseke din dê ew trêna xeyalên te bihata, te li xwe siwar kiriba û biribana wan welat û şaristanên nenas. Tu bi her tiştên xwe ve hazir û amade bûyî. Lê ji kû derê derketi bû te bi xwe jî nizanibû, ew zaroka netepitî ya ku bi alîkariya destên bavê xwe di nava jiyane de bi rê ve diçû û gav diavêtin, hati bû kêlek te, hema ji nişka ve sekinî bû, bê sedem tif kiri bû porên te û çû bû.

Wî tu kuştibaya ji te re çêtir bû, erd qelişibû û tu heft qet binê erdê ve çû bûyî. Çû bû, te nikari bû ew bigirta, weke her car ku bi te diqewimiya, li ser navê fersenda dawî tişteke tune bû di destê te de. Ew kêliya ku tu li bendê bûyî trêna xeyalên te were û te li xwe siwar bike, bibe ber bi asoya hêviyên te ên mezin ve, ji kû derê hati bû nediyar zarokekê netepitî- ku bi serê xwe nikari bû di nava jiyane de gav biavêje, keti bû navbera te û wê asoyê û-her tişt li te herimandi bû.

Laşê te weke pertikên ber bayê dileriziya. Hesta fedîtiyê hemû goştê canê te di mengena xwe de derbas dikir: Tu hûr hûrî dibûyî!..Te digot qey wê zaroka netepitî tifa xwe a kerax ne pekandi bû ser porên te, hema weke deqeke ku jê naçe bi ser xeyalên te ve zeliqandi bû. Di qasikekê de hemû hêvî û xeyalên te ji serî heya binî rûxandi bûn û li bin guhê hev dabûn. Êdî tu hati bûyî rewşeke wisa ku ditirsiyayî careke din wan xeyalên tîflêkirî biramî û binî bîra xwe.

Lê di aliyê din de ew bûyera bêtalox-her çende ku te bi xwe jî fêm nedikir-rewşeke pir sosret û balkêş bi xwe re diafirand. Her roja ku di ser temenê te re derbas dibû, wisa dikir ku li ba te zêdetir hezkirin ji porên te re çê bibe, ku tu caran te wêrekî bi xwe re nedidît serê meqesê nêzikê wan bikî. Te, ji wê zaroka netepitî (û hema bibêje ji hemû zarokan) nefret dikir, lê dîsa çi sosret û balkêş bû ku her qas û her kêlî tilikên destê te ên hestîkok li ser mûyên wan poran bûn û ji hezkirina naverasta dilê xwe wan mis didan:

Te digot qey ew tif bûye misk û ember, ewqas ku li

xweşa tilfêkên te diçûn.

Ne ku ji kesên din re bibêjî, te wêrekî û zîrekî bi xwe re nedidît ku li xwe mukir werî û bibêjî, çî ye ev nakokî? Tu ewqas ji aşkerekirina wê nepeniyê ditirsiyayî.

Lê tenê û tenê te dizani bû li vê cîhana ku mirov weke mîroyan zêde ne, tikûtenê mirovek hebû li ser navê ku ewqas dilêr, serkeftinêr û fêris e; di karê derbeya dijminê xwe de ji xwe re paya xwe ji nû ve afirandin derxistine. Mirovên şaristana wî welatî-weke ku te hêvî dikir ji xwestek û payînên te re her çende ku nebi bûn bersîv jî-heke ku bibana nasdarê vê rewşa te, wê li ser her du çavên xwe, di naverasta eniya xwe de çavekî din jî hilgirtibana.

Rojek ji rojên ku tu di nav xwêdana şanogeriya rojhilatî de dierçiqiyayî li wî welatê rojavayî tiştêkî ku nehatiye dîtin qewimî.

Piştî nîvro bû, bi mebesta her piştî nîvroya asayî ya jiyana te serê xwe danî bû keviya kursî û di xew re çû bûyî. (xewn bû yan ne xewn bû te bi xwe jî nizani bû, belkî jî rastîn bû) Tiştê ku te dizanî, navnîşanek xisti bûn nava destê te. Belkî jî cara yekem bû ku di jiyana te de ewqas per û baskên şabûnê bi te ve çêbi bûn. Lê dîsa jî dilê te biqilqal bû; weke ku tu ji aliyekî xwe ditirsiyayî. Di hişê te de baş nedihate pênasekirin, lê hîsek bi te re çêbi bû û bi te dida raberkirin ku dê gelek tiştên erênî çêbibin.

(Kê dizane, belkî jî stêrka bercîs hati bû û li ser burca te rûniştî bû)

Ev ji bo te dihate wateya gaveka nû. Dibe ku jiyana te (ya ku li te pir zor dihat) bikeve duriyanekî û beref başbûnê ve biçe. Ev yek dihişt ku hizra te ya di der barê çarenûsê de hindêk guman û şikan bihewîne. Hêdî hêdî ramana te beref ku ev jiyana ne çarenûs e, xweçêkirin êdî pêk nayê ve disewiya û dihişt ku pê re hêviyên nû derkevin rastê.

Bi rastî jî pêdiviya te bi vê zaf hebû. Tenê te dikaribû wate û girîngiya vê teslîm bikira. Ji ber ku tenê te dizani bû ka çî dijî û çî najî.

Her çende ku tifikirina wê zaroka netepitî li ser hêviyên te yên welatê rojava ê xwedî sikûmên qeşayî çêbibe jî, te dev jê berneda bû û heman rêgeh şopandi bû. Mirovên wan deran nedişibiyana te, jiyana wan ne wek jiyana te bû. Pê dihesiyayî ku her tiştên virê ji te cewaz in û bi te zehmetê didine jiyandin. Hema di ciyê xwe de rûniştî dikarî hezar sedem û bahaneyên li wir nemayîne jimartiba.

Te bi xwe jî dizanî bû ku li ciyekî binê lingê mirov bixurî, hincet û bahaneyên mirov weke kuvarkan şîn dibin.

Jixwe mayîna te ne ji kêfê, ji neçariyê bû: Mîna çarenûsa tevahî jinan.

Her rojên derbas dibûn, bi derbasbûn û dûrbûna xwe re te jî ji wê nêvengê dûr dikirin. Ev yek di aliyekî de dihişt ku ji bilî xwe kesî esas negirî û di aliyekî din de jî dibû sedem ku li hember xeta ronahiyê xwe negirî dest. Jiyana te, ya ku di nav vê ketûberiyê de berdewam dikir ne li gor xwesteka te bû. Te têr nedikir, qîma te pê nedihat, lewma li hember derdora xwe tim dibûyî belavkar, birîndarkar, êşandiner û jandar.

Bertekên te yên ji nişka ve weke birînen kêm girtî diman, li ser mirovan. Lewma ne keçik hevalên te yên ku te bidizîka toqên wan dişikênand mabûn li dora te, ne jî kurik hevalên ku awêneyên wan biderizînî. Bêhewldan û nêrîn, hema ji ber xwe ve tu bibûyî tenahîparêz. Êdî ev ji te re nedi bûn xem, di nava destê te de navnişaneke qirase hebû. Her tişt bi te weke jiyaneke nû xuya dikir. Ew rojên ku tu neçar dimayî li diji xwe şer vedî li paş diman, ew qasên tirsê ku wê pêgirê hilweşînê bê, pir li paş mabûn-dûr bûn-niha tiştêkî nû hebû. Wê pêdiviya te bi zirxên nû çêbibaya yan na?

Te nizani bû, jixwe yên bi te peyda dibûn besî temenekî dikirin.

Te lixwekirina zirxan baş pêk dianî, gengaz bû ku di aliyê de bikevî kêmasiyan, ema di vê xalê de qet û qet. Lewma di kîjan demê de bi kîjan cilûberkê-bi gotina zelal zirxê-kîjan zilam ango jinê li xwe bikî ne diyar bû. Lê heke ku deşîfre bibûyayî cîhan tev de hatibana nikari bûn careke din wê zirxê bi te bidine wergirtin, ewqas ku tu di vî karê xwe de hesas bûyî û ev yek jî dihişt ku li derve tu weke yeke ku tenêti qet li dorê peyda nabe dihatî nasîn.

Ji bo te kesan bi xwevegirêdan bêwate bû, jixwe çi demê mebesteke te ya wisa li dar neket û diyar bû ku dê li dar nekeve jî. Te ne li jor otoriteyê dipejirand, ne jî di bin xwe de rajêriyê. Qasî ku bi wan tiştan re mijûl bibî wextê te tune bû. Hemû derdê te ew bû ku di vê navnişana nû de mînanî wan her du lawikên netepitî peydakirina yekî bû.

Di rojêke tijî baran de ketî rê.

Di rojêke şapebaran de xura lingên te bi xwêdanê re nasdar bûn.

Di hinavên te de dengêkî digote te; jixwe jiyan şapebaran e!

Baran dibariya û laşê te di bin barana bihara sala nû de ber bi jiyana

xwe ve diherikî.

Hatî û gihîştî şûnewarê ku te di dilê xwe de dihewand.

Mirov, pêşî şûnewarê xwe di hundirê dilê xwe de dihewîne û mezin dike.

Ji ber ku di dilê her mirovê de şûnewarek heye, (kes nizane, lê) ev şûnewar tenê û tenê Zagros e. Û te di dilê xwe de Zagrosek hildigirt û diçûyî Zagrosan.

Piştî çend salên li paş hiştinê di dilê te de Zagros û tu li Zagrosan, te dest bi nivîsandina çêrokekê dikir, di dawiya dawî de xala ku tu hati bûyê ev bû û bi ya te pêkhatineke qençtirîn bû. Te dizanî çêroknivîsandin xweçêkirin e.

Jixwe sê cure azînen xweçêkirinê hebûn li ser rûyê erdê vê cihana bisemyan.

Te serî li ya sêyemîn xisti bû, ji ber ku şensê te yê serî li ya yekemîn ya ku bi riya Gelawêjê dihat, nav li xwe datanî evîn û ya duyemîn ya ku bi riya kuştinê ve li dar diket tune bû; Gelawêj dûrî te bû û qasî ku tu nikaribî kesan bikûjî dilê te ji xwînê li hev diket.

Te çêrokeke ku di hundir de yek dilêr peyda ye nivîsand. Tenê dilêrek, dilêrê ku ji hêla kesî ve neyê parvekirin.

Dilêrê ku dê te rizgar bike ji tenêtiyê. Dilêrê ku dê te li ser baskên şîçivîkan bi xwe re bibe paş çiyayê Qaf. Dilêrê ku keybanûya wî ya li ser piştê hespê spî tune ye. Dilêrê ku xwemalê afirandinêra xwe ye û bibe dildarê wê.

(Êdî axavtinên we beref dawiyê ve diçûn. Jixwe hizra te jî ew bû, çend xulek mabûn ku agirê çemberê tamam bibe-te nedixwest ku tu qet gavan bi wir ve biavêjî, hesta çûyînê mînanî mirinê bi te dihat-lê te hîs dikir ku hêdî hêdî beref hinek tiştan ve dihatî.

Ev hîskirin kujoker bû-ne birîndarkar)

Tu, bi dilêrê çîroka xwe re bibûyî yek, ku kesî nikari bû pê derxîne ka afirandinêra wî tu bi xwe yî yan na. Tevahîbûna te pê re pêk hati bû. Di heman demê de ev dihat wateya çiqilekî nû di jiyane de, ku tu karibî pê bigirî. Cara yekem bêtenêti, bêbirîndarkirin, bêparçebûn, bêweslebûn, bêherijîn, bêlêdan, bêledebûn û bêxorekirin xweçêkirina te pêk dihat, him jî bi afirandina gor xwesteka te.

Her tiştên dilêr bi destên te û li gor xemla xwestekên te hati bûne

çêkirin. Lewma te xwe di vê xalê de pir şensdar hîs dikir û payek ji xwe re jê derdixist.

Stêrka Gelawêjê dûrî te bû, lê tîra evînê li nav kevçika dilê te keti bû; him jî çawa ku te xwesti bû wisa.

Tu evîndar bibûyî, evîndara afirandina xwe, evindara dilêrê çêroka xwe.

Te xweşik afirandi bû û tu li bendê bûyî ku evîna te jî xweşik pêk were û bibe çêroka evîndariya ku ji dîrokê re bibe mal. Hebûn û tunebûna te ev bû. Çiqilê jiyane ê mayî di destê te de tenê ev mabû. (xwedê neke ev jî biçel!..) bêyî vê ne tu ne jî jiyana te li ber çavên te şênber nedi bûn.

(Wî pirsar dawî ji te dikir, beriya ku derbasî axaftinên xatir xwestinê bibe:

“Di nava artêşa rastiyan de, tu weke dererastiyekê dikarî şer bikî û xwe li ser piyan bihêlî?”

Gotinên te ji biryarmendiyê wêdetir pelçiqî û şikestî bûn:

“Ez ne dererastiyek im. Ez lêgereke azadiyê me!”

Dererastî çî bû? Çî ye lêgera azadiyê?

Te digot ez lêgereke azadiyê me, lê hemû hewldanên te, ji bo rajêrkirina dilêrekî bûn. Belkî jî diviya bû ku tu çîrokeke bêdilêr binivîsînî. Û tu bêxebera xwe hatibûyî xala ku te qet nedixwest û hêvî nedikir: Xala rajêrkirinê!

Te bi xwe jî dizanî ku ev, ne bi te ne jî bi çarenûsa we peyda dibû. Di pênasikirina xwe de jî zor bi te dihate jiyandin.

Afirandinêra ku dixwaze afirandina xwe bike kole!

Ne wêrekî ne jî hêza ravekirina vê bi te re ne peyda bû, de ka tu karibî ji dilêrê xwe re, vê rewşê vebêjî. Gotin jî li te ecêb û xerîb dihatin. Hesteke wisa bi te re çêdikir ku te ji ber xwe ve şerm û fedî dikir.

Te bi gotinan û axaftinan nedigot, lê belê yeko yeko zincîrên xwe ên binkeftinan bi hewayeke dêlindêzî û homanî ji stûyê xwe derdixist û hewl dida ku li stûyê dilêr bikî. Bi rastî jî li gora te azadî çî bû?

Kolekirina berdilka dilê me bi xwe bû yan na?

Te nizanibû ku piştî gaveke din dê di dilê te de gotinên wiha bigerin; ax dilêrên çêrokan, rasteqîna mirovên cîhana tunebûyî, belkî jî hinekan xwestek nîşan nedabana da ku têkevin şûna we, ne dilêriya we dima, ne

jî rasteqîna we. Baş e hun çima hez dîkin ku tehde û azarê bi afirandinêrên xwe bidin kişandin û wan çiya bi çiyayan, diyar bi diyaran, deşt bi deştan li pey xwe bidin gerandin?

Û niha afirandinêra we bênav, û niha afirandinêra we bênasname...

Û vêga tu bênav, û vêga tu bênasname, rasteqîneke şilfûtazî û bêçare...

Û vêga tu di paşila xwe de germahiya dilêrê çêroka xwe hildigirî, bi hilgirtineke bêpêşnûma...

Wî bi derbirîneke vebir goti bû te:

“Dereng e, divê ez biçim!”

Deng bi zorê ji qirika te (ew jî bi xizênîyê) derdiket:

“Ma tu bimînî nabe?” e di qirnîk de bû.

(Dûpişkan kengê stûyê xwe dixistin qirnîk?)

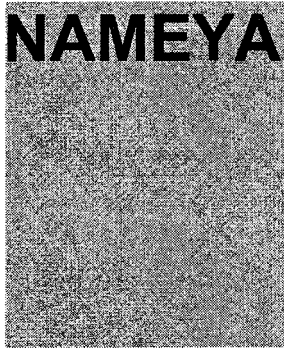
Dilêrê te çû bû, hemû jiyana te girti bû ba xwe û çû bû. Te terk kiri bû, keti bû pey dilêra xwe û te bi çêroka bêdilêr hişti bû. Weke her afirandinê, afirandina te jî di dawîya dawî de te terikandi bû û çû bû. Tenê bi terikandinê ve jî nema bû, hemû jiyana te jî bi xwe re biri bû. Te bi hebûna te a îclaftazî, tiptazî, riprût, rûtûrepal, çilptazî û bêberevanî hişti bû.

Te ew afirandi bû, lê ew te...

Çavên te diçûn ser agir, çembera ar qediya bû. Carek du car dûpişk li dor xwe zivirî, her ku diçû bêmecal û derfet dima. Êşa canê wê di canê te de der dibû. Di dawiyê de bi xwe re derfet nedît û derziya xwe li naverasta pişta xwe xist...

Aveke sar ji nêveka dilê te ber bi her derê te ve herikî.

NAMEYA PÎROZBAYIYÊ

Berêz Serokê herêma kurdistanê !

Kek MESUD BERZANÎ

Gelê Kurd li her çar beşên kurdistanê bi destkewtinên gelê Kurd bi serdariya we, xwe gelek bextewar dibîne.

Hemî niştimanperwerên kurd li hundir û li dervayî welêt, bi hemî kanîn û hêzên xwe, piştvanîya berxwedan û têkoşînên we dikirin, û ew sozê didin we, ku jiyana xwe jî, ji bo azadiya kurdistanê û li jêr serpereştiya we, bikin qurban.

Gelê Kurd bi gelek dilşadî dibêje; ku serokê gelê kurdistan, rûmetdar Mila Mistefa Berzanî nemirî ye , çimkî ewî pêşmergeyekî weke we, pîdar, dilsoz û qehreman diyarî pêşkeşî Kurdistanê kiriye.

Birêz PÊŞMERGÊ SEROK!

Îro, ne tenê birayên me li Kurdistana Îraqê bi serokatiya we bi şewakî fermî, ji herêmê re, kêfxwaş in, lê belê, birayên we li her sê beşên din jî, bi vê roja dîrokî, xwe pir dilşad û bextewar dibînin.

Serokê rêzdar! Tikaye, hun rê bidin min jî, ku ez bi navê xwe, wek lêkolîner û sernivîserê kovara " Pênûs " ê ya Kurdên

Sûriyê li Ewropa û bi navên hevalên xwe ên rojnamevan

û nivîskar, berêzan; Keca Kurd, Heyder Omer, Elî Cefer, Cume Dawud, we bi vê bûyera mêjûyî û gelek bextewer, pêroz bikim.

Em ji we Qehremanî re dibêjin, nemir Qazî Muhemed, ala

me Kurdan daye pakrewanê pakrewanan Mistefa Berzanî, ewî bi mêranî ta roja dawiyê ji jiyana xwe, bergiriya ala Kurdistanê dikir, îro jî gelê kurd, ala Kurdistanê dispêre ser şanê we, cimkî ew bawer dike , ku hun gelek û gelek layîqî hilgirtina wê alê ne.

Li vir pir hêja ye, ku em silavên welatparêzî ji endamên encumena

kurdistan, bi serdariya birêz Ednan El-muftî re bişînin û spasiyên zor

paye bilind arastî wan bikin, ku ewan bi hilbijartina we, bo serokayetiye, bi rastî vîn û daxwaza gelê Kurdistan derbirîn .

Li dawiyê, silav û rêz bo we!

Silav û rêz ji bo pêşmergekên Kurdistanê!

Û careke din, Kurdistan li serok û gelê me pîroz be!

û serokê me li KURDISTANÊ pîroz be!

Dr. Ebdil Mecît şêxo

sernivîserê kovara "Pênûsê" li Ewropa.

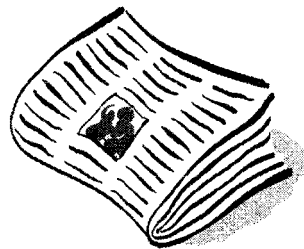
Lêborînek

ji kovara "Pênûs" ê ji hunermendê rêzdar Nihad Turk xwendevanên rêzdar re Berêzn!

Di destpêka vê mehê de, "Pênûs" hejmara 17, ya buhara 2005 an hate weşandin, lê mixabin şaşbûneke mezin bê vîna me hatiye holê.

Tabloya berga yekem ya hunermend Nihat Turk e, û ew ne ya hunermend Noreedîn Cefer e, lewra em lêborîna xwe ji birêz N. Turk û ji hemû xwendevanên rêzdar dixazin, em hêvîdar in, ku şaşbûnên weha mezin bi me re dubare ne bin.

li gel rêz û silavan
Dr. Ebdilmecît Sêxo

الفنان الكردي العالمي (سيدو رشو)

ستبقى بيننا

Hunermend Seydo Reşo

أسمع صوتك .. يجيء
من أزل ..
ينازع ما تبقى في العمر
من نسغ الحلم ..
أويُلملم بقايا وردة التكوين
يُعمدها ..
في طيلسان الحب ..

*** ** ***

وحيثما تعبر الريح
في غفلة -
ضباب روي
أفترش سرير الحلم
أوغل في مدارات الهزيمة
و اكتشف استدارة القلب
في ركاب الحنين
أوسده أهداب الورد الذابل
على أرصفة الخريف ..!

2005 . 03 . 14

أعيريني وشم جناحك
كحل اسمك القدسي ..
كيما أخلق .. في الحريق
أو أمتطي الطريق
إلى شمس الاشتياق ..
وأعلق الكواكب
بجناحي سنونوة
ترحل في الصقيع ..

*** ** ***

هبيني هربت .. في مدى النجوم
الغافية على ذراعيك
أو اعتصمت بالألق
القافز فوق المواجه ..
فهل تشفعين لي ..
أوتنقذيني من ثورة الصمت ..
أو تأخذيني في ثنايا الأحرف
المتداخلة ..!؟

*** ** ***

*** ** ***

هل تعودين دفعة واحدة
محملة بنعش السهول
ومدثرة ببرد الخشوع ..؟!
هذه الروح هانمة
ترتكب حماقاتها جهراً
تتصاعد في معراج
التتابع الأنيق
أو تتعقب شعاعات الفتنة
في دهاليز الفصول ...

*** ** ***

وكما النحل يداهم الزهر
في غفلة من نبيذ المواعيد
يُعتق دمع المواجه
في عيون الخريف ..
يُبعث الميت .. حياً ..
يواري سوءته بشاطيء الخلود
إن عبر الربيع
أو طافت به الروى ..

*** ** ***

مدارات الخسوف

محمد شيخ عثمان

وعلى مشارف الخسوف
انتصبت مقصلة النسغ.
هرول الضوء
نحو الزمن المعتصم
باستطالات المدى المحمي ،
وانتحرر...!
الساعة تعانق الزهر السرمد ي
جذع التحول المغمور
بدمع الهزائم
وينصهر حنين الدهشة
الطالعة نحو السماوات...!

*** ** ***

قد أقرأ همساً سفر أحلامك
أرسل صرختي ..
في سطور اليباس
وأنزع أغلفة الصبار المدجن
في اخضرار النار ...

كيف يمكن لطالب جامعي أن يترك دراسته ويلتحق بالفعاليات السياسية والعسكرية في سبيل كردستان؟ ما هو دور الأحزاب الكردية في كردستان سورية و هي التي لم تحرك ساكنا، تقريبا، لوقف هذا النزيف البشري لخيرة كوادرها العلمية؟ كيف لنا أن نفهم ونحلل المد الإقليمي للقضية الكردية في سورية سواء باتجاه الشمال في كردستان تركيا أو باتجاه الشرق في كردستان العراق؟

إذا اعتبر الأستاذ فاتح جاموس مشاركة الشباب الكردي نضال إخوانهم في كردستان خطأ على حساب الهم الوطني السوري، فماذا يعتبر مشاركة الشباب الكردي، وبفعالية أكبر، ضمن نضال فصائل المقاومة الفلسطينية أثناء الاجتياح الإسرائيلي للبنان عام 1982 حيث كان الحزب الشيوعي السوري ينظم وبالاتفاق مع بعض الفصائل الفلسطينية مسألة تجنيد الشباب ضمن صفوف المقاومة؟ هل يعتبر هذا أيضا خطأ على حساب الهم الوطني السوري؟ كانت هذه المشاركة تعتبر أعلى مراتب الوطنية الصادقة والأممية الحقيقية. بينما نجد الموقف ينقلب رأسا على عقب، فيعتبر مشاركة الكردي نضال كردي آخر في سبيل كردستان أعلى مراتب التعصب القومي الذي يجب محاربته دون شفقة.

ثم ماذا قدم النظام للکرد من حقوق وحلول لقضيته حتى يشعر الكردي أنه يعيش هنا في ببحوحة؟! ألم تكن مسائل التعريب والإحصاء الجائر وزرع المستوطنات العربية في الأرض الكردية في كردستان سورية والفصل التعسفي من المعاهد والجامعات والتوظيف وعدم الاعتراف بالکرد أصلا ناهيك عن القمع المستمر والمنظم لكل ما هو كردي من تراث وثقافة وشخصيات هو الذي دفع بالشباب الكردي إلى الإفراج عن شحنة الوعي القومي الذي هو في ازدياد مستمر باضطراره إلى هذه المشاركة وتفضيل القومي على الوطني؟ كيف نحلل الشعور الكردي بالانتماء الوطني المزدوج؟

عندما يسأل أحد ما والد أحد المشاركين في عمليات حزب العمال الكردستاني أين ابنك.... يرد هذا دون تردد: ذهب إلى الوطن. والوطن هنا هو كردستان.

كل هذه الأسئلة وغيرها بحاجة إلى تدقيق وتمحيص. ولكنني أعتقد أن الوقت لم يحن بعد لمثل هذه العملية، فالرهان لم يلق بكل أوراقه أرضا.

لذا كان من المبكر جدا أن يفترض الأستاذ فاتح جاموس المشاركة الكردية الفعالة في العمليات العسكرية والسياسية لحزب العمال الكردستاني خطأ.

وأخيرا نتمنى أن لا تثير كلمة كردستان سورية حفيظة أحد من الديمقراطيين العرب.

إن الحركة الكردية تستخدم كلمة المناطق الكردية في سورية. وهي في الحقيقة ترجمة حرفية للفظ الكردي كردستان

هذا (البعض التمثيل القومي) ما يوحي بحقوق قومية ذات طابع سياسي.

والسؤال الذي يطرح نفسه هنا: لماذا هذا "البعض"؟

لماذا لا يكون هذا التمثيل كاملاً ضمن مفهوم المساواة؟

ألا يستحق الشعب الكردي التمثيل الكامل وعلى جميع المستويات الحكومية و الإدارية، حتى يطالب الأستاذ جاموس بهذا "البعض" التمثيل القومي؟

في تقديرنا ان على الشعب الكردي أن يحصل على ما يناسب ووجوده الواقعي من المناصب والوظائف ومنها على أعلى المستويات.

تشير المصادر الكردية أن الشعب الكردي في سورية يشكل 15% من مجموع الشعب السوري، وعليه من الإنصاف أن يتمثل الكرد وفق هذه النسبة في مجلس الشعب ومجالس الإدارة المحلية وكذلك في مجلس الوزراء.

ألا يوجد من بين أبناء الكرد من هو على مستوى المسؤولية ليرأس محافظة واحدة، هل من العدل أن يأتي شخص من الجنوب السوري ويرأس محافظة الحسكة ذات الأكثرية الكردية ويأمر بإطلاق النار على الشباب الكردي في ربيع عام 2004 وبدلاً من محاسبته قانونياً على فعلته الشنيعة هذه كونه أساء إلى الوحدة الوطنية، يعين سفيراً لبلده في الأردن على حد علمنا؟

ألا يوجد من بين الكرد شخص بإمكانه أن يصبح مديراً لمنطقة عفرين؟

طبعاً هناك أسئلة كثيرة و لا شك والشعب الكردي يرى ويسمع، وكل هذا يجري تحت أنظار الكرد الذين لم يبقوا كما هو في السابق بل تغيروا كثيراً، وأصبحوا أكثر استيعاباً ووعياً لما يدور حولهم وما يتعلق بمصيرهم.

إن ما لفت نظر واهتمام قراء كلمة الأستاذ فاتح جاموس هو تطرقه إلى موضوع حساس جداً، عندما يبحث موضوع مشاركة الشباب الكردي في سورية في العمليات السياسية والعسكرية لـ PKK ضد الدولة التركية. حيث يكتب الأستاذ فاتح أن التوجه نحو الخارج كان خطأ على حساب التوجه الوطني السوري.

هذا الموضوع لم يحسم بعد لدى أولى الأمر في الحركة الكردية، ولم يدرس بشكل كاف من جميع جوانبه، إذ كيف استطاع حزب العمال الكردستاني أن يحشد كل هذا الدعم المادي والبشري لحركته في سورية بين الأكراد خلال سنوات قليلة ما لم تستطع الحركة الكردية أن تقوم به خلال تاريخها؟

وهنا نطرح بعض الأسئلة لنقاشات مستقبلية ولمن يهمه الأمر:

هل كان مشاركة الشباب الكردي في سورية نضال إخوانهم في شمال كردستان حقاً خطأ؟ هل أضرت هذه المشاركة بشكل ما التوجه الوطني السوري؟ ما هو دور النظام في سورية وخاصة مؤسسة الأمن في هذه العملية برمتها؟

إذا ما نظرنا إلى التركيبة الاجتماعية لهؤلاء الشباب نرى أن من بينهم أعداد كبيرة من طلاب الجامعات والمعاهد العلمية، أي الفئة المثقفة والأكثر علماً بما تفعله.

فالكردي في سورية ليسوا بأقلية قومية هجرت أرضها وسكنت أرض العرب ينعمون بالخيرات العربية. إن الكردي في سورية جزء من الشعب الكردي الكبير الذي جزء وطنه كردستان وأصبح جزءاً من هذا الوطن ضمن حدود سورية الحالية بعد اتفاقيات رسم الحدود بين تركيا والسلطات الفرنسية في بداية العشرينات من القرن الماضي، والكردي يعيشون هنا على أرضهم قبل أن تصبح هذه الأرض دولا ذات حدود وعاصم. وهذا ما يعرفه الأستاذ فاتح جاموس تمام المعرفة، إذ لا يمكن لإنسان يطالب بحق تقرير المصير لشعب و هو يجهل تاريخ وجوده وجغرافيته.

من الملاحظ أن الأستاذ جاموس ليس العربي الوحيد الذي يردد مقولة الأقلية القومية، بل إن معظم السادة العرب المهتمين بالشأن الكردي يرددون هذه المقولة المرفوضة حتماً من جانب الحركة الكردية ومن جانب المثقفين الكردي أيضاً.

إن مفهوم الأقلية القومية دخلت أدبيات الحركة السياسية العربية من الحزب الشيوعي السوري الذي كان وما يزال يطالب في برامجه بحقوق ثقافية ثم بدلها بحقوق عامة للاقلية القومية في سورية كالأكراد مثلاً.

والجدير بالذكر أن حركة الإخوان المسلمين هي أول حركة سورية سياسية غير كردية لم تستخدم هذا المفهوم وذلك عبر وثيقة مهمة صدرت عن الجماعة مؤخراً وتطالب بحقوق قريبة إلى حد كبير لما تطالب بها الحركة الكردية.

ثم هناك وجهة نظر جديدة بدأت تحتل مكانة بين المفاهيم العديدة للأمم والقوميات، نستطيع بكل جرأة أن نسميها وجهة النظر الكردية.

فلنقرأ سوية ما يقوله سكرتير المكتب السياسي للحزب الديمقراطي الكردستاني - العراق السيد فاضل ميراني في مقابلة معه نشرت في صفحة عفرين نت الإنترنتية بتاريخ

22.5.2005

يقول السيد ميراني " إنّ رئيس إقليم كردستان العراق السيد مسعود البارزاني أوعز للجميع بعدم استعمال كلمة الأقلية القومية فيما يتعلق بالوجود التركماني والكلدواشوري في كردستان، فهذه الكلمة توحي بالاستخفاف"

الأقلية توحي بالاستخفاف، وهي من القلة أي التفاهة الذي لا يستحق اهتماماً لانفاً بوجوده، وهي الحظ من شأنه كونه قليلاً، قلل من شأنه أي لا تعيره الاهتمام اللازم وهو مطابق تماماً للأشخاص والأقوام على السواء.

هذا ولنا ثقة كاملة أن الأستاذ فاتح لم يكن في ذهنه قطعا الحظ من قيمة وأهمية القضية الكردية عند استعماله كلمة الأقلية القومية الكردية، فهذا الاستعمال دارج في الأدبيات السياسية العربية السورية، نتمنى أن تزول كونها لا تلبّي حاجة الموضوع لا من الناحية التاريخية ولا من الناحية العملية.

هذا وكتب الأستاذ فاتح جاموس في كلمته ضمن المطالب الكردية مطلب بعض أشكال التمثيل القومي، البرنامجي والسياسي والتنظيمي، ولكن دون توضيح. ونحن نفهم من

في قامشلو وعفرين والزج بها إلى الشارع الدمشقي العريض عبر سلسلة من الإعتصامات والمسيرات والمظاهرات التي لم يسبق للشعب السوري أن مارسها خلال سنوات عديدة، حيث رافق هذه المسيرات اهتمام الطيف العربي السوري المعارض أولاً بالقضية الكردية في سورية من خلال تنظيم ندوات وطاولات مستديرة حولها في نطاق نشاط أندية المجتمع المدني، حيث حضر هذه الندوات مجموعة من الزعماء البارزين على الساحة الكردية كالسيد حميد حاج درويش وإسماعيل عمو وفؤاد عليكو ونذير مصطفى وآخرون كثير، بالإضافة إلى الحضور المستمر لزعماء آخرين على شاشات الفضائيات العربية والكردية. هذا وإضافة إلى كل ما سبق، أصبحت هذه القضية تحتل مكانة هامة لدى الجهات العليا في الدولة السورية، والتصريح الذي أدلى به الرئيس بشار الأسد لقناة الجزيرة الفضائية ما كان إلا نتيجة واضحة لما كان يدور في دهايز ومكاتب صناع القرار في دمشق، إذ بدأنا نقرأ بعد هذا التصريح سلسلة من التصريحات لزعماء في حزب البعث ولسفراء سوريين حول هذه القضية وضرورة حلها سلمياً. وعلى الرغم من تعميق النزعة الانتقامية لبعض الجهات في الحكم ضد الكرد، وعلى الرغم من متابعة هذه الجهات جهودها الحثيثة ضد الكرد عبر مسلسل الاعتقالات المستمرة للشباب الكردي في سورية، إلا أن الكرد سيحصلون على حقوقهم وعلى رأس هذه الحقوق حق استرداد الجنسية للمجردين منها عنوة.

على الرغم من أن القضية الكردية في كردستان سورية لا تنحصر في مشكلة المجردين من الجنسية السورية، إلا أن حل هذه القضية يعتبر مفتاح حل القضية برمتها، كونها مشكلة إنسانية تخص قطاعاً واسعاً من الجماهير الكردية.

من الخطأ حصر القضية الكردية في سورية في نطاق ضيق محصور بـ (الحقوق الثقافية). فالقضية الكردية في سورية هي أكبر من مفهوم الحقوق الثقافية، التي يفهم منها حرية ارتداء الزي الكردي وحرية أداء الغناء الكردي. هذا المفهوم الضيق الذي يريد بعض القوى العربية المعارضة حشر الشعب الكردي في طياته.

إن الحركة الكردية قد حسمت تماماً هذه المسألة لصالح مقولة الحقوق السياسية، ومن ضمن هذه الحقوق السياسية يفهم أيضاً الإدارة الذاتية أو الحكم الذاتي. لذا كان غريباً وغير مفهوم أن يأتي الأستاذ فاتح جاموس وباسم حزب العمل الشيوعي ويطالب في كلمته في الاجتماع السنوي للتحالف الكردي في سورية الأنف الذكر ويطلب بالحقوق الثقافية لـ (الأقلية الكردية).

أتفق تماماً مع كل ما طرحه السيد جاموس في كلمته من تحليل دقيق للوضع في سورية وفي المنطقة، وهذا ما يدفعني إلى إبداء بعض الملاحظات على بعض النقاط التي وردت في كلمته، والتي رأيت من المناسب التطرق إليها هنا.

إن مقولة الحقوق الثقافية لم يكن وقعها مؤثراً كما هي مقولة الأقلية الكردية.

إن الحركة الكردية قد حسمت تماماً هذه المسألة أيضاً لصالح مقولة الشعب الكردي،

دمشق ضمن احتفالات الكرد بعيد نوروز. وهو الحزب الذي ثبت ذات يوم في برنامجه حق الكرد في تقرير المصير بما في ذلك تشكيل دولة كردستان في المدى البعيد، وحق الشعب الكردي في الحكم الذاتي في المناطق الكردية في سوريا. هذا الموقف الجريء أدى إلى أن يلتفت العديد من مثقفي الشعب الكردي حول حزب العمل الشيوعي في سورية أعضاء وأصدقاء.

وكان هذا الموقف تجاه القضية الكردية حقاً موقفاً رنداً وفريداً يصدر عن أحد الأحزاب غير الكردية في سوريا.

رئناً ، لأنه لم يسبق لحزب سوري أن أبدى رأيه هكذا بوضوح تجاه قضية شعب جار للشعب العربي، وأصبح بحكم التاريخ يشاطر العرب هما مشتركا.

وفريداً ، لأنه لم يسبق لحزب سوري، وما أكثرهم، أن أبدى رأيه بقضية باتت تشكل عبئاً على كاهل الشعب العربي نفسه عبر طرحه شعار حق تقرير المصير، الذي من الصعوبة بمكان تطبيقه في ظل حكم لا يعترف أصلاً بوجود هذه القضية وبوجود شعب يمثلها. وكان شعار إسقاط السلطة سبيلاً لتطبيق شعارات الحزب ومن ضمنها حق الكرد الأنف الذكر. وهذا ما أربك عملياً الحركة الكردية نفسها، التي وضعها حزب العمل الشيوعي على محك لم يسبق لها أن جربته. فقد طالب الحزب بحق لم تطالب به حركة الشعب الكردي السياسية نفسها، التي فوقعت أهدافها، و بمعظم أحزابها، ضمن حقوق ثقافية واجتماعية وسياسية، إلا حزبا واحدا انفرد من بين الجميع وهو حزب الاتحاد الشعبي الكردي في سورية الذي طالب، كما هو معلوم، بحق تقرير المصير، الشعار الذي تم تسويقه لاحقاً عندما اتحد الاتحاد مع حزب اليسار الكردي في سورية في حزب واحد سمي بحزب آزادي الكردي في سورية. الى أن ظهرت حركات وأحزاب جديدة على الساحة الكردية السورية تطالب بالديمقراطية لسوريا والحكم الذاتي لكردستان سورية كما هو لدى الحزب الديمقراطي الكردستاني - سوريا، بالإضافة إلى أشخاص وحركات أخرى تطالب حتى بإقامة جمهورية فيدرالية في سورية على غرار جمهورية العراق الفيدرالية التي لم تنقص من حقوق العرب شيئاً، وضمنت تماماً حقوق الكرد وحقوق القوميات الأخرى في العراق.

كل هذا يعني أن المجتمع الكردي في كردستان سورية يمر بمرحلة جديدة تتكامل ملامحها رويداً رويداً، ومن الصعب الآن التكهن بما ستؤول إليه الأحوال خلال السنوات القليلة اللاحقة.

إلا أن شيئاً جديداً أصبح واضحاً، وهو أن بعض شعارات الحركة الكردية لا تلبى حاجة الكرد قطعاً، إن بعضاً من هذه الشعارات ليست إلا من مخلفات شعارات الحركة في السبعينيات والثمانينات من القرن الماضي وما قبلها، تلك المرحلة التي تميزت بالركود التام لمجمل نشاط الحركة على الساحة الكردية والسورية على السواء.

إلا أن الحركة الكردية استطاعت أن تُخرج القضية الكردية من نطاقها الضيق المحصور

فاتح جاموس يبدي رأيه بالقضية الكردية

د. محمد زينو

نحن الكرد في كردستان سوريا نفرح بمجرد أن يكتب صحفي عربي مقالا حول القضية الكردية في سورية، كما نفرح بمجرد أن يلقي أحد الشعراء العرب مقطعاً شعرياً أو نصاً أدبياً حول مأساة الكرد، كما ونفرح أيضاً عندما يبدي أحد الساسة العرب السوريون رأيه إيجاباً بالقضية الكردية في سورية.

كل هذا يحدث دوماً بين الكرد، فنصتفهم ضمن أصدقاء الكرد، وناقش تلك الآراء ونوزعها بين بعضنا وعلى نطاق واسع. ولكن عندما يحضر أحد رموز المعارضة السورية، الذي قضى سنوات طويلة سجنًا بسبب آرائه ونضاله في سبيل سورية الديمقراطية، عندما يحضر هكذا شخص محفلاً للكرد، يلقي علينا خطاباً، ويبدي حول القضية الكردية رأياً، نكن له احتراماً، ونعتبره من خيرة الأصدقاء وقريباً من أقرب المقربين، كونه يحمل إلى جانب مهمته الهم الكردي ويعتبره همهم ومهمته. وهو مؤشر واضح على أن الهم الكردي يصبح تدريجياً همماً سورياً عاماً، يجلب اهتمام قطاع واسع من الشعب السوري الذي ظل لفترة طويلة غائباً عن الاهتمام بقضية الكرد وحيثياتها، ناهيك عن سبل حلها.

في هذا المضمّار، حضرت الشخصية العربية السورية البارزة السيد فاتح جاموس، عضو المكتب السياسي لحزب العمل الشيوعي، مع غيره من الشخصيات، الاجتماع السنوي للتحالف الديمقراطي الكردي في سورية بتاريخ 13. 5. 2005، وألقى في هذا المحفل السنوي للتحالف كلمة مهمة نشرت في صفحة عفرين. نت بتاريخ 18. 6. 2005.

فالرجل شخصية مهمة على الساحة السياسية السورية، والحزب الذي يمثله يعتبر أحد أهم أقطاب الحركة السياسية المعارضة، وقد دفع الثمن باهظاً جراء مواقفه الوطنية والديمقراطية الجريئة والواضحة، بما في ذلك موقفه حول القضية الكردية، وجسد الحزب موقفه هذا عملياً عبر قيادته مع الجماهير الكردية أول مسيرة عام 1986 في

الموحى، جحيماً بعد أخرى تقضم المجازات رغيها البارد، والراحلون لا يحزمون للنهاية قرانها، كأنهم ينحتون نصب المكان في مياه ليحتكموا إلى الحريق " ص 70 .
وكذلك يقلب سليم بركات موازين المعادلة ، لصالح المعنى في سياق كتاباته وانشغاله بالبراني والجواني بشكل مواز، مما اعطى النص حركة دفع قوية في اتجاه المعنى المراد توظيفه، وهذا الشرط يحققه حين يقوم بعملية تبادلية من حيث الدور - الوظيفة - الانسان والآخر الموت - الهاجس - " سادلك خائفاً عليك، أنا العارف أنك لن تنجو من أحد أيها الموت ، كل سينتشلك من الغرق بخطايف الموعد الماجن، كل سيمهلك مهلة لا موت بعدها أيها الموت " ص 41 - 42 .

والنص عند بركات بركان ذو مستويات متعددة في قذف حممه، حيث يقوم بتقويض النص ومن ثم على استلهاهم الراسب الزماني والمكاني في الذاكرة، وتحويل تلك الصور - الذاكرة - إلى لوحات وتكوينات يصعب على القارئ أحياناً كثيرة فك ألغازها، والولوج إلى مناها لغته المفتوحة " أملك أمله، كلاهما نعلان في الدفاء الذي يمتدح ، وتهدران فيجمعكما اليقطين، كأن مجازاتكما غرور الشعاع الأكمل في سفاحه " ص 88 .
نصوص بركات، إمتحان اللغة في إظهار فتنتها، في مجابهة المعنى ، واللغز، اليقين، الشك، اللامتقيد بحدود، بل حقل معجمي ومعرفي، وامتحان الخيال على بيان الحبر وتدوين مراتبه في سياق معرفي.

والسمة الأساسية في قصيدة " تصانيف النهب " هو البحث عن الوجه الآخر للموت - كمعطى - لا يخص زماناً ومكاناً معيناً، بل هو متعدد الأوجه، وبنفس الوقت يجول بحرية في جغرافية الكائن، ومنذ ولادته يظل الكائن ملتبساً بهذا القدر الأعمى. " صمتك نقي و لكنك شريك ثرثار أيها الموت " ... " لا تتشاء ب منتحلاً نعاس الصباح ، لأنني سهرك المطبق على الأبدى " ص 10 - 11 .

وكذلك يفتح باب الخيال على مصراعيه، في استقصاء وتتبع مجاهل الموت، ووضعه تحت رصد وزخم شعريين، ليتقاسم مع الموت، التعب ، والسهر، والعبث و الدلال. " متعرباً من نشونك النجمي لتغدو شريكى، الذي يكيل معي - في الميزان ذاته - مجرة الدم ويقطينة المعرش " ص 32 . " حزيناً تتذكر، أيها الموت ، طفولتك التي لبسناها كاقنعة في الأعياد، حزيناً تتذكر حنينك المجرّوح بأعمارنا، حزيناً تتقدم نفسك، وحيداً بارداً القدمين في حدائك المثقوب، والمساء المرير، الذي يكلمك، ينسى مرارته إذ يسألك : أين تمضي ، بعد هذا أيها الموت " ص 18 .

لقد أعطى بركات قصيدة الحدائث دفعا جديداً، عندما تجاوز الحالة الوصفية الساكنة الباردة في المشهد الشعري، إلى الحالة الوصفية الداخلية في عمقها المعرفي الإبداعي، والامسك باللحظات الهاربة الجارحة، وتطويعها بالشكل والكيفية التي تلتقطها عدسته، وابرزها بروية إبداعية مغايرة وتوظيفها بشكل مناسب في تقنية النص الشعري. " سألجئك إلى حنيني لتعبر البرزخ عارياً، لا صوت لخطوك، لا صوت لشا حنتك، سأربت على كتفك كالمودع، مشفعا على الوحدة التي انتهت أيها الموت. سأنتقل إلى الجهة التي لا خصومة فيها عليك، وأنا أستودعك اليأس كله ... " .

ومن هنا تملك قصيدة " تصانيف النهب " قدرات أدبية جديدة واضحة، وكلما قرأنا القصيدة نكتشف عوالم أخرى في طبقات النص ، لذا تبقى القصيدة جديدة وكونية ومعرفية، من حيث غنى معانيها الدلالية، وتتمتع بفنائية قادرة على الولوج إلى داخل الموت، وتحسس مكونات الموت عبر انقلاب الداخل على الخارج في بنية النص، المتحرك والمتبدل ، ويقذف بحممه في كافة الاتجاهات من حيث المعنى والدلالة، والبلاغة و الصورة الجمالية ... الخ " ألقى إليك زادا مما لديك ؟ حسبك ان تنتظر الهبة طاغية أيها الموت، حسبك ان تسمع عيبي وأنا أرمي نافذتك بالبقلاء والذرة ، فهات سؤالك الخجول لأخبركم كم حررتك من جدال خاسر بينك وبين المشهد، وكم أخفيت حرجك من القيامة بنقاب أسدلته على أيدك المستغيث " ص 46 .

وتأتي خصوصية كتابات سليم بركات ، من الأفاق الواسعة التي فتحها أما النص الجديد ، وإعطاء القصيدة طاقة تبقى على الدوام ساخنة ودافئة، عبر مرانها صعبة يثير الدهشة والذهول من خلال " طلاس " ينقنها بركات ببراعة وبأسلوب شيق، بحيث يبقى " الدهول " السمة الأكثر حضوراً في طبقات الصورة الشعرية، ليطل من خلالها عبر الماضي بفضاء واسع " لتأويل هواء ذاكرته " وذلك عبر صور متأصلة ومتجاورة، ومنحوتة بمهارة، وبذلك يؤهل - النص - بأن يكون متجدداً وكونياً في امتداده وعلى اتساع المدى " فلكاً بعد فلك يتهدل السير

سليم بركات يحاور الموت في

" طيش الياقوت "

محمد طه حسين

الشاعر الروائي الكردي، سليم بركات، صوت أساسي في حركة الشعر العربي الحديث، ومن أبرز رموز الحداثة، وقد استطاع بلورة تجربته الشعرية، من خلال أسلوبه المتميز، في إيجاد وخلق مناخ جديد أمام قصيدة النثر الحديثة، والارتقاء بنصوصه الشعرية إلى فضاءات أكثر اتساعاً على اللحظة، بمقدار ما يرتقي بكتاباتهِ إلى مغامرات لغوية وجمالية، ويدفع باللغة إلى امتحان فتنتها إلى أقصى ما فيها من سحر ومعرفة.

ويعتبر ديوان " طيش الياقوت " الخروج بالمشهد الشعري عن المألوف، ويسمو في فضاء النثر عالياً، ليشكل من النسج اللغوي حالة فريدة في رصد " الموت " وبلوغه اليقين من خلال الشك. فاللغة عنده في حالة استنفار قصوى و تشظ، حروب طاحنة، وغلbian، ثم صياغة الموائيق بمشاهد شعرية ليعيد النص إلى عافيته، بالبلاغة ذاتها و " مشاكساتها " في تبيان أحكام اللعبة باقتدار، وقياس المجاز في انزياح المطلق في متن النص الشعري ذاته. " بأيذ رخام يمسد الغيب شهواته، والمكان يطحن المكان، لتستولي الحقيقة، نهياً على ارتها أيها الموت " ص 3.

المشاهد، مفردات لها من العمق ما لا يمكن البلوغ إليها بسهولة، ومن الدلالات ما لا يمكن إدراك معانيها للوهلة الأولى، فهو يحفر في ثنايا اللغة ويحملها معاني ودلالات جديدة. " يا لمات ذو الصحاف المثلمة كأن عضها الأزل فأدمى الأزلية " ص 9. " يا لحاذق كوحشة... " . وكعادته ينجح بركات بجدارة في استغلال مفرداته في بناء قصيدته بفتية عالية وتقنية ابداعية عبر تجليات المعنى في نسيج مدوزن على أوتار اللغة ذاتها، بغية إعطائها إيقاعات خاصة ومفتوحة، تتناسب مع المناخ العام للقصيدة، عبر إحياءات بلاغية يضيفي على النص جمالية، قلما يستطيع المرء ان ينجو من فخاخ لغتها الساحرة. " ستتبعني مد سافك اليقين في بأسك إلي، وحرصني الأمل - بكلمات النهاية - أن أعتذر إليك عن جرح خصك به الموت أيها الموت " ص 9. والموت عند سليم بركات، حالة من اليقين الواضح، كوضوح الجهات على العويل الواضح في تتبعه " المطلق " أي - الموت - في حضوره وخصوصيته، وتماتله الأكيد في داخل الانسان، من حيث لا خلاص، ولا نجاة إلا عبر موته.

قد تكون بالنسبة لهم ذات فائدة جمة بحيث تحدد مصيرهم.

1- هناك نماذج من هذه القبور المزدية في مدينة تدمر السورية ويطلقون عليها اسم القبور العمودية.

المراجع:

- نوري إسماعيل: المزديسنا. - أرنست بابلون: الآثار الشرقية.

لقد تقرر في الزرادشتية أن لا يقوم شخص واحد بشعيرة نقل الجثة إلى برج الصمت. بل يجب أن يشاركه شخصان آخران، ليشهدا عليه. وعلى الثلاثة أن يتطهروا بعد الانتهاء من عملهم، ولا يجوز لهم مع ذلك أن يختلطوا بالناس. بل عليهم أن يعيشوا في مكان قصي عن الناس.

إن كل من يلمس جثة ميت يعد ملوثاً، ولا يطهر إلا بعد طقوس دينية معقدة، بل إن نجاسة الجثة هذه تنتقل إلى كثيرين من المجاورين له وإلى غيرهم. فقد ورد في الأوستا أنه إذا مات شخص وكان شخص آخر جالساً بجواره وقت موته، فإن هذا الشخص الآخر يصبح مثلباً بجريمة لمس الميت، على الرغم من أنه لم يقصد هذا اللمس ولا أحدثه. ويجب عليه أن يولي مسرعا حتى يصادف في طريقه أول رجل حي. فيقف على بعد منه ويطلب منه بصوت مرتفع أن يطهره من خطيئته بعد أن يبين له مجمل ما حدث له، فيخاطبه قائلا: " إنني قد لمست ميتاً لا حراك به. ولا قدرة له على التفكير ولا على النطق. والتمس منك أن تطهرني."

وإذا مات شخص من رجال الدين بين جماعة متلاصقة الأفراد، فإن إثم اللمس ينتقل إلى تسعة أشخاص ممن يليه، وإذا كان الميت من رجال الحرب ينتقل الإثم إلى ثمانية أشخاص ممن يليه، أما إذا كان الميت مزارعاً فينتقل الإثم إلى سبعة أشخاص. وإذا رفض شخص ما طلب منه أن يقوم بشعيرة التطهير، فإن ثلث جرح اللمس ينتقل إلى الشخص الرفض، وإذا طلب من شخص ثانٍ ورفض التطهير، انتقل إليه نصف الباقي من الإثم. وينتقل الباقي من الإثم إلى الشخص الثالث إذا رفض شعيرة التطهير. وهناك دعاء خاص لتطهير الشوارع والطرق التي تلوثت من مرور الجثة فيها نحو برج الصمت.

وحسب العقيدة الزرادشتية، فإن روح الميت تجثم على هامته لمدة ثلاثة أيام بعد الموت وهي الفترة التي يتم فيها فصل الروح عن الجسد، وإن روح البار من الناس. تتعم في هذه الفترة بما يهب عليها من روائح الزهور والرياحين الطيبة. وتترك الروح هذه الروائح. ويأمر أهوازا مزدا بأن يقدم لها من سمن الربيع الذي هو بالنسبة للمستقيم غذاؤه بعد الموت. وعقب انتهاء هذه الفترة تأتي الروح إلى صراط جميل (جسر جينيفات) حيث تتراءى له صورة فتاة جميلة هي (الدنيا) وهي صبوية جميلة، متألقة، ذات ذراعين بضيئ متيقظة وذات مظهر أنيق وبجسم مستقيم وكبير وذات نهد بارز، لها خمسة عشر عاماً مع كلابها وبإظهار هويتها وكونها أي (الدنيا) الصورة السماوية لروح الميت والتي تقدم الحساب عن أعمال الروح الدنيوية تضيف قائلة: " محبوبة كما كنت. لقد جعلتني محبوبة أكثر، بأفكارك الحسنى وكلماتك الحسنى وبأفعالك الحسنى وبدنيك الجيد. جميلة أعدتني أكثر جمالاً، وعقربة أيضاً، وعقربة أكثر."

ثم تجتاز الروح الأفلاك السماوية بأربع خطوات، وتصل للآثار التي لا بداية لها أي الفردوس (بهشت) أما بالنسبة لروح الإنسان الشرير، فإن الفتاة التي تقابلها في صباح اليوم الرابع تكون قبيحة الشكل، وتتقدم نحوه بعد رياح وأعاصير شديدة وتخبره بكلام ينم عن السيئات التي ارتكبها في حياته الدنيوية وتقوده إلى الجحيم (دوزنكه). وهكذا ينتقي عندهم عذاب القبر كما لدى بعض الديانات الأخرى. كما أن هناك بين المنزلتين منزلة ثالثة وتدعى هيمستيكان. وتقع بين الجنة والنار وهي مخصصة للذين تتساوى أعمالهم الصالحة والردئية وزناً ومقداراً، فيبقون فيها منتظرين التتاد. وهنا يؤخذ في الحساب أعمال الخير الصغيرة لأنها

برج الصمت جمعة الداود

لكل دين شعائره وطقوسه التي تميزه عن غيره من الأديان، وله تفسيراته الخاصة بكل شعيرة. ضمن السياق العام لفلسفة هذا الدين أو ذلك. وبما أن الأديان، ومن ضمنها الزرادشتية، هي مجرد وجهات نظر مثالية نظرية افتراضية في مواضيع شتى منها الخلق والآخرة والبعث... الخ. إلا أن موضوع الموت والتعامل مع الميت هو حقيقة واضحة وملموسة مادياً. فكيف تعامل الزرادشتيون مع هكذا موضوع؟ وكيف يقيمون الموت؟ وما هي المراحل التي يمر بها الميت؟ وكيف يعامل بعد انتقاله من الدنيا إلى الآخرة، حسب الميثولوجيا المزدية؟

إنهم يعتقدون بأن جسم الإنسان يبقى طاهراً، ما دام على قيد الحياة. ولأن الحياة بذاتها (الروح) هي هبة من أهورا مزدا لبني البشر. وفي حالة الموت يتحول هذا الجسد إلى رجز، لأن عناصر الشر والخلل (جراثيم - ميكروبات) لو لم تتراكم فيه، لما فارق هذا الجسد لروحه. وبذلك يستوطن أهريمن وأعوانه في هذا الجسد حسب اعتقادهم. ولطالما تكون قوة الحياة طاغية في جسم الإنسان على قوة الموت، يستمر الإنسان في حياته عائشاً. وعندما تتغلب قوة الموت على قوة الحياة يفقد الإنسان حياته. وفي حالة المرض تكون القوتان المتضادتان متساويتان في الجسم. واستناداً على ذلك فهم يمنعون الصوم، لأنه يضعف الجسم ويعرضه للأمراض وعندهم الرجل الذي يأكل أفضل من الذي لا يأكل انطلاقاً من تلك القاعدة

لذا تحذر الزرادشتية من لمس الجسد الميت، والتي تغلبت فيها قوة الشر والمرض الأهرمني على قوة الحياة الأهورا مزدية. إلا بطقوس خاصة. فهي توكل هذه المهمة إلى طائفة معينة (من الناس الذين يتعاملون مع جنث الموتى. وينقلونها إلى برج الصمت وتسمى 1)

وتعني مكان العدل والإنصاف. وقد أقاموا هذه الأبراج (القبور الزرادشتية) فوق Dakhmas قمم الجبال، وهي أبراج منعزلة وعالية الجدران ومستديرة لا سقف لها. بل تحمل أخشاباً متوازية توضع عليها الجنث. وهي مبنية من الحجر وتأتي الكواسر لتتهش في هذه الأجساد المتروكة هناك. ولكونهم لا يجيزون اتصال الجسد الميت بالعناصر المقدسة الثلاث: الماء والتراب والنار. فإن ما تبقى من الجسد، كالعظام، فيدفن بعد طلائه بالشمع، منعاً لاتصاله المباشر بالأرض كما أشار إلى ذلك هيرودوت

إن هذه الأبراج لم تستعمل إلا لدفن الأموات من عامة الشعب، لأن الملوك الإخميين على الأقل ابتعدوا عن القانون المزدية، الذي ربما أسست في طقوسه السلالة الملكية، لأن قبورهم تختلف عن قبور عامة الشعب.

والآن واعتماداً على مدلولات تلك الاصغ وذهدية القاعدة التشريعية الرئسية في الإسلام بمقدورنا أن نحدد مفسداً ومبطلات العمل الجهادي:

أولاً: أن يرتد الشخص الأول عن إسلامه.

ثانياً: أن يعلن الكافر استسلامه (حكم الأسير).

ثالثاً: أن يشهر الكافر عن إسلامه وينطق بالشهادتين.

رابعاً: أن تصيب الكافر عامة (مثل الشلل) تعيقه بصورة أكيدة جلبة عن الدفاع عن نفسه. بالمقابل إذا أصابت المسلم عامة (مثل الشلل) وقُتل فإنه شهيد بالضرورة.

مع إدراكنا التام والموضوعي أن الجهاد والشهادة أمران إلهيان، لا تبث فيها ما ولا تصادق عليهما إلا الإرادة الإلهية. وبهذا الشكل نكون قد بلغنا الحكم الشرعي بصدد العمليات التفجيرية، أو التي يفجر فيها الفاعل نفسه في أي ميدان كان:

1- إن الفاعل يقرر عن سابق إصرار وتعمد وهو بكامل قواه العقلية أن يقتل نفسه (حكم المنتحر). يستثنى من هذا البند غير المكلفين شرعاً (كالمعتوه مثلاً).

2- إن الفاعل يلغي مفهوم (القتال) وشروطه، ويلتجئ إلى القتل مبطلاً مفهوم تبادلية القتال. وهذا خرق للصيغة الرابعة والخامسة.

3- إن الفاعل يعدم مفهوم الاستسلام.

4- إن الفاعل يبطل مفهوم إشهار الخصم عن إسلامه.

5- إن الفاعل يغتال مفهوم دفاعه عن نفسه (انتهاك للصيغة السادسة).

6- إن الفاعل يقتل الأطفال والشيوخ والنساء والرجال (المسلمون وأهل الكتاب).

(إن الفاعل لا يحترم تعاليم الإسلام (الأشهر الحرام، لا تخربن عامراً... الخ-7)

(إن الفاعل يغدر بالآخرين (... ولا تغدروا، ولا تمثلوا، ولا تقتلوا وليداً-8)

وهكذا فإن تلك العمليات جميعها طبقاً للأحكام الشرعية انتحارية ثم إجرامية ثم ... ثم ...

صاحبها في جهنم وبئس المصير (النساء 93). وهنا لا تشفع القاعدة الدينية الكبرى (الضرورات تبيح المحذورات)، حيث طبقها سيدنا عمر بن الخطاب (رض) بصدد جريمة السرقة في عام المجاعة. إذ لا توجد أية ضرورة مهما كانت عظيمة تبيح (القتل). باستثناء وربما باستثناء (قتل الرحمة) للمرض الميؤوس من علاجهم والذين يعانون من ألم مبرح

لأنهم بكل بساطة يرتكبون ويقتربون جريمة عند المسجد الحرام (انتهاك والاعتداء على حرمة و قدسية هذا المسجد)، فهنا لا تصح المقاتلة وإن كانت العملية هي في عرف المقاتلة، بل على المسلمين قتلهم وهذا ما تؤكد بقرينة الآية الكريمة (كذلك جزاء الكافرين)، وبالتضاد فإن القتال والمقاتلة لا تتضمنان إطلاقاً مفهوم الجزاء . أي ذمة خرق مباشر لحد إلهي مما يستوجب تنفيذ مباشر لحكم إلهي . لأنه يُحرم على المسلم نفسه قتل المشركين عند المسجد الحرام . ومن هنا تحديداً لا يفيد المشرك لا استسلامه ولا إعلانه الشهادة، تماماً كمشرك سرق ثم أسلم بعد السرقة فهل نزع أنه أسلم ولا داعي لتنفيذ الحكم الإلهي (قطع اليد) لأن المسلم لو سرق لقطع يده . (لو أن فاطمة سرقت لقطع يدها) .

إذا واعتماداً وطبقاً للمستويات الثلاثة بمقدورنا أن نحدد الشروط العامة للعمل الجهادي القتالي ضمن الصيغ التالية:

الصيغة الأولى: يتحتم أن يكون الشخص الأول مسلماً . ويكفي لهذا قول الشهادة (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله) .

الصيغة الثانية: لا مناص أن يكون القتال خالصاً لوجه الله تعالى . (اغزوا باسم الله، في سبيل الله ...) .

الصيغة الثالثة: يجب أن يكون الشخص الآخر إما كافراً ملحداً، أي لا يؤمن بوجود الله، أو مشركاً أي يشرك بوجود الله .

الصيغة الرابعة: لكي يتحقق العمل الجهادي لا مندوحة عن أن تكون العملية نفسها قتالاً ومقاتلة وإقصاءً لمفهوم القتل . (وقاتلوا في سبيل الله) فالقتال عملية متبادلة بعكس القتل .

الصيغة الخامسة: لا يكف في أن تكون العملية نفسها قتالاً، بل لا بد من توافر الشروط الموضوعية والوضعية للقتال . إذ لا يجوز (للمسلم) أن يوقظ (الكافر) في منتصف الليل ويطلب منه أن يقاتل . حتى يتم احترام نتائج القتال وما يترتب على ذلك من استسلام وأسر وحتى ربما الشهادة . حيث يتم وقف القتال .

الصيغة السادسة: لكي لا تشوب العمل الجهادي أية شاذية يتحتم أن يكون القتال عملية دفاع حقيقية حيث يدافع (المسلم) عن ذاته بالدرجة الأولى والأخيرة . فلا يجوز له وهو متعطش للشهادة في سبيل الله أن يمنح الفرصة الأكيدة للخصم أن يقتله، عندئذ وحينذاك تنطبق وتحقق حالة المنتحر .

وهكذا إذا أدركنا تمام الإدراك مدلولات هذه الصيغ لرأيناها تتوافق تمام التوافق مع القاعدة التشريعية الرئيسية في الإسلام والتي حسبها يُحرم القتل مهما كانت الأسباب والبراهين كل التحريم ويبلغ حد الجريمة وهو كذلك إلا إذا كان ذلك تنفيذاً لحكم إلهي بصدد خرق حد من حدوده، حلله الله بصورة لا لبس ولا غموض ولا التباس فيها كحد قتل المشركين الذين يقاتلون المسلمين عند المسجد الحرام .

تلك التي تستأثر بالكينونة وتسعى إلى استحواد ما هو مطلق وتام. أي إن إشكالية وحدة الوعي تركز حصراً على عملاقة الأنا ضد الأنت، بل حتى تغييب وإفناء واغتيال (الأنت)، وكان الوجود الموضوعي هو انعكاس للأنا (فيخته)، تلك المقولة (الأنا) التي تكره التمايز والحوار (فيورباخ) والإقرار بالآخر.

وغني عن البيان أن ثقافة العنف تختلف عن مقولة عنف الثقافة وإن كانت هذه الأخيرة تؤثر على الأولى وتعصدها لاحقاً إلا أنها – في رأي – كانت من نتائجها أصلاً وأساساً. أي أن عنف الثقافة نتاج طبيعي وحقيقي لوحداث الوعي. لذا فإن الاستبداد في الشرق الأوسط هو قمع تام للداخلي واستسلام مهين للخارجي، في حين أنه – أي الاستبداد – في المناطق الأخرى قهر للخارجي ومبعث قوة للداخلي.

6- إشكالية الإرهاب نفسه: بعد أن يولد الإرهاب كجنين مشوه وتقوى شكيمته ويغلظ عضده وساعده فإنه يلد نفسه بنفسه ويتكاثر ويتفرخ. لذلك يغدو من أهم وظائفه الحفاظ على ذاته وحماية نسله. فكل ظاهرة اجتماعية بعد أن تسمي قوة فاعلة وفعالة متجاوزة المرحلة الانفعالية فإنها تنفي الوجود الخارجي الإيجابي (هوسرل) وتمنحه الذعر حيث يتكشف العدم (هيدجر). أي أن الإرهاب في مرحلة متطورة من كونه ظاهرة اجتماعية لا يغدو إشباعاً للغرائز الاجتماعية (فرويد) بل سيفتس عن نفي كلي، نفي الآخر بالضرورة، ونفي نفسه بنفس الضرورة لأنه بكل بساطة لم يعد يحتمل لا (الإيجاب) ولا (السلب) إنما يسعى إلى إفناء الذات (أدورنو – هوركهايمر)، لذا من الضرورة المطلقة اجتثاث الإرهاب واستئصاله قبل بلوغه هذه المرحلة الانتقالية.

رابعاً: الحكم الشرعي للجهاد: نستمد الاستقراء من أحكام الشريعة الإسلامية في مصدرها، المصدر الإلهي (القرآن الكريم)، المصدر الرسولي (السنة) (هنا الأحاديث النبوية الشريفة)، لنستنبط المعادلة والقاعدة التشريعية الأساسية في الإسلام بصدده مقولتي الجهاد والشهادة

تلك المقولات التي استضمرت من بداية الدعوة حتى بعد ثلاثة عشر سنة (إذن للذين يقاتلون بأنهم ظلموا وإن الله على نصرهم لقدير. الذين أخرجوا من ديارهم بغير حق إلا أن يقولوا ربنا الله ...) (سورة الحج)، والتي سنت حسب هذه الآية الكريمة والآيات الكريمة الأخرى طبقاً لمفهوم (القتال، المقاتلة) أي المناقحة والمكافحة وليس طبقاً لمفهوم (القتل)، أي عملية القتل والغدر. وهذه هي القاعدة التشريعية الأساسية والجوهرية في الإسلام: الجهاد في سبيل الله يعني (قاتل، يقاتل، مقاتلة) وليس (قتل، يقتل، قتلًا)، كيف ذلك؟

فلو راجعنا سوية الفهم القرآني والسنوي للم مسألة من خلال نصوصها الشريفة والمقدسة مستخدمين نفس منطقها الجليل والقيم لأدركنا ثلاث مستويات فراغية في الهندسة الإسلامية:

المستوى الأول: يُسن فيه قانون مشروط للجهاد في سبيل الله. – (وليعلم الذين ناقفوا وقيل لهم تعالوا قاتلوا في سبيل الله ...) سورة آل عمران. الآية 167 – (الذين آمنوا يقاتلون في سبيل الله والذين كفروا يقاتلون في سبيل الطاغوت فقاتلوا أولياء الشيطان) سورة النساء. الآية 76 – (فليقاتل في سبيل الله الذين يشرون الحياة الدنيا بالآخرة ومن يقاتل في سبيل الله فيقتل

2- إشكالية الدول التوتاليتارية: لا علاقة لهذه الإشكالية بالقمع والاستبداد والديكتاتورية التي تمارسها هذه النظم التوتاليتارية، فهذه المظاهر وإن كانت سلبية فهي تستوجب نقيضها الإيجابي (هيجل، ماركس، سارتر) وبالتالي يلج التصارع مجاله التاريخي. وبالمقابل فإن هذه الدول تحاول أن تزور وتزيّف طبيعتها ووظيفتها وتتمسك بمبادئ هي نفسها لا تؤمن بها (كالوطنية) وتلزم نفسها بالتناقضات الشكلية الظاهرية لكي يغدو الدفاع عنها وعن قمعها وبطشها أمراً ضرورياً بل تابوا مقدساً.

ومن هنا فإن ما سمي (بالجبهة الوطنية التقدمية في سورية) شارك فيها أحزاب من المفروض أن تكون تقدمية لكنها في الحقيقة دافعت عن استبدادية الدولة السورية وبررت القمع السوري. وكذلك الأمر في مصر فإن أحد المعارضين صرح في قناة تلفزيونية أن جمال مبارك كمواطن مصري يحق له أن يرشح نفسه لرئاسة الدولة المصرية، وهكذا فإنه يبرر كل الخطوات اللاقانونية التي يقوم بها مبارك نفسه لتمرير ابنه إلى سدة الحكم. لذا فإن إشكالية الدول التوتاليتارية تبدأ من مصادرة هذه النظم للتناقض الداخلي (الاستبدادي ضد الديمقراطي) لصالح التناقض المزعوم الوهمي الخارجي. وتبلغ هذه الإشكالية أيضاً ذروتها في توسم هذه النظم بالعجز والترهل والبلادة إزاء هذا التناقض المزيف.

3- إشكالية الخطاب العام السياسي والديني: إن الخطاب الشرق أوسطي ارتجالي غير تأملي (محمد عابد الجابري: نقد العقل العربي) فيه الكثير من الهمجية والجاهلية وحتى التلفيق، وهو لا يدرك ما هو موضوعي ويتأفر مع نقد الذات هذا أولاً. ثم ثانياً هو خطاب عمومي ينأى بنفسه عن التشخيص بل يمقته وهو يحيد البعد الطولي ضمن الأبعاد الكونية الخمسة (الطول، العرض، الارتفاع، الزمان، نسبة المنطق) لذا ابتعدت حتى أصول الفقه الإسلامي (الشافعي، الجاحظ، وغيرهما) وغدا فريسية لسطحية (الانتماء وما وراء الانتماء) (كولن ولسن). وهكذا مفوضاً أن يلجأ الخطاب العام السياسي والديني إلى ذهنية الديمقراطية، ودمقرطة الداخلي (المساواة، الحرية، العدالة). فإنه عجمي ويدافع عن وساخته (البطش، القمع، الاستبداد). ولذلك إذا كانت إشكالية الدول التوتاليتارية تصادر التناقض الداخلي لصالح التناقض المفترض الخارجي فإن إشكالية الخطاب السياسي والديني يصادر مجال العمل الكفاحي الداخلي لصالح العجز في المجال الخارجي الوهمي. إذاً هو يعمم جهلاً شرط استسلامه وتنازله عن وظيفته التاريخية، كما عمم تروتسكي بذكاء شرط الثورة الدائمة ضد الإمبريالية.

4- إشكالية الشعور (الشعور بالغبين): إن إشكالية الشعور بالغبين تتجاوز بيانياً وتأصيلاً معاناة الفرد الشرق الأوسطي وإحساسه إنه مهمش مغدور مهذور الكرامة مقدر له أن يلحق المرارة والألم (مصطفى الحجازي: سيكولوجية الإنسان المقهور) ويتلمظ أوار جذوة التمرد (البير كامو) ويتلظى ويصطلي نار الثار والانتقام السلبي والتدمير، لتستتب - تلك الإشكالية وتستقر في إحساسه بالغبين ومحاولة انتصاره لهذا الغبن (سارتر. الوجود والعدم)، فيصطدم بعجزه وضياعه لذا لا يملك بعد ذلك إلا الهروب إلى الأمام ليلمل ما تبقى من آثار سلبيته ليفقد فيها تدميراً وتعطياً في المعدم العادم (الانتحار، الاندحار، الدحر).

5- إشكالية ثقافة العنف (وحدة الوعي): أنا لا أقصد هنا العنف التاريخي الحديث من أيام العرب والاغتيالات والأحداث الدموية إذ هذه تجد تبريرها جزئياً في مقولة (وحدات الوعي)

أن العقيدة الإسلامية تميز وتمايز ما بين (حالة الحرب) و (حالة الإرهاب). فحالة الحرب هي جزء من الحالة العامة السلمية ونقيضة لها ضمن تلك الجزئية، بالمقابل وبالتضاد فإن حالة الإرهاب هي حالة العداء التام والمطلق مع الوجود المشخص، أي عداء الكل للكل (هوبس) (أي هي حالة الفوضى والغثيان (هوبس، جان بول سارتر: الأيدي القذرة. الغثيان

ومن هنا تحديداً فإني اسمي الإرهاب (كظاهرة اجتماعية) بالعنف الأنطولوجي (ويلهم رايش: النشاط الجنسي وصراع الطبقات) الذي يتقاطع على مستوى الأدلجة مع القلق الأنطولوجي. وكذلك مع مفهوم اليأس لدى كير كجارد، وهذا ما تحاشته وتفادته الشريعة الإسلامية. حيث قول رسول الله (ص) لكل سرية (أغزو باسم الله، في سبيل الله، تقاتلون من كفر بالله، لا تغلوا، ولا تغرروا، ولا تمثلوا، ولا تقتلوا وليداً) (الموطأ: مالك بن الأنس). وكذلك قول أبي بكر (رض) ليزيد بن أبي سفيان: (وإنني موصيك بعشر: لا تقتلن امرأة ولا صبياً، ولا كبيراً هرمًا، ولا تقطعن شجراً مثمرًا، ولا تخربن عامراً، ولا تعقرن شاة ولا بعيراً (إلا لماكله، ولا تحرقن نطلاً ولا تغرقنه، ولا تغل، ولا تجبن.) (الموطأ: مالك بن الأنس

ثالثاً: مسوغات وجود الإرهاب: للإرهاب مسوغات ستة:

1- إشكالية النصوص الدينية.

2- إشكالية الدول التوتاليتارية.

3- إشكالية الخطاب العام السياسي والديني.

4- إشكالية الشعور (الشعور بالغبن).

5- إشكالية ثقافة العنف (وحدة الوعي).

6- إشكالية الإرهاب نفسه.

1- إشكالية النصوص الدينية: تبدأ الإشكالية عندما يدرك الفرد المسلم بطريقة مثلى عقائدية أن حياته وقف لله (كونه عبداً لله وليس عبداً لله) ويتحتم عليه أن يكرسها جهاداً في سبيل الله (ومن رأى منكم منكراً فليغيره بيده، وإن لم يستطع فبلسانه، وإن لم يستطع فبقلبه وهو أضعف الإيمان). وتكتمل تلك الإشكالية عندما يعلم الفرد المسلم أن الجهاد في القسم الأعظم هو فرض عين وليس فرض كفاية، وبالنتيجة من يتقاعس أو يتلكأ فقد عصى سنناً تشريعية وبالتالي يحرم من ميراث الله. وهكذا فإن الفرد المسلم يحس إحساساً سليماً أن إسلامه لن يكتمل إلا إذا جاهد، وفي الحالة الضرورية استشهد في سبيل الله، فالشهادة أعلى مراتب الاختباء والاصطفاء من الله لعباده (ألا أخبركم بخير الناس منزلاً؟ رجل أخذ بعنان فرسه يجاهد في سبيل الله ...) (الموطأ: أنس بن مالك). وتبلغ الإشكالية ذروتها عندما يعي المسلم أن أجله هو هو، فلا تقديم ولا تأخير (إذا جاء أجلهم فلا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون) (سورة يونس)

النتيجة فهما يتطابقان ويتمثلان (الشهادة) وانطلاقاً من الركن الجهادي (الوقف لله) ندرك ونعي أن مقولة الجهاد لا تنفر تأصيلاً ثم لا تنتافي ذرائعياً وكذلك لا تتعارض طبائعياً مع مفهوم العنف، الذي لا يمكن بأي صورة من الصور أن يندمج أو أن يتماهي مع الغايات الإلهية. أو بتعبير جيوسوسيولوجي، الجهاد كشحنة اجتماعية عقائدية (قل هو الله أحد)

(قل يا أيها الكافرون. لا أعبد ما تعبدون. ولا أنتم عابدون ما أعبد. ولا أنا عابد ما عبدتم. ولا أنتم عابدون ما أعبد. لكم دينكم ولي ديني.) تتطلق من الوجود الإلهي إلى الوجود المشخص لتنعكس بنفس المحاكاة على كل المخلوقات (الأرض، الفضاء، الكون برمته) بالحق والخير والحب والعدالة وكافة المقولات الحميدة لأنها مفعمة بالبناء والسلم والسلام والأمن والسكينة) وهذه حالة افتراضية، وإقرار إلهي).

ثانياً: الإرهاب: (العنف المنتظم، الجريمة المنظمة) بالتضاد من طبيعة الجهاد فكل طبيعة الإرهاب متسقة ومتناغية ومتضمنة لمفهوم مقولة العنف كاحتواء أية مجموعة جبرية المجموعة الفارغة بالضرورة. فانطلاقاً من الانتلاف التأصيلي نتأكد أن الإرهاب غير معياري، بعيد عن التقنين، فوضوي وعبثي وعمي. فهو مفهوم معياري لأنه كشحنة اجتماعية عاطفية تتطلق من الشخص إلى الوجود الاجتماعي مباشرة وهي مفعمة بالذوق والحدق والضغينة والشأن. وهو بعيد عن التقنين لأنه تخریب وتقويض وهدم وتدمير وفناء، فهو إذاً السلب المطلق وكأنه ديالكتيك السلب (هربرت ماركيز : فلسفة الذفي؛ ثورة الذفي). وهو عبثي وعمي لأنه يتنافر مع موضوعية البواعث والأساليب. والغايات

(وذلك أن العدمية المطلقة، العدمية التي تقبل بتسوية الانتحار، تسرع بمزيد من السهولة أيضاً إلى القتل المنطقي. " ألبير كامو: الإنسان المتمرد).

وهذه المرتكزات وذاك العنف وتلك التلبيعة الشرخية تجسدها بأدق وأجلى صورها وتماهياها التي تتم عن الاستبداد المطلق والشمولي لخوف ما بعد (Jetais terroriser) العبارة الفرنسية خوف إلى درجة نفي إمكانية الحياة فيما بعده. وهذا ما يتمثل في التحاكي والتزامن مع ذروة الذعر الوجودي والذعر الإنساني والقمع الحسي وهو ما يتوافق ويتألف مع المفهوم الكوردي لكلمة العنف ( ) الذي يختزل الوجود الإنساني إلى مقولة الذعر فينفيه ويلغيه لصالح مقولة (أنطولوجية) أنا مذعور فأنا أذن موجود (كيركجاردو: المرض حتى الموت

وهذا ما أسميه بالمسلوب السالب الذي من أهم إحدى صورته مقولة المقموع القامع. وحيث قريب من هذا المعنى ما تستهدف إليه وتصبوا إليه الآية الكريمة: (وأعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدو الله وعدوكم) لكن باختلاف المحمول والموضوع

فالآية الكريمة تصبوا إلى حماية المسلمين من بطش العدو. ف (ترهبون) هنا ينم عن تدبير احترازي ردعي يتضمن قوة السلب والنفي لكل إمكانية للعدو في التفكير في الفتك بالمسلمين وكبلا تستبد بهم الجراءة والهمة للقضاء عليهم هذا أولها. ثم ثانياً إنه تنفيذ غير مباشر وعن بعد فهو لا يتضمن هجوم المسلمين على العدو والإغارة عليهم وغزوهم. وكذلك ثالثاً إنه يشمل ويشمل فقط الفئة المحاربة (الشاهرة السلاح) ويقصي المجتمع المدني والنسوي والطفولي، أي

دالة العنف ما بين الإرهاب والجهاد

هبت باقى حليلة

العنف كظاهرة قديمة جديدة شذقت طريقها في الز من المعاصر من خلال مفهومين منصفين مذكولين هما مقولتا الجهاد والإرهاب، اللتان تتداخلان في مستوى التفسير والرؤيا والفتاوى عبر مرتكزات ومقولات عقائدية تشريعية لا مندومة من الوقوف الدقيق عند أهمها بالذقد والتحليل وبالتالي تنفيذ هذه الرابطة ودحض تلك الذهنية القاتمة الدامسة ثم الفرز ما بينهما.

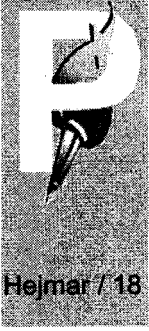
لا أذبذ ولا أود أن أدخل في سجال عقيم عاقر حول هذه المسائل مع علماء الدين (سواء المنتمين للعقل السني أم للعقل الشيعي على حد تعبير محمد عابر الجابري) إنما أجتبي وأرتأي أن أعالج ذهنية الجهاد والشهادة في سبيل الله (جل و عز) من خلال المرجعين الأساسيين: القرآن والسنة. ورغم ذلك لا مناص من إيفاء الموضوع حقه الكامل في كل نداعياته من تعريفه وحكمه الشرعي بالنسبة للجهاد، أما بالنسبة للإرهاب فلا يد هو الآخر من تعريفه وعوامل نشأته ومسوغات وجوده مع إمكانية وكيفية الحد منه بالنتيجة أو في أمثل الأحوال الحجر القانوني عليه بالاستنتاج.

أولاً : **الجهاد** : فالجهاد مفهوم معياري، مقنن، غاني عقائدي، ذرائعي أيديولوجي، له بواعته ومجالاته وأساليبه وغاياته العامة . معياري له شروطه الشخصية، مقنن له شروطه الموضوعية . غاني عقائدي له شروطه العقلية الفكرية . ذرائعي أيديولوجي له ظروفه وعلاقاته وتداخلاته وعمقه السوسولوجي والجيوفيزيائي.

فالجهاد يبدأ من لحظة تسليم الشخص نفسه وجاهه وماله وعرضه وكل ما يخصه من قريب أو بعيد إلى المسالك الإلهية (وهنا حصراً الله جل و عز : لا إله إلا الله)، ثم فيذرها لهذا الصدد ودون تردد أو خوف بعيداً عن كل مآرب الدنيا والذرائع الدنيوية.

فابتداءً من تحقيق هذا الركن الجهادي، الذي هو الوقف الوجودي لله تتحقق الشهادة سواء بالقوة أم بالفعل (أرسطو) بالقوة (كون الإنسان مستعداً للمقاتلة ولأن يُقتل في تلك الخطة) وبالفعل

(إذا ما تم ذلك) . وهذا ما أسميه بالجهاد الأنطولوجي (الدائم الكامل الشامل)، في حين إذا تحقق الجهاد في جزئية خاصة فإني أسميه بالجهاد الوقائعي (هسرل – هيدجر) أما من حيث

Pênûs

Kovareke rewşenbîrî giştî ye

Hejmar / 18

Havîn / 2005

الفهرس

- 3..... دالة العنف ما بين الإرهاب والجهاد..... هيبب باقى حلبجة.....
- 11..... برج الصمت..... جمعة الداود.....
- 14..... سليم بركات يحاور الموت في " طيش الياقوت "..... محمد طه حسين.....
- 17..... فاتح جاموس يبدي رأيه بالقضية الكردية..... د. محمد زينو.....
- 23..... مدارات الخسوف..... محمد شيخ عثمان.....

مجلة ثقافية شاملة

رئيس التحرير: د. عبدالمجيد شيخو

هيئة التحرير:

كجاكرد
هاواري كوندي
علي جعفر
جمعة الداود

لوحة الغلاف
النحات الكردي العالمي سيدو رشو

تصميم الغلاف
رشاد يوسف

البريد الالكتروني

kovarapenus@hotmail.com

العدد : 18 / Hejmar

صيف 2005 Havîn

■ **Peyker :**

Seydo Rešo